

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Annalium Paderbornensium Pars ...

Complectens Inprimis Fusiolem Episcoporum Paderbornensium, Deinde
Succinctiorem Historiam Reliquorum Per Westphaliam ...

Ab Anno Christi 1228 Usque Ad Annum 1500

Schaten, Nicolas

Monasterii Westphalorum, 1775

Liber XVIII. [1463 - 1499]

urn:nbn:de:hbz:466:1-7971

ANNALIUM PADERBORNENSIIUM

LIBER XVIII

SIMON III.
COMES LIPPIENSIS.
XXXVII.
EPISCOPUS PADERBORN.

Annus Christi 1463.
Pii II. Pont. 6. Friderici III. Caesar. 24.
Simonis III Episc. Pad. 1.

Posteaquam excessu Theodorici Morsani Archiepiscopi mors duas Episcoporum sedes vacuas fecerat, Colonienfis III. Calend. Aprilis una suffragiorum consensione subrogarunt Rupertum, Ludovici Comitis Palatini ac Ducis Bavariae filium, rejecto Ducis Burgundiae patrocinio, qui pro Ludovico Borbonio Episcopo Leodiensi, & Ducis Cliviae, qui pro Henrico Schwartzenburgico sollicitabat. Paderbornenses pari concordia in locum Administratoris sibi proprium Episcopum sublegere Simonem Comitem Lippiensem, Bernardi VI. Comitis fratrem, quos duos filios Bernardus V. Comes

Lippiensis sustulerat ex Elizabetha Morsana, Theodorici Archiepiscopi sorore. Verum ex quo Cathedrali Collegio, aut quo gradu dignitatis, vel virtutum merito delectus sit, nemo eorum temporum, quantumvis vicinorum, prodidit. Quanquam nihil verisimilius sit, quam Simonem e Collegio Paderbornensi a Canonicis suis eo nomine III. Paderbornensium Episcopum, & quartum ex familia Comitum Lippiensium post Bernardum IV, Simonem I, & Bernardum V. Episcopos nostros, subiectum fuisse, id quod eodem mense Februario, statim post obitum Theodorici Administratoris, factum docent tabulae pridie Cathedrae S. Petri

Simon e Comitibus de Lippia deligitur Episcopus Paderbornensis.

Tribon. in Chron. Coron. Col. Gelen. in Sacrar. Brunsh. in Episc. Paderb. Kersentbr. in Catal. Episc. Paderb. in Chron. Lippens. Stemma Morsan. Crantz. lib. 11. Me 1797. c. 47.

S. Petri consignatæ; quibus certis legibus, ut mos est, inter Simonem electum, & Canonicos Cathedralis Ecclesie, cæterosque ordines utrimque servandis convenit. Et hoc ipso etiam anno a Pio II. confirmatum Episcopum, alia litera indicant, quibus Brakelensibus mense Decembri, pridie D. Thomæ, vetera privilegia, electi & confirmati Episcopi nomine, instaurat. Itaque Simon magna ordinum concordia, & popularium gratulatione exceptus inauguratusque, Administrationem Episcopatus adiit; &, quod ex aliis literis constat, haud multo post etiam solemniter sacerdos & Episcopus consecratus est.

Fundatur
Lemgovia
Cenobium
P. de Ob
servantia.

Interim per id tempus anni Lemgovia, quæ civitas est Comitatus Lippienfis, & jurisdictionis sacrae Episcopi Paderbornensis, præclarum ordinis D. Francisci de Observantia Cenobium

cum æde sacra conditum, liberalitate Joannis Mollenbeckii, armigeri Paderbornensis diocesis. Extant hæc super re apud nos donationis tabulæ, ab Archidiacono Lemgovienfi, Paderbornensis diocesis, mense Majo consignatæ; quibus armiger fundator domum suam, & amplum construendi Cœnobii ac templi fundum Franciscanis Patribus provincie Colonienfis transcribit. Ducta subinde ex Hammonienfi Cœnobio Colonia Monachorum Lemgoviam; & locus excoli habitarique cepit, magno urbis bono, fructuque sacrorum. Sed vix dum uno sæculo constitit florens hoc Cœnobium. Quippe quod tempestate Lutheranae hæresis, anno Christi 1561, non modo per insolentiam Magistratus & civium injurias ejecti religiosi viri; sed & templo, & bibliotheca, & omnium sacrorum ornatu spoliati sunt.

Annus Christi 1464.

Pauli II. Pont. I. Friderici III. Cæsar. 25.

Simonis Ep. Pad. 2.

Litera de
concordia
ordinum
ducatus
Westphal.
ab Ernesto
Archiep.
anno 1590.
Concordia
inter status
& Ruperto
tum Archi-
ep. Colon.
Teichem,
part. 2.
fol. 279.

Magnis exinde animis uterque Episcopus Administrationem suæ diocesis exorsus. Ac Ruperto Colonienfi Archiepiscopo, ne quid liberius pro sua auctoritate ageret, ceteræ primum leges præscriptæ. Quam in rem comitia hoc anno post festum corporis Christi sunt convocata, in iisque præter cetera statutum, ne bellum ullum sine ordinum consensu suscipiat: fœdera cum urbe Colonienfi, Episcopatu Monasterienfi, Ducatu Montium, ac Tremonienfibus, aliisque inita sancte colat; neque alia cum alijs sine ordinum voluntate contrahat, Satrapiam Bilsstenianam & Fredeburgensem; Cæsaris præterea insulam, Archiepiscopatu servet. Id quod & scriptor Cliviae inter Rupertum & Joannem Cliviam Ducem hoc anno confirmatum refert; additque his pactis convenisse simul, ut Sufatum & Santenensis urbs Cliviae relinquatur. Interim Cleinsorgius Pii II. Pontificis decretum anno 1462 editum producit, quo jubetur Sufatum & media pars urbis Santenensis Colonienfi Ecclesie ex integro restitui. Festi nimirum Colonienfes bellis superioribus, veritique potentiam Clivii, maluerint pacis causa nobiles hæc urbes Clivio relinquere, quam in præsens pro jure repetere.

His inter ordines Ducatus Westphaliae transactis, Rupertus 400 procerum & aulicorum comitatu stipatus, Tremoniam ingressus; magnifice a Magistratu exceptus est. Inde Recklinghusana toparchia inspecta, ad Rhenum se contulit, & pacis fœdera cum Clivia & Geldria Ducibus firmavit; quale & cum Episcopo nostro adversus Hassia Landgravium inivit, ut ex proximo bello constare poterit.

Ac Simon Episcopus, quem Crantzius sub initia Episcopatus multos amulos, multumque negotii habuisse scribit cum nobilibus vicinis ac pradonibus, tam ad auctoritatem sibi afferendam, quam ad infestos hostes coercendos, pro ingenio militari sagum induit. Quare fœdere cum vicinis Episcopis inito, Hassos sibi primum ulciscendos sumpsit, sat gnarus expertusque, quantum hæc gens, Theodorico Archiepiscopo bello Sufatenfi & Monasterienfi occupato, non modo Diocesi Paderbornensi, sed & Colonienfi, vicinisque Episcopis damnum ad præsentem diem intulisset. Id cum excelsi animi Princeps ferre ultro non posset, Bernardum Comitem Lippiensem, virum, ut Crantzius

Crantz. lib.
11. Metrop.
cap. 47.
Dilich.
in Chron.
Hafs.
Spangenberg,
in Chron.
Piderit. in
Chron.
Lipp. & Si-
mon. Episc.
Cleinsorg.
in Chron.
Wittin in
Chron.
Fabritius
lib. 7.
Bellum Si-
monem Ep
Pad. inter
& Land-
gravium
Hassia.

Crantzius scribit, corpore procerum, animo fortem, bellis fortunatum, & omni militari virtute præstantem, in belli societatem attraxit. Conjunxerunt se ex fœdere Rupertus Colonienſis Archiepiſcopus, Conradus Oſnabrugeniſis, Erneſtus Hildeſienſis Epifcopus, Abbas Fuldenſis, aliique proceres ac nobiles, quorum auxiliaribus copiis in unum contractis, anno jam in hyemem labente, Haſſiam ingreſſus arma circumtulit, agros arceſque nobilium cumprimis, qui ex privato bello commune fecerant inter Principes, vaſtando: Oppida arceſque, quæ ereptæ erant, ad diceceſin repetendo: conturbata Paderbornenſis Eccleſiæ jura in veterem ſtatum aſſerendo. Ludovicus Landgravius, qui hac irruptione ad reſtitutionem & compoſitionem æquitatis ſollicitabatur, arma armis opponit; implorataque aliorum Principum ope, poſtquam a Wilhelmo Saxonie Duce xviii militariſis turmis fuit confirmatus, ſub veris initia Paderbornenſes fines ingreſſus, Libenaviam, Kruckenbergam, Helmwarduſiam, cæteraque limitanea Haſſiæ Oppida evaſtat. Caſtris demum circa Ederen pagum explicatis, firmatoque ejus loci cæmeterio, prædatoriis incurſionibus diceceſin infeſtat. Mox congeſtis ſpoliis trans Dimolam ſe in Haſſiam Landgravius recipit. His denuo provocatus Simon Epifcopus noſter, Provincialium ſuorum & fœderatorum militem colligit factaque in Haſſiam irruptione, Oppida & pagos pervaſtat, ac pars militum ad Wolffhagenſe Oppidum progreſſa, omne circum pecus abigit. Id cum Oppidani excuſſione facta repetunt, octoginta eorum ſimul capti in prædam venere, ingenti poſt lytro redempti. Id vero bellum cum inter Epifcopum & Landgravium non niſi mutuis agrorum incurſionibus traheretur, haud multo poſt vicinorum Principum interventu compoſitum eſt. Is tum temporum mos erat, languente Cæſaris auctoritate & judicio, injurias tumultuariis armis ulciſci; dum alternorum damnorum ſaturi, vicini Principes arbitri poſtulati lites componebant. Auctor eſt Dilichius in Haſſiæ ſuo Chronico, Simonem Epifcopum noſtrum hoc bello adactum a Landgravio Epifcopatu ſe abdicare, eumque in Hermannum fratrem transferre, a quo deinde Driburgi ad obitum captivus ſit

attentus. Qui tam abſurdus eſt error, quam certum eſt, Simonem exinde per xxviii annos libere Epifcopatum geſſiſſe, atque anno demum 1489 ultro ob paralyſin & corporis inſanabilem Hermannum Landgravium, cum jam Colonienſium Archiepiſcopus eſſet, adjutorem adſciſſe. Quemadmodum hæc tempore memorabuntur.

Glorioſius per hæc bellum ſollicitabat Pius II. Pontifex adverſus Turcas, continuatis ad omnes Reges & Principes literis, liſ licet oblanguentibus, aut inteſtinis armis diſſidentibus; ultro tamen ex omnibus Germaniæ provinciis ad ſignum crucis convolare armati homines, Pontificis indulgentiis & ſacrorum præconum voce excitati; quos inter per Weſtphaliæ alia ſignatorum turma Monafterio, alia Hammonia, alia Tremonia, alia ex aliis Weſtphaliæ urbibus confluit. Hi poſtquam Francofurtum venerunt, ac nullis ad tam longinquam expeditionem ſtipendiis inſtructi eſſent, nec Ducem e Principum numero haberent, Burundo quam Pontifici promiſerat, fallente fidem, diſſoluti redire domum. Interim aliarum gentium ingens multitudo ſub vexillo crucis convenerat Anconam; quæ cum ſine duce & ordine aſſeſſet, comæatumque & ſtipendia a Pontifice peteret, nec Pontificis ærarium ſine Regum, & Principum ope ſufficeret, & hi dimiſſi redire in provincias ſuas. Nec multo poſt Pontifex cum torpentem Reipub. Chriſtianæ machinam bellicam in Turcas movere non poſſet, curis & dolore conſumptus Anconæ, quo belli promovendi cauſa conceſſerat, in pervigilio Virginis in cælum aſſumptæ exceſſit e vita, ſubrogatusque Pontifex Paulus II, gente Venetus, ex nobili Barborum familia, ſed moribus & corporis habitu & virtute multo illuſtrior, qui Platina teſte, tanquam alter Aaron in publicum forma humana auguſtiore prædibat. Et ille inter primas curas Pontificatus nihil ſollicitius habuit, quam bellum adverſus Turcas. Jam enim Mahometh II. Turcarum Imperator torrentis inſtar, poſt captam Conſtantinopolim, Bulgariam, Serviam, & quidquid ad Savum amnem & Danubium extenditur, pleraſque deinde Ægæi maris inſulas, & regnum Boſniæ

Raynaldus
in hiſtor.
Eccleſ.
Kerchov.
in Chron.
Tremois.
Weſſhav.
in Chron.
Spangeb.
in Chron.
Nauclerus.
Pontifex
ad bellum
Sacrum
Chriſtianos
excitat, ſed
irrito evens
tu.
Campanus
de comitiſ
Ratisbo

Moritur
Anconæ.

Succedit
Paulus II.

Turca
Chriſtianis
inſeſtus
plures inſu-
las & regna
diripit.

Chri-

Crantz. lib.
11. Metrop.
cap. 47.
Dilich.
in Chron.
Haſſ.
Spangenberg.
in Chron.
Paderb. in
Chron.
Lipp. & Si-
mon. Epif.
Cleinſorg.
in Chron.
Wiccius in
Chron.
Fabritius
lib. 7.
Bellum Si-
monem Ep.
Paderb. inter
& Land-
graviū
Haſſiæ.

Christianis eripuerat: demum expugnato Trapezunto, & Davide Imperatore in triumphum ducto, duo florentissima Græcorum imperia Bizantinum & Trapezuntinum per discordiam Lati-

norum & Christianorum Principum conjunxerat, undique Christianis formidabilis. Ungariam ne raperet, obtulit injecta Matthiæ Corvini Regis fortitudo.

Annus Christi 1465.

Pauli II. Pont. 2. Friderici III. Cæsar. 26. Simonis III. Ep. Pad. 3.

Trithem. in Chron. M. Belgii. Heida in hist. Ultraj. Pontan. lib. 9. Geldria Teſebem. Arnoldus Geldria Dux a filio suo Adolpho captivus detinetur.

Non destitit per hæc diffidia & bella inter Christianos Reges & Principes in Gallia, Hispania, Belgio, Saxonia, aliisque regnis. Rheni vero inferioris tractus, qui hæctenus quieverat, novo motu concussus est, captivitate Arnoldi Geldriæ Ducis, quem Adolphus filius 9. Januarii in Oppido Gravia ex insidiis interceptus, raptumque media hyeme noctu e lecto nudum per quinque milliaria in tetrum carcerem conjecit, Patris vitam & gubernationem pertasus. Impium id factum, quod Paulus Pontifex literis ad filium datis vehementer detestatus, & multos Principes miseratione commovit.

Hæsit interim Dux per quinquennium captivus, dum a Burgundio liberatus, pristino Geldriæ imperio restitueretur. Alter hic Geldriæ Dux Egmondanæ stirpis, post Reinoldum Nassoviæ familiæ, quem filius captivum abduxit. Quapropter sicut ob ejusmodi impietatem filiorum in parentes Ducatus Geldriæ a Nassoviis ad Egmondanos; ita ab Egmondanis ad Burgundicam familiam transit, venditione nimirum bis mille centenorum aureorum, quam Arnoldus hic post exheredatum filium Carolo Duci Burgundiæ, anno Mccccclxxii, vii Idus Septembris fecit; in quem & jus suum Gerhardus Clivius acceptis 820000 aureis transtulit; quo constaret Deum impia filiorum in parentes facinora justa familiarum pœna ulcisci.

Trithem. in Chron. Spanbei. Chron. Monast. Eryvini in Chron. Osnabrug. Conradus Ep. Osnab. Monasteria suæ Diocesis reformat.

Felicior optimorum Episcoporum gubernatione Westphalia, in qua duo præstantes Episcopi, Joannes Bavarus Monasteriensis, & Conradus Diepholthius Osnabrugensis Episcopi, omnem curam convertere in Clericorum Collegia & religiosorum Cœnobita ad pristinos severitatis mores revocandos. Sane Conradus Osnabrugensis Episcopus primo Monasterium Iburgense Ordinis D. Benedicti secundum præscripta

Bursfeldensis societatis formavit; deinde quatuor alia Virginum Cœnobita, Hertzbrockenſe, Montis S. Gertrudis, Malgardense, & Oifenſe in ordinem redegit.

Multo ferventior in hoc pio opere Joannes Bavarus Monasteriensis Episcopus, totius diocesis suæ Cœnobita ad meliorem vivendi formam reduxit; interque hæc Leisbornense Cœnobitium Bursfeldiensi congregationi sese inferere, ab eaque disciplinæ formam recipere jussit. Evocatus in hanc rem novus Abbas Henricus Clivensis, Cœnobioque impositus. Cateris, qui hanc formam arctioris vitæ recusarunt, extra septa Monasterii concessa pristina libertas vitæ, ne ceteros conturbarent. Haud dissimili studio Simon Episcopus noster, postquam bellum Hassicum fuit compositum, quietiori animo sacra civiliaque in pristinum statum reponenda sumpsit; inspectaque diocesi, prima illi cura fuit, de idoneis sacerdotibus Parochiis imponendis. Quam in rem synodum cleri convocavit; in eaque mores Parochorum & Cleri, qui per bella superiorum temporum, & absentiam Theodorici Administratoris, multum corrupti erant, emendandos suscepit. Rude & incultum sæculum, quo & studia literarum elanguerant, & pietas refrixerat, & prisca illa juventutis clerique institutio sub eruditissimis Episcopis & scholarum moderatoribus prope interciderat; postquam armorum magis, quam literarum amantes expetiti Episcopi, & nobilitatis major ratio in Canonicis recipiendis, quam eruditionis habita fuit. Nec vana Crantzii querimonia, quam hic ad tempora Simonis Episcopi nostri adscripsit. *Hoc unum, inquit, habuit Paderbornensis Ecclesia, quod Præpositum sustinuerit, & usque hodie veneretur, plebeio genere oriundum, utriusque juris doctorem, virum sine controversia præcipuum, cum inter Canonicos*

Joannes Ep. Monast. Cœnobitium Leisbornense ad pristinam severitatem reducit. Synodus Diocesana a Simone Ep. Pad. celebrata, ad reformandam clericum.

Joannes Monast. Ep. transfertur ad Carthe. drin. Magdeburg. Monast. non sine factis Crantzii Fidei-rico.

nicos non patitur, nisi ordinis Ministerialis. Servant idem multæ Ecclesiæ, Magdenburgensis, Hildesimensis, Halberstadensis, Mindensis, Osnabrugensis, Monasteriensis. Sed nulla inter omnes obstinatio est in illare, quam Monaste-

riensis. Aliæ patiuntur Doctores aut Licentiatos ob doctrinam, ut Ministerialibus comparentur: Monasteriensis vero nequaquam fuit quævis inferi præter hoc genus Nobilium aut Ministerialium.

Annus Christi 1466.

Pauli II. Pont. 3. Friderici III. Cæs. 27. Simon. III Ep. Pad. 4.

Annus insequens transtulit ex optimis Westphaliæ Episcopis Joannem Bavarum Monasteriensem Episcopum ad Magdenburgensem Archiepiscopatum. Obierat ante biennium Fridericus Archiepiscopus, ex antiqua Comitum Bichlingiorum familia ortus; sed virtute multo illustrior. Quippe qui omnia Pontificalia mûnera, ex quo sacerdos & Episcopus consecratus fuit, per se diligentissimè explevit; cui incredibilis labor fuit, tam in clero, quam in utriusque sexus Monasteriis ad religiosæ vitæ institutum reducendis. Præsul, qui non modo parci cibi & potus, vitæque castissima erat; sed & jeuniis & cilicio quotidiano corpus affligeret. Tanti hunc fecit Nicolaus Cusanus Cardinalis ob exploratas virtutes, ut palam contestatus sit, se unum reperisse in Germania virum, quem Episcopi munere ante omnes dignissimum censeret. Quare & vitam non sine publica sanctitatis fama clausit; quod Cranzius, Langius, ceterique scriptores prodidere. Eo mortuo, cum de successore ageretur, qui vestigiis Friderici insisteret, Canonici una prope omnium suffragatione postulaverunt Joannem Bavarum Monasteriensem Episcopum; seu quod id, ut auctor Chronici Sclavici scribit, Fridericus ante obitum petierit; sicut ipse Fridericus Guntheri antecessoris sui commendatione ad Archiepiscopatum pervenerat: seu quod fama ipsa præstantissimum per Saxoniam Episcopum Bavarum expetendum commendarat Canonici. Sed quantis Bavarus votis expetebatur a Magdenburgensibus, tantum ipse Bavarus per biennium oblectatus, retentusque a Monasteriensibus, qui agerrime a se Episcopum suum divelli patiebantur. Tandem Pontificis sententia iussus est Magdenburgensem Archiepiscopatum capessere; qui hoc anno a Stephano fratre Colonienfi Canonico, & Marchione Brandeburgenfi summa omnium ordinum gratulatione

Magdenburgum introductus, 19. Februarii Archiepiscopatum adiit; eumque exinde in decimum annum pariter qua Fridericus, gubernationis laude & fama sanctimonie clarus gessit. Adeo nunquam per Saxoniam defuerit sanctissimi Episcopi; quales etiam horum temporum facti multos ex aliis sedibus exhibent.

Monasterienses in locum Joannis Bavari delegere Henricum Schwartzburgicum, Bremensem Archiepiscopum; sed ea lege proposita, ut Bremensem Archiepiscopatum Administratores, Monasteriensem vero diocesis Episcopi titulo gereret, tanti potentiam & splendorem sui Episcopatus fecere Monasterienses ante dignitatem Archiepiscopi. Et Schwartzburgicus, postquam id a Pontifice quoque approbatum fuit, hac lege Monasteriensem Episcopatum admisit, scripsitque se deinceps Administratorem Ecclesiæ Bremensis & Episcopum Ecclesiæ Monasteriensis. Nec multo post, quam hæc transacta sunt, Schwartzburgicus 20. Junii a Paulo II. Pontifice confirmatus. Secuta est festo Conceptionis B. Virginis inauguratio, quæ magna pompa est habita; introductus enim a Ducibus Cliviæ & Geldriæ cum magna Comitum & procerum extraneorum multitudine, comitatuque equestri ordinis, qui ad Principem suum salutandum convenerant. Universum agmen bis mille ac centum equitum fuit, multumque in hac pompa datum splendori familia Schwartzburgicæ, atque ipsi Episcopo, cui avia Ducis Burgundiæ, & mater Adolphi primi Ducis Cliviæ filia erat. Major etiam familia gloria a Gunthero Schwartzburgico Romanorum Rege electo. Ab hoc abavo ceteri ordine Henrici Comites, proavus, avus, & parens Henrici Episcopi. Magnificus Episcopus, ac Princeps sægo, rogaque, qui Bremensem Archiepiscopatum

Joannes
Monast. Ep.
transfertur
ad Carthe-
dram Mag-
denburg.
Mortuo
non sine fa-
ma factus
est Fride-
ricus.

Joannes
Ep. Monast.
Coenobi-
um Leis-
bornense
ad pristina-
nam severi-
tatem re-
ducit.
Synodus
Diececlana
a Simone
Ep. Pad.
celebrata,
ad reforman-
dum
clerum.

Cranz.
lib. 11. Me-
trop. c. 52.
Chron.
Monast.
Korfenbrac.
in catal.
Episc.
Henricus
Schwartz-
burgicus
Arch-
ep. Bre-
mensis eli-
gitur Epi-
scopus Mo-
nast.
Ejus ma-
gnifica in-
auguratio.

patum per 33, & Monasteriensis exinde per 30 annos præclara cum laude administravit. Vir capacis ingenii, & ingentis animi, eaque semper auctoritate, & potentia armorum cinctus, quam nec domestici turbare, nec exteri hostes laceßere ausi.

Osnaburgi
in Synodo
damnatur
clandestina
matrimonia.

Celebrem hoc anno synodum habuit Osnaburgi Conradus Diepholtius Episcopus, in qua præter cætera, quæ in ea præclare statuta sunt, damnantur ab Episcopis clandestina matrimonia, omnique usu sacrorum interdicuntur, quotquot secus contraxerint matrimonium; sicuti id præter alios retulit Godeschalcus Hohenius celebris per id tempus Osnaburgi ex familia D. Augustini Theologiæ professor, & Orator ad populum scriptorque libris clarus.

Salutaris per hæc animorum armorumque conjunctio fuit inter Henricum Monasteriensis, Conradum Osnaburgensem, & Simonem Paderbornensem Episcopos, ad pacem inter Rhenum & Visurgim firmandam. Ac Simon Episcopus noster postquam cum Hassiæ Landgravio in concordiam & amicitiam venerat, utiliter de religione per Parochias & Cænobia in Hassia & comitatu Waldecensi disposuit; in-

terque alia Monasterio Wolkendinghusano Canonicorum Regularium D. Augustini in comitatu Waldecensi, quod jurisdictioni Paderbornensis Episcopi assertum, turbata jura restituit. Id vero Monasterium, quod tum cœtu religiosorum hominum celebre erat, ita post Lutherana & Calviniana hæresis, sicut cætera omnia per Hassiam & Waldecensem Comitatum, extinxit, ut ne vestigium quidem, nisi ex nostris fere tabulis supersit amplius.

Simon Ep.
Cœnobio
Wolkens-
dinghusano
sua jura
restituit.

Hæresis
Bohemorum
a Romanorum
civitate
prohibere
suscipitur.

Hoc præterea anno MCCCCLXVI, ut ex tabulariis Bredelariensis Cœnobii retulit Jungelinus, Dominica die ante festum D. Catharinæ, Dominus Conradus de Patberg castrum suum & domum tradidit Ruperto Colonienfî Archiepiscopo Bavariæ Duci. Quæ res in Cœnobio Bredelariensi, præsentente Theodorico Abbate, multisque, qui subscribere, testibus, transacta est. Ita vero celebre illud castrum & Dynastia Padbergenfium, quæ feudum erat Paderbornensis Ecclesiæ, sensim transit in potestatem Colonienfium, armis & viribus præpotentium; quod ob id Simoni Episcopo dissimulandum fuit; florebantque tum adhuc Ruperti Archiepiscopi res, quando hæc quarto ejus principatus anno gesta sunt.

Castrum &
Dynastia
Padbergen-
fium paucis
temporibus
Colonienfium
devolvitur.

Annus Christi 1467.

Pauli II. Pont. 4. Friderici III. Cæs. 28. Simonis III. Ep. Pad. 5.

Naucerus
Generat. 4.
Meibom. l. 4.
Cromer. l. 26.
Dubrav.
Raynaldus
in histor.
Ecclesiæ.
Bohemiarum
Rex hære-
ticus a Pon-
tificis ex-
communi-
catur.

Novos exinde motus concivit Bohemia, nobilis Imperii pars, per hæresin denuo turbata. Nam postquam anno superiori Paulus II. Pontifex Georgium Podibratium Bohemorum Regem in publico Cardinalium senatu hæresis damnaverat, regnoque exuendum pronuntiavit, quod ea, quæ in auguratione jurarat, perfide violaret: hoc præterea anno quia hæresin Wiclitarum & Hussitarum palam fovere, sacra Catholicorum & jura perturbare, armis Tyranni in modum Catholicos obruere non destitit; Pontifex feria v. cenæ Domini eandem sententiam palam repetiit in Regem, populumque a religione juramenti fideique extolvit, & fœdera, quæ Rex cum aliis Principibus inierat, rescindenda pronuntiavit. Qua super re Pontifex literas dedit ad Fridericum Imperatorem, ad Matthiam Ungariæ & Casimirum Po-

loniæ Reges, ad Moguntinum, Colonienfem, Trevirensis, Magdenburgensem, Salzburgensem Archiepiscopos, ceterosque Germaniæ Episcopos ac Principes. Missi subinde Legati & præcones sacri in Germaniam; qui amisso tantisper bello Turcico populum ad signum crucis & bellum adversus Bohemiæ Regem invitarent. At Germani, seu quod vestigia priorum bellorum Bohemicorum tererent, seu quod intestinis armis dissiderent, parum his Pontificis literis & præconum turbis commoti sunt.

Omnium horum malorum auctor Rockizana, sceleratus presbyter & Hussitarum signifer; qui cum Regem haberet in potestate, & indigne ferret se ab Archiepiscopatu Pragenfî, quem hæcenus tot annis affectarat, repelli, ipse contra pacta ausus Hussitarum hæreses

Cochlans in
histor. Huss.
lib. 12.
Disput. in
Rockizana.
apud Casim.
Raynald. in
histor. Eccl.
ad annum
Christi
1467.

Crantz.
Wand.
l. 12. c.
Raynald.
in histor.
Eccles.
Comitia
Norimbergensia in
ta.

Cæsaris
Italiam
secutus,
Naucerus
Raynald.
in histor.

Hæresis Bohemorum a Rodiziana presbytero suscitata.

hæreses resuscitare. Communio quidem sub utraque specie a Conclio Basileensi promissa erat Bohemis, si modo in cæteris se Catholicis conformarent; ipse vero palam, Eucharistiam sub utraque specie esse de necessitate salutis, contendere; nec Christum sub altera specie integrum contineri, populo persuadere; Eucharistiam postulare pueris præbendam: damnare potestatem Ecclesiasticam: Horas Canonicas, imaginum cultum, aquæ lustralis usum cæterasque Ecclesiæ cæremonias explodere: inter sacrificium Missæ & Sacramentum Eucharistiæ nullum discrimen agnoscere: Sacrificium Missæ vulgari lingua celebrare; eo etiam impietatis progressus, ut Anabaptistarum in modum homines aqua baptismatis retingeret. Sed nulla re magis anxii Hussita, quam quod Episcopus non haberent, a quibus sacerdotes etiam crearentur; hinc aliam hæresin commentus Rockizana, docebat, nullum esse discrimen inter potestatem ordinis & jurisdictionis, profanosque etiam homines ad divinissima Sacramentorum ministeria admitti posse; & quæ ejusmodi multa & nefanda erant Rockizanæ dogmata, vel ex hæresi Wiclefi, vel ex proprio cerebro fabricata.

Virus id Bohemica hæresis per id tempus etiam Germaniam afflare cœ-

pit. Repertus enim tum Joannes Burcharthus de Wefalia superiori ortus, Erfurtenfis Academiæ doctör & Wormatiensis Concionator, qui scriptis dictisque hæreses suas, ex Hussitarum sententia depromptas, palam profiteri & docere ausus; ob quas libri ejus haud multo post publice damnati & in rogam conjecti sunt, quadriennio antequam Lutherus nasceretur; uti ad annum Christi 1479 memorabitur. Passusque post Lutherus se ex prædamnati hujus hominis libris dogmata sua hausisse, vulgasseque in publicum.

Trithem, in Chron. Spanh. Serrarij. l. 1. c. 14. & lib. 5. in Detho. Ursberg. Paralip. Sebastian. Franck. Kleinjorg. Joannes de Wefalia Germaniam hæresin inficit.

Claudit hoc anno xy Junii vitam Philippus Dux Burgundiæ, cognomento Bonus, rebus per 48 annos gestis inter Germaniæ Principes celeberrimus, eoque hæcenus a Gallis, Hispanis & Germanis aut pacis arbiter, aut belli focus sæpe imploratus; quod nemo illi tum facile vel justitia, vel magnitudine animi, vel potentia armorum se comparandus offerret. Unicum ille reliquit filium. tot provinciarum hæredem, Carolum cognomento Audacem, inquietum & turbulentum caput, mortaliumque pugnacissimum; qui statim, ut gubernationem provinciarum adiit, imploratus a Leodiensi Episcopo, urbi Leodiensi bellum intulit adegitque ad pacem petendam.

Moritur Philippus Bonus Dux Burgundiæ.

Annus Christi 1468.

Pauli II. Pont. 5. Friderici III. Cæsar. 29. Simonis III. Ep. Pad. 6.

Crantz. in Wand. l. 12. c. 37. Raynald. in histor. Eccles. Comitibus Norimbergensibus irrita.

Quæ interea Fridericus Imperator, sollicitante Pontifice, Imperii comitia indixerat, ea sub initium hujus anni Norimbergæ Principum & Ordinum accessu frequentissima habuit. Multa in iis maximique momenti sunt agitata; quæ mox inter ipsa consilia diffluxere; quod Germaniam omnem prius pacatam vellent Principes, quam vel adversus Turcas, vel Regem Bohemiæ cruce signatorum exercitum educerent. Igitur pace in quinque annos per universam Germaniam sancita, Fridericus Imperator, pro veteri religiosissimorum Cæsarum pietate, Romanam voti causa profectus, quam honorificentissime amantissimeque a Paulo II. exceptus, Natalitia Christi cum Pontifice celebravit, ipsoque sacratissimo die Ss. Eucharistia e Pontificis ma-

nu refectus est. Mos erat Ministrantibus & communicantibus cum Pontifice calicem quoque præberi; quod tum Pontifici visum intermittere, ob Hussitarum hæresin, contententium alteram speciem necessariam esse ad salutem. Peractis sacris, Pontifex & Imperator ad palatium & Concilium digressi, multa inter se de bello Turcico & Bohemico contulere, quæ & consequentibus diebus in Senatu Cardinalium & Oratorum pluribus agitata sunt; sed casto, ut hæcenus omnia, successu; Turca interim unam provinciam post alteram Christianis eripiente.

Sanxerant Principes Imperii Norimbergæ per quinquennium pacem, quam ne quidem hoc ipso anno præstare potuerunt. Enim vero Leodienses

Moritur Philippus Bonus Dux Burgundiæ.

Simon Ep. Cornobio Wolken diaghufano sua jura restituit.

Castrum & Dynastia Patbergensium paulatim ad dioccesin Coloniensem devolvitur.

Cochlans in histor. Hof. lib. 12. Disput. in Rokiza. apud Casp. Raynald. in histor. Eccl. ad annum Christi 1465.

Cæsar in Italian discessus, Naucerus Raynaldus in histor.

*Annales
Flandria
Chron. M.
Belg.
Nauclerus
Gener. 49.
Trithem. in
Chron.
Spanhei.
Langius in
Chron. Ci.
tiz.
Fisen in hist.
Leod.
Excidium
Leodien-
sium.*

ses violata, quam priori anno pepigerant, pace, iterum rebellando ad arma profiliunt, capto etiam Ludovico Episcopo suo. Id quia hortatu Ludovici Regis Galliae eos fecisse comperit, Carolus Dux Burgundiae, subito cum Rege foedere inito, ipsum Regem secum ad Leodientes oppugnandos deduxit, junctisque armis 30 Octobris expugnavit. Urbs florentissima muro nudata, direpta & incensa; simulque inaudita crudelitate saevitum in cives, caesique nullo ordinis, aetatis, sexusve discrimine incola. Quadraginta hominum millia sine ulla miseratione trucidata memorantur, praeter duodecim millia mulierum. Ceteri in sylvas profugi urbem vastam inter incendiis ruinas reliquere, Trojano excidio haud dissimilem: Quemadmodum haec a multis scriptoribus relata sunt. Eo furioso bello regiones ad Mosam longe lateque pervastata; terrore etiam ad Rhenum perlato, quem haud multo post Burgundi etiam armis concussum memorabimus.

Et quia per Westphaliam inter Rhenum & Visurgim omnia adhuc tranquilla erant, invenio in factis Episcoporum, singulos in reducenda Cleri & Monachorum disciplina occupatos; quos inter Henricus Schwartzenburgicus Monasteriensis Episcopus Cœnobii Ægidiani Virgines ex vaga solutaque vita restrinxit, & claustrum arctius includit; id quod Joannem Bavarum cum Transaquanis fecisse diximus. Verisimile habeo tum primum duo illa celebria Monasteria, quae a prima institutione Canonicae Virgines vixerant, ad D. Benedicti institutum traductum fuisse. Hunc in modum Simon Episcopus noster postquam caetera diocesis suae Cœnobia ad meliorem formam redegerat, vetus quoque Herisfense Collegium Canoniarum Virginum inspexit; & has ubi laudabilem vitam agere comperit, in pristino institui sui cultu, reliquit; omnia etiam privilegia, quae a majoribus, & Bernardo cum primis Episcopo, acceperant, instaurando.

*Henricus
Episcopus
Mouait.
Cœnobium
Ægidianum
reformat.*

*Chron.
Spanh.
Trithem.
Fentan.
Gér.
Dissidium
Archiep.
Coloni.
Canonico-
rum, quae
in apertum
deinde be-
lum erupit.*

Annus Christi 1469.

Pauli II. Pont. 6. Friderici III. Cæs. 30. Simonis III. Ep. Pad. 7.

*Chron.
Minden.
a Meibom.
aditum.
Chron.
Minden.
MS. ex
Biblioth.
Mallengrot.
Cranz.
lib. 11.
Metrop.
c. 53.
Fridericus
in Chron.
Lipp.
Bellum
Mindense
ob reje-
ctum Coad-
jutorem
Henricum
Schawen-
burgicum*

Anno subeunte Simon Episcopus noster ad Mindense bellum ex sociali foedere evocatus est. Belli hujus causa ab Chronici Mindensis scriptore refertur data ab Alberto Comite de Hoya eorum Episcopo, quod is Fridericum Ducem Brunswicensis in castrum montis receperit; id quod Schawenburgici Comites ob vicinam insulamque Brunswicensium potentiam indigne tulerint. Verius alius scriptor belli causam indicat ex dissidio inter Capitulum & Episcopum. Nam postquam Episcopus, senio jam confectus delegit Coadjutorem Henricum Comitem Schawenburgicum, Praepositum Hildesensem in monte S. Mauricii & Canonicum majoris Ecclesiae, virum hunc rejecere. Ex quo dissidio inductus Episcopus alium Coadjutorem designavit, Comitem Oldenburgicum, Quam familiae suae injuriam interpretati Schawenburgenses bellum intulere Mindensibus; atque hoc anno Mindam etiam urbem, quae pertinaciter Schawenburgicum Coadjutorem aspernabatur, aggressi sunt. Venereque in hujus belli societatem cum Adolpho &

Erico Comite Schawenburgico Ernestus Hildesensis Episcopus, horum Comitum frater, Bernardus Comes Lippensis, & Simon frater, Paderbornensis Episcopus, Joannes Comes Ritbergensis. Accessere Hervordenses, Lemgovenses, multique enobilitate Westphaliae viri, arma & spolia sectantes. Copiis in unum contractis, cepta in pervigilio D. Jacobi magnis animis obsideri Minda, premique ex duobus castrorum locis. Nihil his terribi cives, qui & subsidiarium militem scripserant, & Ducem Brunswicensis cum auxiliari manu intromiserant in urbem, crebris eruptionibus obsidentes magis fatigabant, quam fatigarentur. Et cum obsidio inter alternas clades & damna traheretur, pax certis legibus convenit; quibus etiam Henricus Comes Schawenburgicus Coadjutor receptus, is qui haud multo post Alberto etiam in Episcopatu Mindensi successit.

At longe gravius ac funestius bellum, ex dissidio inter Rupertum Colonensem Archiepiscopum ac Metropolitanum

*Chron. M.
Belgii.
Trithem. in*

politani Collegii Canonicos, hoc anno exortum est ad Rhenum, quo non modo Westphalia, sed totum Imperium conturbari cœptum. Delegerant nimirum Canonici ante sexennium in locum Theodorici Archiepiscopi sui e cœtu suo Rupertum Palatinum Ludovici Palatini Electoris filium, Friderici vero Electoris fratrem, præteritis aliis in Metropolitanò Collegio multo dignioribus ad tantum munus capeffendum; quales memorantur Stephanus Dux Bavarie, Joannes Bavarus Monasteriensis Episcopi frater, Comes Nassovie, Comes Wittenbergius, Comes Mauricius de Spiegelberg, insignis ea tempestate Orator & Poeta, Pontificis etiam judicio quovis Episcopatù dignus: præterea Hermannus Hassie Landgravius, alique præstantes in eo Collegio viri; sed his neglectis, major pars delegit Rupertum, corporis statura parvum, mente vagum, & venationi plus æquo deditum; cui tamen præter splendorem familiæ, alia ingenii & virtutum ornamenta non deerant. Sed hunc potissimum juniores elegerant, seu quod in aliis severitatem timerent, ne in arctiorem Cleri disciplinam adstringerentur, seu quod tum alter alteri dignitatem non faveret, distrahendoque suffragia, forte potius, quam communi consilio ageretur; seu quod verius reputatum fuit, ut ab ipsis regeretur, quorum suffragiis electus esset; id quod tamen longe aliter accidit. Quippe Rupertus postquam imperio admotus fuit, neglectis Canonicis, delegit primarios ministros & Consiliarios ex secularium hominum ordine; viros plerosque minus idoneos, penes quos omnis gubernatio fuit. Inde a primis statim annis offensio Canonicorum, Archiepiscopi contemptio, & querelæ adversus ministros. Huic malo ut mederetur Fridericus Palatinus Elector, Archiepiscopi frater, viros sapientes submisit e suis, quorum opera & prudentia Metropolim administraret, sed cum hos priores ministri non ferrent, excluderentque a consiliis suis, res in alias turbas prolabi cœpit. Quanquam ipse Archiepiscopus ita pessundatus erat, ut a sapientissimis viris in pristinum statum agere admodum erigi posse videretur. Nam ob aulæ magnificentiam & bella, quæ gesserat Theodoricus Archiepiscopus

Ruperti antecessor, omnia propemodum castra, Oppida & telonia ita vel oppignorata, vel abalienata erant, ut vix duo millia florenorum ex annuis proventibus restarent Ruperto. Inter oppignorata vero castra & Oppida alia tenebantur a proceribus & nobilibus, alia a Capitulo, alia ab urbe Colonienfi, alia ab aliis creditoribus; qui cum ægre sibi hæc e manibus subtrahi paterentur, omnes hos simul offendere necesse fuit.

Ex his rerum angustiis ut Rupertum fratrem suum eriperet Fridericus Rheni Palatinus; clarus ea tempestate opibus ac militari potentia Imperii Elector, submisit Martinum Ruystenbachium, & Buckium, plebei quidem generis virum, sed militia præstantem, cum delecto exercitu in Coloniensem dicecesin. Horum consilio & militari fortitudine, uno procurrentis fortunæ impetu, ut Trithemius tradit, Archiepiscopus occupavit Bonnam, Novesium, Andernacum, Lechnidrium, Bruelam, Nuthergam in Eifisia, Rimbachium, Diehartium, Gudenaviam, Zonsium, Kempenam, Cæsaris Insulam, Heesbergam, cæteraque dicecesis castra, Oppida & telonia, quæ universim supra viginti numerabantur; atque ita oppignoratam & convulsam dicecesin restituit in integrum. Ac ne creditoribus & possessoribus horum de injuria castrorum Oppidorumque queri fas esset, rationes inivit, reperitque per versuras Lombardico & Judaico modo introductas, ita omnia supra summam quotannis augeri, ut nulla unquam redimendi spes esse posset; nisi aliter, quod factum est, ex æquo bonoque constitueretur. Qua rerum mutatione & instauratione dicecesis, sicuti multorum optimatum animos sibi devinxit, qui indigne ferebant, patrimonium Ecclesiæ inter tot iniquos possessores distrahi; ita aliorum, in se concitavit invidiam & iras, quod ægre hæc e manibus suis extrahi paterentur. Quare conspiratione inter se inita, occultum cum Duce Clivensi fœdus ineunt; in quod etiam præter alias quasdam civitates Colonia & Novesium convenere. Quo comperto, Rupertus Archiepiscopus fœdus cum Adolpho Geldrie Duce contrahit adversus Clivie Ducem, veterem dicecesis hostem, & rebellium

Rupertus Archiepiscopus Electoris Palatini copiis adjunctus plura dicecesis sue loca oppignorata recuperat.

Fœdus Archiepiscopi cum Duce Geldrie, cui plures dicecesis

Henricus Episcopus Mousan. Coenobium Egidias, num refort. mat.

Chron. spanb. Tychem. Pentan. in Ghr. Dissidium Archiep. Colon. & Canonicorum, quod in apertum deinde bellum erupit

Chron. M. Belgii. Trithem. in

cessu Colon.
& Ducatus
Westphaliae
nobiles
subscripserunt.

fautorem. Ac Rupertus id eo consilio egit, ut Sufatum, Sanctos, Rhesam, & Aspeliam a Clivio erepta repeteret: Gelder, ut Embricam, Limarsiam, Wachtendoncham, aliaque loca Clivio ante hæc obligata recuperaret. Fædus id sociale ab utriusque provincie ordinibus magna animorum consensione & conspiratione firmatum; subscribereque cum Ruperto Archiepiscopo Gumprechtus Nuenariae Comes, hæreditarius diocesis Præfectus, Joannes Reiferfcheidus Salmæ Comes, hæreditarius Mareschallus, Philippus Virneburgius Pincerna, Joannes Hembergus Camerarius, Henricus Drachenfelsæ dominus, duo Friderici ab Halse, aliique equites ac primarii e nobilitate. Oppida præterea Andernacum, Bonna, Lintzium, Rhenoberca, Kempna, Arwileria; His accessit totius Ducatus Westphaliae nobilitas, Joannes Haetefeldius eques, Wildenbergæ dominus & Mareschallus Westphaliae, Theodoricus Blittersberg eques, Joannes Haetefeldius Wildenbergus præfectus Biltzenii & Wildenbergæ, Gothardus Furstenbergus Satrapa Nehemensis, Wilbrandus ab Ense Waltensis, Henricus Wulfus a Ludinghusen, Bernardus de Goeren, Bernardus Westerholtius, & cum his tota prope nobilitas ducatus Westphaliae. Ad hæc Consules Oppidorum, Brilonæ, Gesekena, Rudena, Werla, Attendoria, Mendena, Dorstena, Recklinghusium. Pari procerum, nobilium, & civitatum conspirantium numero subscriptum fædus produxit Gelder, uti a Pontano memoratur. Armis utrimque consociatis, Gelder & Rupertus Cliviam ingressi vastant, & Wachtendoncham castrum Oppidumque obsidione incingunt: Clivensis qui hæc in se procudi senserat, Henricum Monasteriensis Episcopum in belli societatem trahit, reddita Dulmania & Stromberga, quæ loca ex priori bello adhuc tenebat; ipse deinde ingentem exercitum, ex Westphalia potissimum, ut

auctor est Chronici Belgii, contrahit, quem trium millium equitum, & quindecim millium peditum censuere. His viribus in hostem movit, nec tamen aliud effecit Clivius, quam ut annonam Wachtendonchæ importaret; at in ingressu a Geldro & Archiepiscopi copiis, quæ vjæ publicæ limitaneum aggerem infederant, ex insidiis obrutus, fæda clade ad Sanctense Cœnobium cæditur. Qua ita dejectus Clivius, ut cum Geldro pacem componere, quam pugnam amplius mallet. Et Gelder postquam Arnheimium, Duisburgum, aliaque loca recepit, Archiepiscopum destituit; cui nec Sufatum, nec Rhesa, nec aliud, ex sociali bello redditum: sicuti politici Principes, dum suo lucro bella gerunt, Episcopos non nisi ad damna involvunt.

Bello hoc primum clandestina Novesensium conspiratio cum Duce Clivensi detecta, postquam animadversum, militem Archiepiscopi hostilem in modum repelli a Novesensibus, ne propius urbi accederent, omniaque in gratiam Ducis fierent. Jam ante Consules Novesenses per versipellem hominem corrupti, & clam deducti erant ad Ducem, a quo benigne excepti, lauteque tractati, fædus cum Duce adversus Archiepiscopum pepigerant. Quippe callidum Ducis consilium erat, Novesium haud secus, quam cum Sufato fecerat, per intestina inter Capitulum, & Archiepiscopum dissidia Clivie adjungere. Id quod certius procederet, Novesenses in fidem & patrocinium susceperat. Atque hæc postquam a Ruperto Archiepiscopo cognita sunt, primum ille studuit cives adversus Consules & Senatium concitare, & suarum partium facere; sed illi jam a Magistratu occupati, incitatie adversus Archiepiscopum, dissidium bellumque quod paulo post ortum est inter Capitulum & Archiepiscopum, sua factione conspirationeque cum Capitulo incenderant.

Annus Christi 1470.

Pauli II. Pont. 7. Friderici III. Cæsar. 31. Simonis III. Ep. Pad. 8.

Tribem. in
Chron.
Naucler.
Gener. 50.
Philosoph.

Sequitur per hæc annus septuagesimus fluentis sæculi, quo Machometes Turcarum Imperator; post tot regna & provincias Christianis ereptas, florantissimam Euboeæ insulam occupavit,

expugnataque chalcide, totius Græciæ propugnaculo, Italiæ imminere cepit. Ad has incrementos quotannis Turcarum vires infringendas, Paulus II. Pontifex pro suprema Christianæ Reipublicæ cura

Dux Clivensis cæsus pacem cum Geldro inivit.

Chron. M. Belgii. Conspiratio Novesensium cum Duce Clivensi detegitur.

Anton. Camp. Epist. tom. 2. Preb. Raynald. histor. E. Naucler. Paralip. Ursberg. Comitibus Ratisbonensis c. berimus. Princip. accessu. sed irre. dissensu. &c.

Broverius l. 19. annal. Trevir. Cranz. in Wandal.

cura scripsit primum ad omnes prope Europæ Principes; deinde ad Fridericum Imperatorem; auctorque illi fuit conventus Principum celebrandi; quem in annum sequentem Imperator indixit, cum jam Turca Croatiam, Carinthiam, vicinasque Austriæ provincias percurfaret.

Attinebat in hunc annum Adolphus Geldriæ Dux Arnoldum captivum patrem, de quo impio facinore postquam & Pontifex interpellatus fuit, scripsit ad Adolphum, hortatorque illi fuit, ut patrem libertati redderet. Id cum ille aspernaretur, Pontifex simulque Fridericus Imperator Carolo Burgundiæ Duci in mandatis dedit, patrem e filii tyrannide liberaret. Ad quod Pontificis & Cæsaris decretum Carolus filium cum parente Hosdinum evocavit; quo postquam uterque accessit, multum pro arbitri munere primum laboravit, ut in concordiam adduceret. Verum cum adeo pertinaciter obfisteret filius, ut palam ediceret, malle se parentem in puteum dejicere, & cum eo præcipitem in idem exitium se dare, quam patri provinciæ partem permittere, indeque clam recederet; Carolus e fuga retraxit, & commutata patris in filium pœna, in carcerem conjecit. Pater libertati redditus, exhæredato filio, Geldriæ ducatum Carolo, ut supra diximus, vendidit; a quo mox armis occupatus, cæterisque amplissimis Burgundiæ provinciis conjunctus est. Impius in patrem filius etsi post longos carceris squallores a Gandavenfibus liberatus, demum ad Tornacum cruciatur.

Carolus nobili Geldriæ provinciæ potitus, pro inexplebili dominandi cupidine nihil avidius habuit, quam potentiam ad Rhenum explicare firmareque; ad quod opportune illi accidit, implorari a Ruperto Colonienfi Archiepiscopo, cui ob id pronus operam obtulit.

Nec Simoni Episcopo nostro hic annus sine intestinis nobilium turbis vacuus fuit. Potens per id tempus erat Spiegeliorum familia, quæ munitissimum Defenbergæ castrum in edito abruptoque monte insidebat, commune simul Castrenfium domicilium, prædonumque receptaculum; ex quo, sprete auctoritate Episcopi, modo Warburgenses, modo alii per diœcesin infestabantur. Simon Episcopus qui & militaris ingenii excelſique animi Princeps erat, ulturus hanc Spiegeliorum & Castrenfium insolentiam, contracto provinciali, & Bernardi fratris Lippiensis Comitis milite, Defenbergam obsidione claudit, admotisque bellicis machinis oppugnat. Protracta per assiduos insultus in decimum quartum diem obsidio; Restitere obsessi fortiter, Hassiæ cum primis Landgravii promissis auxiliis confisi. Atque is dum opem tardat, & illi ad extrema adducerentur, Spiegelii Simoni Episcopo supplices gratiam implorant; post etiam ipsi inter se discordes, pugnisque commissi, sese & castrum Episcopo dedunt; id quod Episcopus, ne veterem & potentem Spiegeliorum familiam ac cæteram nobilitatem offenderet, Hassumque in se irritaret, ex ordinum consilio Spiegelii in feudum reddit.

Chron. Warburg. MS. Simon Ep. Spiegelios ex Defenberg domat, & Defenbergam prius eripiam in feudum dedinde dedit

Annus Christi 1471.

Sixti IV. Pont. I. Friderici III. Cæs. 32. Simonis III. Ep. Pad. 9.

Aderat jam insequens annus, quo Fridericus Imperator ad VIII. Calend. Maji Ratisbonæ comitia indixerat, quæ, si unquam, per id tempus Principum & Oratorum præsentia celeberrima fuere. Accessere enim cum Friderico Imperatore Adolphus Moguntinus, Johannes Trevirenfis, Rupertus Colonienfis, Albertus Marchio Brandeburgensis, & Fridericus Palatinus Electores: Ludovicus Hassiæ Landgravius, Ernestus Dux Saxonie, Ludovicus, & Wolfgangus Duces Bavarie; multi præterea

alii Principes & Episcopi: Oratores Bohemie, Poloniae, Ungarie, & Ducis Burgundie; quanquam ex Saxonie Episcopis nullum præsentem reperiam. Aderat & Legatus Pontificis Franciscus Picolominus Cardinalis Pii II. Pontificis nepos, cum Antonio Campano Episcopo Teramenfi, a quo tota hæc ratio Comitiorum accurate perscripta extat. Urgebantque hi ex Pontificis mandato bellum adversus Turcas, rati Cæsarem & Principes Germanie eo proniores fore, quod jam Turca Carniolam Austriæ

Tartarum progressus contra Christianos. Comina lib. 4. Metrus in Flandria lib. 7. Pantanus in Geld. Reynald. in hist. Eccles. Dux Geldriæ captivum patrem recusans libera re, carceri ipse & decem mium fune sse morti traditur.

Chron. M. Belgii. Conspiratio Novensium cum Duce Clivenfi dicitur.

Anton. Camp. in Epist. tom. 2. Preb. Reynald. in hist. Eccles. Naucleus Paralip. Uriberg. Comitria Ratisbos nensu celeberrima Principum accessu, sed irrita dissensione &c.

Brevverus t. 1. 19. annal. Trevir. Cranz. in Wandial.

stris provinciam barbarum in modum percurfando ferro, flammaque vastasset, abducendo etiam supra xx hominum millia in fervitutem. Actum primo de pace Imperii, & intestinis Principum diffidiis armisque prius componendis, sine quibus irrita foret expeditio in Turcas. Multa deinde querela Legatorum audita, sed lentis frigidisque animis, ac non nisi decem armatorum millia decreta, qua ad fines Germaniae tutandos excubarent; e quibus tamen Imperator quatuor tantummodo satis esse censuit. Adeo jam effectum, erat Imperii robur, seu, quod verius dixeris, intestinis armorum diffidiis laceratum; quemadmodum palam in his comitiis dixit scriptique Campanis Pontificis Legato additus. Germaniam quidem vastissimum & potentissimum esse regnum, sed omnem, quanta tum patebat, unum esse latrocinium; interque nobiles & Principes illum esse gloriosorem, qui rapacior sit. Ita irritus hic conventus diffluit. Neque enim bellum adversus Turcas processit: neque pax Imperii, quod unice in his comitiis sollicitatum apud Imperatorem, consecuta est; seu quod ipse Caesar privato commissus esset bello cum Friderico Electore Palatino, potente & bellicoso Principe: seu quod languida & despecta esset Caesaris potentas. sine priscis Caesarum nervis & armis. Unde praedatoria & tumultuaria ubique bella.

*Littera
tabularii
Paderborn.
Pax sancita
inter Simonem Ep.
Pad. & Ludovicum
Hassiae
Landgravi-
vium.*

Quale inter caetera haecenus fuit Ludovici Hassiae Landgravii, diocesis Paderbornensem infestantis. Saepius inter Landgravium & Simonem Episcopum, positis armis, transactum; demum hoc anno inter eosdem pax per triginta tres annos sancte utrimque servanda certis legibus convenit; inter quas illa primaria, ut, si qua lis inter Episcopum & Landgravium exorta fuerit, hanc consiliarii utriusque Principis componant; quod si inter hos convenire non possent, deligantur alii arbitri partium intacti, quorum iudicio uterque Princeps stabit: interim nulla hostilia permittantur, alterque alterius bono & defensionem studeat. Tabulae horum pactorum post Dominicam, quam Laetare vocant, utrimque consignatae. Et quia hisce bellis Crenobium Brede-lariense ordinis Cisterciensium in finibus illis situm, extreme vastatum erat, Si-

mon Episcopus non modo liberalitate sua miseris subvenit, sed hasce literas commendatitias plenas commiseratione pro colligenda stipe impertit.

Simon Ep.
Bredelari-
ensi Creno-
bio subven-
tia

Venerabilibus in Christo Patribus & Dominis, Archiepiscopis & Episcopis, ac honorabilibus viris, Abbatibus, Praepositis, Decanis & divinatorum Rectoribus nec non generosis & nobilibus, Ducibus & Comitibus, Baronibus & terrarum Dominis, ubilibet constitutis, ad quos praesentes litterae pervenerint, Simon Dei gratia Paderbornensis Episcopus reverentiam cum salute in omnium Salvatore. Inter mala gentis nostrae, quae videmus, specialiter mala Monasterii in Bredelar Ordinis Cisterciensis nostrae Paderbornensis diocesis tacere non possumus, dolose vobis significantes, qualiter dictum Monasterium pridem fuit per illatas sibi in suis hominibus, rebus ac possessionibus malignorum injurias, violentias & rapinas facultatibus diminutum, & debitis aggravatum, ut ruinis succumberet, divina sua suspenderet, & hospitalitatem servare non posset, religionis invidio omnium malorum latore Diabolo procurante, & adhuc diminutum & aggravatum existit, ut nisi sibi celebri remedio occurratur, ad finalem & miserabilem terminum deveniat incunctanter tale ac tantum, ut fiat solitudo domus Domini, & cubilia Monachorum vertantur in delubra bestiarum, praesertim cum dictum sit Monasterium in finibus constitutum, ut lis continua est, & pax est rara, ubi inquieti sunt liberi, & perversi difficillime corriguntur. Cupientes igitur in his, ut possumus, Monasterio supra dicto consulere, & malis ipsius majoribus obviare, religiosos viros, praesentium exhibitores, dicti Monasterii conventuales ad vestram diocesim & terras perfidelium elemosinis petendis de vestra gratiosa permissione confisi duximus dirigendos, ut per eas sibi illatas & traditas, eidem super his malis consulatur, & etiam obvietur, religionis avido, omnium bonorum auctore Domino largiente: quapropter universitatem vestram obsecramus in Domino Jesu, quatenus eosdem religiosos, dum praemissa occasione ad vos accesserint, benigne admittatis, & vestris literis admitti faciatis, illius alienigeni Regis vestigia comitantes, qui ad reedificationem templi Dei, munera sua misit, & de suis realibus

Cron. Hi-
diti MS.
Cron.
Sclavon.
Cranz.
l. 12. Me-
rop. c. 8.
Lejner. 27.
Cron. M.
de Ep. Hil-
schilma
Ecclesiae
Hildesheim
suo bin-
Episcopo
electos.

libus ampliora præstare decrevit. Ut autem pro temporalibus seminatis impoſitum æterna metantur, volumus, ut omnes, & ſinguli, qui dicto Monasterio in Bredelaer per manus dictorum religioſorum de bonis ſuis ſibi ac Deo collatis deſtinaverint, vel deſtinari procuraverint, efficiantur participes & conſortes omnium bonorum, quæ in ſæpe dicto Monasterio, nec non omnium Monasteriorum, tam Monachorum, quam etiam Monialium ordinis Præmonſtratenſis, in divinis officiis, diſciplinis, hoſpitalitatibus, cæterisque bonis operibus, dignabitur operari clementia Salvatoris, quæque per hoc generalem remiſſionem & veniam quadraginta dierum indulgentiarum, dummodo ſuis in hac parte iudicibus id placuerit, vere penitentes & conſeſſi de injunctis penitentiis conſequantur, quam ipsis & eorum cuilibet de meritis patronorum noſtrorum Sanctorum Kiliani Martyris, & Liborii Episcopi & Conſeſſoris conſiſi duximus concedendum, præſentibus tantum poſt annos tres a data eorum minime valituris. Datum in civitate noſtra Paderbornenſi noſtro ſub ſigillo præſentibus appenſo, anno Domini Milleſimo, quadringenteſimo, ſeptuageſimo primo, in craſtino Sanctorum Philippi & Jacobi.

Hoc ipſo quoque anno Hildeſienſis Eccleſia periculoſo ſchiſmate conturbata. Quippe poſt obitum Erneſti Episcopi Schawenburgenſis Comitum pars Canonicorum, eaque potior, delegit Henningum de Hauſen Decanum, virum e nobilitate Saxonie virtute præſtantem: pars vero Hermannum Haſſie Landgravium, Canonicum Colonienſem, & Præpoſitum Aquisgranenſem, poſtulavit. At Henningus facta electione Romam properavit, & a Pontifice coram confirmationem obtinuit, a quo & Episcopus conſecratus; inde feſtinato Hildeſium reſeſſus, reperit militarem ordinem & vaſallos arma ſumpſiſſe pro Landgravio introducendo, multaque in hanc rem caſtra & oppida occupaffe. Stabat interim pro Henningo Capitulum, urbs, & Bertholdus Verdenſis Episcopus. Extant apud nos tabulæ feria IV poſt Paſcha obſignatæ, quibus Simon Paderbornenſis Episcopus, Ericus, Henricus, & Antonius Comites Holſatiae & Schawenburgenſes, & Bernardus Comes de Lippia fœdere ſe illi-

gant cum Hildeſienſi Capitulo adverſus Duces Brunſwicenſes, Wilhelmum Seniore, ejusque filios Wilhelmum & Fridericum; ut recte ſcripſerit Crantzius, Brunſwicenſes partes Landgravi adverſus Henningum ſuſcepiffe. Verum hæc magnis partium ſtudiis accenſa cum in magnum diceceſis exitium vergeret, Hermannus Landgravius, quæ erat modeſtia, & pacis amore, ultro electioni ſuæ ceſſit, relicto Episcopatu penes Henningum. Et hic ille Hermannus Haſſus, Ludovici Landgravi frater, quem poſtea Colonienſis Eccleſia Archiepiscopum, & Paderbornenſis Adminiſtratore ſortita eſt.

Famoſus per id tempus prædo Gerhardus Comes Oldenburgicus, Chriſtiani Regis Daniæ frater; a quo, poſtquam ab Holſatiae adminiſtratione depulſus erat, auxilio Saxoniarum urbium iram vindictamque convertit in Hamburgienſium, Lubecenſium, Bremenſium, aliorumque locorum mercatores; quos interceptos captivosque cum mercibus Delmenhorſtium abripiebat. Nihil uſpam tutum in publicis viis, nihil intactum ab hoc prædone; literas quidem ſecuritatatis ille dederat, ſed ea fallacia compoſitas, ut quories luberet fidem fallere poſſet. Qua ſuper re cum ſæpius Lubecenſes, Hamburgienſes & Bremenſes fruſtra queſti eſſent, operam Henrici Monasterienſis Episcopi & Bremenſis Adminiſtratoris implorarunt; ic̄oque cum his fœdere, Henricus Episcopus Gerardo Comiti bellum movet, & Delmenhorſtium obſidet, opportune ſimul vetera ejus arcis jura ad Eccleſiam repetiturus, ex quo Delmenhorſtium cum Toparchia Nicolai Bremenſis Archiepiscopi patrimonium ab eo Bremenſi Eccleſiæ donatum erat, abreptumque poſtea per vim & injuriam a Comitibus Oldenburgicis. Igitur magnis impenſis atque animis obſidio cœpta, demandataque Gunthero Episcopi fratri; quæ dum remiſſius trahitur Gerhardus per ignota viarum comiteam importat. Ob id quia in præſens expugnatio difficilis reputata, interveniente Henrico Schwarzzenburgico Comite, Episcopi patre, actum de pace, quæ hac lege convenit, ut Gerardi nepotibus, quorum ille tutor erat, Delmenhorſtium relinqueretur, & Gerhardus Comes ſe in poſtera a prædis & latrociniiſ contineret.

Poſtea-

Crantz.
l. 12.
Saxon. c. 19
& l. 12.
Metrop.
c. 6. in
Wand.
l. 13. & 20
Chron.
Sclavon.
Hamelman.
in Chron.
Oldenburg.
Chron.
Monast.
Ubbo Emm.
lib. 26.
Hiſt. Friſiæ.
Gerardi
Comitis
Oldenburgici
deprædationes,
ob quas ab
Henrico
Ep. Monast.
bello impetitur.

Chron. Hild.
ſiſ MS.
Chron.
Sclavon.
Crantz.
l. 12. Me.
trop. c. 3.
Lejner. in
Chron. MS.
de Ep. Hild.
Schilina
Eccleſiæ
Hildeſienſis
ob binos
Episcopos
electos.

Mors Pauli
II. Pont. in
ejus loco
cum successore
Franciscus
Roboreus, Six-
tus IV.
dictus.

Posteaquam v. Calend. Augusti Paulus II. repentina morte extinctus est, Cardinales concordibus suffragiis subrogaverunt Franciscum Roboreum, qui ex supremo Franciscanorum magistro jam ante in Collegium Cardinalium

ob eminentem scientiam & gubernandi prudentiam cooptatus erat. Is exemplo antecedentium Pontificum nihil sollicitius habuit, quam bellum adversus Turcas.

Annus Christi 1472.

Sixti IV. Pont. 2. Friderici III. Cæs. 33. Simonis III. Ep. Pad. 10.

Raynald. in
histor. Eccl.
Onufrinus
Paul.
Lang. in
Chron.
Citicen.
Pontificis
labor &
sollicitudo
pro edo-
mando
Turca.
Nauclerus
Trichem.
in Chron.
Spanhei.
Chron.
Tremon.
Wittius
in Chron.
Chr. Colon.
Heister. in
suffrag.
Chron.
M. Belgii.
Trichem.
in Chron.
Spanhei.

Igitur anno proximo, qui sæculi hujus erat septuagesimus secundus, auxiliis Venetorum & Ferdinandi Neapolitani Regis, validam in mare classem produxit, commotus cum primis Venetorum precibus, quorum orator, ut Paulus Langius retulit, coram Pontifice exposuit, Turcas jam brevi tempore duo imperia, quatuor regna, viginti provincias, & ducentas florentissimas urbes Christianis eripuisse. Valuitque hæc classis non tam ad provincias repetendas, quam ad Turcarum impetus sustinendos.

Torquentem adhuc Germaniam ferale Cometae sidus sub initium anni exterruit, longa, & horrida coma ex Austro in occidentem porrectum, unde post XIII dies in Septentrionem se flexit; qua in plaga multo tempore perstitit, pestilentia, famis, & cruentorum malorum fatale prodigium; quæ mala haud multo post per Germaniam consecuta sunt.

Novum in-
ter Archiep-
Colon. &
Canonicos
dissidium.

Nam præter bellum quod hoc anno inter Ludovicum Gallia Regem & Carolum fratrem Burgundumque exarsit, novis quoque turbis diocesis Coloniensis ac Rhenus commoveri cepit, quæ in bellum Novesium, & Ruperti exauctorationem exiere. Enim vero Rupertus Archiepiscopus licet cum Clivenfi Duce utrumque jam convenisset, & iniquos possessores armis etiam fratris fregisset; novo tamen multoque graviori dissidio cum Metropolitanis collegio collisus est. Synodum ille Bonnae indixerat, ad quam Clerus convocatus. Indignati ob id præfules & Canonici Metropolitanis, quod non alio loco synodum quam Coloniae in urbe & Basilica pro veteri more habendam dicerent, eoque accedere detrectaverunt. Gliscentibus exinde simulatibus inter Archiepiscopum & Metropolitanum Collegium, missus est sub exitum Junii

a Friderico Palatino fratre Coloniae Wormatiensis Episcopus, qui res in concordiam componeret. Idem per Legatum Pontificis tentatum; sed omnia cassum labore, nec sine nova Archiepiscopi injuria: nam cum Wormatiensis Episcopus nave vectus adverso Rheno Bonnam repeteret cum Henrico Ravennavo Archiepiscopi suffraganeo, Bernardo Laner a Breidbach Abbate Tuitiensi, cæterisque Archiepiscopi ministris; occurrit secundo flumine ad Rodenkerkam aliud navigium armatis hominibus impletum, a quibus ocius jubentur ad ripam vertere. Expositi invaduntur spoliantur, & captivi rapiuntur. Qua injuria exacerbatus Archiepiscopus, quod ex composito hæc a Canonicis agi crederet, jubet omnes eorum fruges ac vina per agrum Coloniensem intercipi, & ad arces suas conveyi. Multis exinde offensionibus, ut fit, accensa odia inter Archiepiscopum ac Metropolitanos Canonicos.

Facem hujus mali subjecere Novesenses; nam quod occultam conspersionem alerent cum Duce Clivenfi, ut supra diximus, Rupertus Archiepiscopus veritus, ne pravo Sufatensium exemplo ex patrocinio Clivenfis se toti in ejus potestatem darent, consilia agitabat, aut vi, aut astu interciperet Novesium; datumque id negotium Buckio militiae præfecto; cui se in hanc rem patranda obtulit Wesselus Duranus, civis Novesiensis: is factus secretorum particeps crebro commeabat Coloniae inter & Novesium, per quem & Archiepiscopus civium animos sollicitabat in suas partes. Buckio & Durano ad junxit se Scapius. His exequendi facinoris potestas data ab Archiepiscopo, & mox comparata instrumenta, quibus portas aperirent & militem introducerent. Præmissus in hanc rem Duranus in urbem. Sed ille repente in alium proditorem versus, omnia Magistratui detexit,

Initia belli
Novesien-
sis.

Liter.
bulavii
derg.
Liter.
bei.
Pace et
Hoffis
mata b
diocet
Pad. Si
Ep. ad
nistrat.

Tricho
in chr
Spanh
Naucl
Polare
Urbes
Paral
Rudol
agricol

detexit, literis etiam Archiepiscopi, quas ad Buckium dederat, prolatis; quibus publice lectis, incredibile quis furor civium exarserit in Archiepiscopum. Interim horum ignarus Buckius & Scapius, nave militibus instructa, Zonfio descendunt Novesium; quibus Novesienfes armati occurrunt, ac priusquam nave exscenderent, captos in vincula abripiunt, quaestionibus subjiunt, & urbis intercipiendae machinationem fateri cogunt. Quae ubi ad Archiepiscopum relata fuere, mittit ille Novesium Stephanum Bavariae Ducem Canonicum Coloniensem, & Vincentium Morsanum Comitem, qui suo nomine ad omnia aequa se civibus offerant, moneantque ne quid severius in captivos stant. Quibus spretis, Magistratus Buckium & Scapium in forum productos capite plectunt, sectosque in partes ad quatuor urbis portas suspendunt. Qua Consulium civiumque audacia exacerbatus Archiepiscopus ad Carolum Burgundiae Ducem proficiscitur, auxiliumque adversus rebellem urbem implorat. Hinc jam texti coepit belli ad Novesium tela, quod totum postea Imperium concivit ad arma.

Longe tranquilliozem hoc anno Dicecesin suam habuit Simon Episcopus noster; qui postquam cum Hassis, perpetuis Ecclesiae hostibus, transegerat, multa salubriter constituit. Nam pacem castrensem certis legibus firmavit cum Spegliis, & quotquot Defenbergam castrum haectenus inquieti nobiles & castrenses infidebant; & quod multo laudabilius fuit, cultum divinum per omnes Paderbornensis civitatis Ecclesias ordinavit, ut litera hac super re relata restantur. Severis etiam pcenis animadversum in Sacerdotes corruptae vitae; quos inter Canonicus quidam Huxtariensis e Collegio S. Petri a Simone Episcopo in iudicium, rogatu Hermanni Boneburgi Corbeiensis Abbatis, protra-

ctus. Is vero quia multorum criminum compertus, Episcopus Abbati potestatem fecit trahendi in carceres, bonis ejus inter Episcopum & Abbatem divis. Demum, quae animorum concordia erat & Canonicorum, mutuum inter se pactum fecere; servandi propugnandique vetera Cathedralis Collegii privilegia, jura, & consuetudines vitae introductas. Quam in rem publicum Paderbornae congressum mense Octobri indixere. Ad quem cum Simone Episcopo convenere Henricus de Haxthausen utriusque juris Doctor & Praepositus majoris Ecclesiae, Conradus de Elmeringhausen Decanus, Lubertus Westphalen Praepositus in Bustoerpe, Engelbertus iudex Prior, Theodoricus Westphalen Scholasticus, Henricus de Immesen, Theodoricus de Varenfeil Camerarius, Hermannus Spiegel, Conradus de Haxthausen Archidiaconus in Steinheim, Bernardus de Malsberg, Joannes de Galen Cantor, Theodoricus de Haxthausen Vicedominus Monasteriensis, Recquinnus de Kerfenbrock Archidiaconus sedis Harhusanae, Otto de Oynhausen Archidiaconus Huxtariensis, Antonius nobilis de Holstein, & Schowenburg Comes Thesaurarius, Everhardus de Elven, & Ravenna de Valckenberg, Canonici, aliique. Et hi tum primores erant Collegii Cathedralis, praescae claraeque omnes nobilitatis viri, quorum consilio & auctoritate pactum cum Simone Episcopo initum est & in publicas relatum tabulas. Atque hic ille Haxthausen inter Canonicos Praepositus est, vir excellentis doctrinae, qui insignem Canonice Bibliothecam legavit, sed ea lege, ut si quis ex familia sua doctrinae gradum sumeret, ad ipsum rediret. Adeo tum indecorum non erat, nobiles ex equestri etiam ordine Doctorum laurea insigniri; falliturque Crantzius, qui per id tempus Praepositos Paderbornensis Ecclesiae ex plebeja familia producit.

Annus Christi 1473.

Sixti IV. Pont. 3. Friderici III. Caesar. 34. Simonis III. Ep. Pad. 11

Tandem & Fridericus Imperator anno hoc consequente, cum Turca e Bosnia regno erumpens Carinthiam, Stiriam, & haereditarias Austriae provincias late populando pervageretur, scripsit ad Pontificem, mitteret Legatos suos Augustam, quod ea in urbe Principum

conventum indicturus esset ad Turcarum dominatum reprimendum; Pontifex postulata Caesaris ad Cardinalium senatum retulit; in quo Franciscus Piccolomini Cardinalis obtulit, palam elocutus, jam decem hujusmodi Germanorum conventus intra non multos annos

lib. 2 rerum German. Chron. M. Belgii. Annal. Flandriae. Brouwer. lib. 19. annal.

Litera sa' bularis Pa. derg. Litera Corbei. Pace cum Hassis firmata bene dicecetm Pad. Simon Ep. admittit.

Initia belli Novesienfis

Trithem. in chron. Spanb. Nauclerus Volaterranus Ursberg. Paralip. Rudolph. agricola

Trevir.
Raynaldus
in hystor.
Ecclesiast.

Comitia
Treviris
ab Impera-
tore indi-
cta.

Cæsar a Du-
ce Burgun-
diæ magni-
fice Trevi-
ris excipi-
tur.

nos institutos, neque aliud in iis actum esse, quam quod Romani in invidiam vocati sint, tanquam specie belli Turcici Germaniam emungerent.

Cæsar nihilominus, quod jam paries Austriacus arderet, Treviri in hanc rem publica Imperii comitia indixit; ad quæ cum Maximiliano filio magnoque Principum Comitatu ex Austria profectus, Iustratoque Argentorato, Friburgo, Basilea, Colmaria, Tabernis, cæterisque Germaniæ urbibus, Moguntiam descendit. Assæctati Cæsařem Adolphus Moguntinus Archiepiscopus, Aistadensis Episcopus, Albertus & Ludovicus Duces Baviariæ, Carolus Marchio Badensis, Comes Wirtenbergenfis, magnusque Comitum & procerum numerus. Magnifice exceptus Moguntia ab Archiepiscopo Metas contendit, Trevirim petiturus; quem ubi Metis adesse didicit Carolus Burgundiæ Dux, magnoque desiderio teneretur convenienti Cæsařem, Metas salutatam præmisit Davidem Episcopum Ultrajectensem, & Engelbertum Nassoviæ Comitem: Cæsaři exinde xxviii Septembris Trevirim ingressuro occurrit ipse Carolus comitatu prorsus regio, qui Cæsařis exæquaret. Cæsaře in urbem & palatium deducto, Dux urbem Imperatori cedendo regressus est ad D. Maximini Cænobium. Eo post in congressu multa de bello Turcico, aliisque, in publico senatu Principum tractata, multa etiam secretis colloquiis inter Cæsařem & Ducem; e quibus illud proditum refertur, petiisse Cæsařem Mariam unicam Caroli hæredem filiam Maximiliano filio suo dari in matrimonium: contra Ducem nihil contentius egisse, quam ut resumptis priscais honorum titulis Rex Burgundiæ salutareretur, simulque Vicarius Imperii crearetur. Quæ si Cæsař faceret, pollicitus est ultra se omnes Imperii hostes domiturum, & quæ Imperio detracta essent, armis recuperaturum. Monitus erat a Galliarum Rege Cæsař, ne Carolo fideret, aut Regem Burgundiæ diceret. Ac satis constabat, quam regno Burgundiæ inter Galliam & Imperium interjecto, utriusque perpetuus & infestus hostis futurus esset. At Cæsař qui non minus potentiam, quam Dux regnandi gloriam ambiebat, se ea futurum promisit, cum Maximiliani Ducis filiam duxisset. Erant præterea postulata ejusmodi, quæ sine Principum con-

filio & assensu Imperator diceret se præstare non posse. Quare Cæsař non salutato Duce Coloniam proficiscitur, quo non leviter offensus Dux, odium concepit in Cæsařem, quod haud multo post effudit ad Rhenum. Cæterum quibus officiis & muneribus certant inter se Cæsař & Dux, qua ostentatione opum, qua epuli magnificentia, ferculorum multitudine, ac luxu plusquam regio, ministrorumque splendore exceperit Dux Cæsařem in celebri D. Maximini Cænobio, quod nostra memoria a Gallis funditus eversum vidimus, Rudolphus Agricola, auctor Chronici Belgii, Browerus & alii non sine admiratione posteritatis descripsere.

Cæsař Coloniae haud minus, quam Treviri magnifice exceptus a Magistratu, clero, & populo, multisque muneribus tam ipse, quam Maximilianus filius, ac ministri primarii honoratus, atque dum istic hæsit in hospitio, Agrippinensium sumptibus est habitus. Ibi Cæsař cum jus diceret, & controversias ad se delatas decideret, tum nihil impensius habuit, quam ut ardentia inter Rupertum Archiepiscopum & Metropolitanos Canonicos dissidia, quæ in apertum bellum eruperant, ex æquo componeret. Nam postquam Canonici dicere imploratum ab Archiepiscopo Carolum Burgundiæ Ducem suæ dicecesis tutorem, exterisque se armis opprimendos, & illi scædus inter se percussere defensionis. in quod magna pars nobilium, Colonia, Novesium, & aliæ etiam civitates nomen dederunt; impetratumque Capituli nomine Ordinibus, ne alii quam Metropolitanano Capitulo fidem & obsequia præstarent (Extra hanc conspirationem fuere ordines, ducatus Westphaliæ, quod in fide Ruperti Archiepiscopi persisterent) simul miles scriptus, quo se suaque tuerentur. Et quia caput rei gerendæ deerat, convocato concilio, delegere e suo Collegio Hermannum Landgravium, fratrem Ludovici & Henrici Landgravii (quorum ille Cassellis, hic Marburgi imperitabat) dicecesis defensorem; factaque promissio, siquidem dicecesin fortiter propugnaret, fore ut exauctorato Ruperto ab se Archiepiscopus eligeretur. Et quia in Landgravio familiæ potentia simul quæsitæ, quam Palatinis objicerent, Landgravius quoque fratris auxiliis adjutus, armatus dicecesin ingredi-

Canonici
Coloniae,
cum cons-
federatis
contra Ar-
chiepisco-
pum suum
conspirant.

Archiepi-
scopus Du-
cis Burgun-
diæ operam
implorat.

Archiepi-
scopi miles
caditur a
Novesio
sibus.

Cæsař pa-
cem inter
Archiepi-
scopum &
Canonicos
tentat, sed
frustra.

tur, arcemque Poppoldsorphanam annona militari repletam expugnat, subactaque Bonna & Andernaco, Lintzium aggreditur, quod a communi federe desciverat, & Ruperti militem receperat.

Archiepiscopus Ducis Burgundie opem implorat.

Hac rerum mutatione, & adversariorum successu percussus Rupertus Archiepiscopus, cum Friderici Palatini viribus, quibus haecenus pugnarat, Hassos sibi objici videret, multo vehementius Burgundiae Ducis auxilia sollicitare cepit. Quare sub initium Augusti Zutphaniam profectus Burgundum convenit, questusque de injuriis sibi illatis & rebellione suorum, totum se in clientelam Ducis dedit. Latus Burgundus, subacta jam Geldria, offerri sibi novi belli, exporrigendique ad Rhenum Imperii occasionem, prolixè omnem operam Archiepiscopo addixit, certo etiam spondens, se eum in pristinam dignitatem repositurum, omnesque rebelles pro merito castigaturum; sed prius sibi Caesarem conveniendum, qui tum Trevirim accessurus erat. Quare hoc anno auxilia distulit. Interim Archiepiscopi miles ducibus Martino Ruyssenbachio, & Friderico Hussio Novesium obsidere molitus, haud procul ab urbe in vicinis pagis confidet, agros Novesium depopulando. At dum securius incautiusque miles poculis & somno indulget, erumpunt noctu cum stipendiario milite Novesenses, & totum illud agmen obruunt, caduntque, paucis fuga elapsis: Ruyssenbachius & Hussius ex lethali vulnere haud multo post expiravere, reliqui cum triumpho captivi Novesium introducti.

Archiepiscopi miles caditur a Novesium sibus.

Non his dejectus Archiepiscopus, arma instaurat. At Caesar qui Coloniae versabatur, medio Decembri mittit Brulam ad Archiepiscopum honoratae legationis viros, interque hos Episcopum Eistadensem, a quibus monitus rogatusque, a bello desisteret, se aequum inter partes judicem fore; sed quia longius res procefferat, contracto jam cum Burgundo belli federe, nec Rupertus Caesari fideret Palatinis infesto, Legatos sine responso remisit, hoc solum prolocutus, se propediem Caesari rationem factorum daturum. Quatriduo post, missis Legatis, planius mentem exposuit, renunciando Caesari, hujus diffidii bellicae cepti causam non penes se, sed Metropolitanum Capitulum residere, a quo conspiratio & fedus adversum se

Caesar pacem inter Archiepiscopum & Canonicos tentat, sed frustra.

initum, & Defensor dicecesis Landgravius sit delectus, habere illos Hassum, se Burgundum disceptatorem. Quo superbo responso satis intellexit Caesar, quae contexit belli magnitudo a contumace Archiepiscopo & irato Burgundo immineret. Quare & ipse ad apparatus belli consilia sua convertit. Auctum periculum a Clivensi Duce, quem per id tempus Burgundici belli socium habebat in subigenda Geldria. His quoque motibus haud leviter ducatus Westphaliae concussus; multumque ordines perplexi haerebant, utri se parti conjungerent; quos tamen in fide Archiepiscopi sui, quam semel jurarant; constantius permanisse Coloniensium annales prohibent.

Obiit & hoc anno festo D. Marci Albertus Mindensis Episcopus, Homanus Comes, in castro Petershagio, postquam supra xxxvi annos, primum Coadjutor Willebrandi Haltermontii Episcopi, ac deinde ab ejus obitu Successor dicecesin illam administrarat. Quem etiam Crantzius, ut supra etiam monuimus, otio & ventri deditum, nec magna frugis Episcopum tradat, ut is scriptor liber est in carpenda Praefulum sacrorum vita; auctor tamen Chronici Mindensis, qui sub id tempus vixit, virum non modo corporis habitu moribusque decorum; sed eruditum piisque celebrat, qui diligentissimus fuerit in Canonicarum horarum precibus, cultuque divino persolvendo; quanquam civilibus bellicisque negotiis, magis se quam religioni excolenda impenderit. Funus e castro Mindam a vassalis & militaribus viris deductum, & a clero honorifice exceptum, conditumque in Basilica ad pedes antecessoris. Exequiis, quae a suffraganeo ejus habitae fuere, Fridericus Brunswicensis multique proceres interfuere. Successorem nactus est 3. Calend. Augusti Henricum Comitem Schawenburgicum, Adolphi Comitis Holfatiae & Schawenburgi fratrem, Praepositum Hildesensem; uti jam ante id, bellum, cui Simon Episcopus interfuit, transactum retulimus; neglecto Oldenburgico, quem Albertus adiutorem adlegerat. Et Henricus, ut eum Crantzius commendat, Praeful animo tranquillus, modestus, quique nulli unquam detrimento fuerit, pacis non minus, quam religionis amans. Quare haud multo post in Cenobio Mollenbeckano Episcopus

Obitus Alberti Homanus Episcopus Mindensis Crantz. lib. 11. Meitrop. 6. 53. Chron. Mind. Meibam. editum. Chron. Mind. Pistor. edit. Chron. Mind. MS.

Cui succedit Henricus Schawenburgicus.

Qui Monasterium Overkerkani ad arctiorem disciplinam adducit.

scopus consecrari voluit. Inde Episcopi munus auspicatus, rogatu fratris Adolphi, quæ extremæ ejus ante mortem preces fuere, dissolutas vagasque Monasterii Overkerkani Virgines nobi-

les intra claustrum disciplinam restrinxit. Hunc in modum cætera per diocesis, quæ ab antecessore multum neglecta erant, ad pristinam religionis formam reduxit.

Annus Christi 1474.

Sixti IV. Pont. 4. Friderici III. Cæs. 35. Simon. III. Ep. Pad. 12.

Auctor Chron. Belgici. Pontus Heuter. l. 5 rerum Burgund. Chr. Colon. Chr. Novesii. Chron. Monast. Tritem. in Chron. Mejer. in Flandr. Crantz. l. 12. Sax. Brovuer. in minal. Trevir. Chron. Tremon. Cæsar Coloniam contra Burgundum an. nat. & copias e Germania colligit.

Burgundus miles Legatis, Colonienfes & Novesii ad subiectios nem sollicitat.

Bellum subinde, quod affectum diximus, & tot scriptoribus celebratum est, anno proximo, qui sæculi numerabatur septuagesimus quartus, plenis flammis erupit obsidione Novesii. Ac Cæsar postquam omnibus pacis consiliis frustratus didicit, ingenti apparatu bellum versari, nihil quoque consultius habuit, quam urbem Coloniensem totius Rhæni propugnaculum concitare, armareque adversus Burgundum, quam in rem multa Agrippinensibus privilegia dedit, traxitque in belli societatem. Inde sub initium anni in superiorem Germaniam profectus, hyemem quoque in apparatu belli consumpsit. Post discessum Cæsar Burgundus literas dat ad Rupertum Archiepiscopum, quibus certum facit, se cum universis Belgii & Burgundiæ auxiliis brevi adfuturum; atque ad hanc promissi fidem præmiret Aræburgium cum copiis, quibus Rupertus non modo cætera, quæ possideret, loca tueretur, sed hostes suos infestare possit. Subinde feciales mittit ad Colonienfes & Novesienfes, quibus se magno fastu urbes ingressurum denunciat: se totius diocesis Advocatum tutoremque delectum esse; ac nisi Archiepiscopo suo in omnibus sese submittant, fore ut brevi cum exercitu ante urbem adsit, & ad obedientiam compellat, id quod omnibus simul ordinibus denunciari velit; scire ipsos quam potentem totius Europæ hostem lacefferent, Ducem videlicet Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Geldriæ, Limburgi & Luxemburgi, Comitem Flandriæ, Hollandiæ, Artesiæ, Hannoniæ, Zelandiæ, Zutphanæ & Boloniæ, Dominum Frisiæ, Picardiæ & Mechliniæ, Marchionem sacri Imperii, qui cum se Regi Franciæ & Regi Romanorum parem ferat, tum omnibus hisce simul formidabilem: stare ante oculos eorum Leodium nuper Caroli viribus excisum; viderent Colonienfes ne excidium eorum in suam quoque urbem trahant: justa Ducem suum Advocatum diocesis

poscere, obedientiam videlicet civium erga suum Archiepiscopum, qualem cum Leodienfes recusarint suo Episcopo, imploratum se adfuisse & ab urbe dignas ruinæ penas exegisse; eandem hic causam agi. Quæ cum superbe exposuissent feciales, tum Ducis insignia celebrioribus in urbe locis affixere. Ad quæ modeste Colonienfes, se Imperii esse cives, urbemque non alium quam Cæsarem agnoscere Dominum, in ea fide se manuros. Nec aliud a Novesienfibus responsum. At vix Legati urbe excesserant, cum tantus plebis furor exarsit, ut Ducis insignia palam refigerent, & luto defecderent. Hunc motum conspiratio publica consecuta, scriptus miles, implorata vicinorum urbium auxilia, præmunita urbs, & omni annonæ provisu instructa. Idem Novesii factum: utrobique Burgundus hostis proclamatus. At quia Novesium petebatur a Burgundo, firmandæque potentiae prima belli sedes ad Rhenum, collatis in unum consiliis, Metropolitani Canonici & cives de præfecto urbis imponendo solliciti, Hermannum Hassiæ Landgravium, virum manu & consilio promptum, delegere, qui & ultro se obtulit ad defensionem urbis. Additus illi Gerlofus Breidenbachius & Joannes Lieskirchius, expertæ virtutis milites, quos cum copiis provincialibus & urbis Colonienfis Novesium misere. His accessit Everhardus Wittenius cum centum & triginta equitibus in Westphalia conscriptis. Hi Novesium ingressi urbis propugnationem suscipere, omnemque hyemem & vernum tempus in muniendo Novesio & ordinanda militia insumpserunt. Et jam præter cives tria millia præfidiariorum peditum, & quingenti equites numerabantur in urbe; quæ vallo firmo, altis fossis, mœnibus validis, turribus circum multis, portis magnificis, & propugnaculis recens excitatis præmunita erat. Quæ vero parte Orientem respicit, alveus ab Rheno deductus mœnia præterlapsus, &

Novesii

Novesii Hermannus Landgravius Hassiæ præfectus imponitur.

Novesium firmatur.

Et insulae binæ inter Rhenum & urbem interjectæ; ob humentia & palustria loca, hosti difficilem accessum faciebant. His munimentis confisi intrepidi hostis adventum exceperunt.

At Burgundus postquam Luxemburgi intellexit, quia contemptione Legati sui Coloniae & Novesium excepti essent, irarum plenus in Brabantiam festinavit, copiasque omnes, quas per hyemem longe lateque apud diversas nationes conscripserat, ineunte Julio Trajectum ad Mosam convenire jubet, quibus, ut ab Heutero relatum, exercitus sexaginta millium bellatorum constatus: auctor Chronici Belgii centum millium fuisse perhibet, sequebatur exercitum ingens turba praefectorum reitorum, fossorum, fabrorum, Sacerdotum, mulierum, calorum. Hac hominum multitudine per Juliaensem agrum progressus, Novesium v. Calend. Augusti obsidere cepit. Exercitus omnis in quatuor nationes & castra divisus, Gallos, qui Picardi majorem partem erant, Italos; quos Longobardos dicebant, Anglos & Belgas, quibus Burgundi, Geldri, Leodiones, caeterique accensebantur. Accesserant ex Germania Rupertus Archiepiscopus, Fridericus Palatinus Ruperti frater, Engelbertus Nassovius Bredæ dominus, Vincentius Comes Morsanus, quisque cum suis copiis. Nam Wilhelmus Dux Juliae & Joannes Ducis Clivensis filius spectandi causa in castris versabantur. Inde castra circum explicata secundum quatuor urbis plagas & nationes militum; Dux ipse tentoria fixit in Ctenobio Augustinianorum, quod versus meridiem urbi objacebat; ibi ille postquam per facialem urbis deditionem frustra postulasset, & leges militares per castra evulgasset, totam aestatem & hyemem permansit, nunquam vestibus exutus, nunquam lecto usus, sed fomnum fedendo capere; ut ad omnem belli casum expeditus esset: ibi quotidie cum proceribus sacrificio Missæ interesse, & preces Canonicarum horarum clerici instar quotidie recitare. Magnus Princeps & maximis exaequandus, si modo temeritas, & insana quaedam proferendi imperii cupiditas abfuisset.

Urbe undique incincta clausaque, cepit ex singulis castris oppugnatio, propecta vineæ, admotæ machinæ, verberata mania, turres & portæ affi-

dis tormentorum ictibus; quæ omnia incredibili fortitudine exceperunt Novesenses, ductu hortatuque Landgravii, nunc erumpendo victores, nunc victi. Insula quæ inter urbem & Rhenum porrigitur, modo a Picardis & Italis occupata, firmataque aggere: modo ejecto hoste recepta, magno obsefforum com- modo; quod per eam ex Rheno importaretur annona, & supplementa militum a Colonienfibus laborantibus submitterentur.

Tandem & Cæsar, cum Novesium in angustias contrahi nunciaretur, captoque Novesio Coloniam periclitari, experrectus, comitia Augustæ Vindellicorum indicit ad initium Julii. In iis ex decreto Principum mittit literas ad omnes Imperii ordines, cum mandato contrahendi militem, quo singuli Novesio subveniant, & Imperii fines tueantur. Celebres ea tempestate erant bellatores Albertus Elector Brandeburgicus, quem Pius II. Pontifex Achillem Germaniæ appellat, Albertus Saxoniæ, & Henricus Monasteriensis Episcopus, his Aquila, insignis Imperii, a Cæsare transmissa; mandatumque, ad horum Ducum signa & auspicia caeteri Principes se jungerent. Subinde & a Cæsare missa literæ ad Burgundum, quibus monebatur, bello cepto abfisteret, aut omnes Imperii vires in eum commovendas, detrahendaque, quæ intra Imperium possideret bona: sed nihil his flexus Burgundiæ Dux, pertinacissima obsidione urbem premere non destitit.

Commodum per id tempus Christianus Rex Daniæ ex Romana peregrinatione reversus in Germaniam, Cæsarem ac Principes in Augustanis comitiis accessit; rogatusque est, arbiter esse vellet inter Burgundum & dissidentes ad Rhenum partes. Quod pacis componendæ munus Rex pronus admisit. Sed vix dum ille per Saxoniam in Holsatiam redierat, regnum prius suum post longam absentiam aditurus, cum denuo Cæsaris literis admonitus, iter ad Rhenum & Burgundum componendum suscepit. Affectati Regem Fridericus Dux Brunsvicensis, Joannes Dux Saxoniæ, Lawenburgicus, Magnus Dux Megapolitanus, Gerhardus Regis frater Comes Oldenburgensis, Adolphus Gerhardi filius, Joannes Raesfeldius Præpositus Osnabrugensis. Hoc splendido comitatu postquam Rex dice-

Cæsar comitia indicit pro liberando ab obsidione Novesio & defensione Colonia.

Cranz, in Saxon. lib. 2. c. 12. & in Wandal. lib. 13. c. 11.

Hammelm. Chron. Oldenb. pag. 3. Rex Daniæ ex Romana peregrinatione reversus arbiter deligitur inter dissidentes ad Rhenum.

cesin Osnabrugensem & Paderbornensem transgressus, Susatum pervenit; ubi monitus est a fidis hominibus, excubare in insidiis turmam Colonienfium & Westphalorum, ad hoc intentam, ut Regem Regisque comitatum in prædam abducat. Quare deflexo ad Luppiam itinere, pridie D. Martini Lipstadium acceleravit; atque istuc Marcanorum nobilium comitatu, & præsidio equestri stipatus, primo Essendam, deinde Dusseldorpium tuto deductus est. Nihil tanto hospite gratus fuit Wilhelmo Juliae & Montium Duci, a quo magnifice exceptus, traductusque est per Rhenum ad Burgundum in castra. Multa inter Regem & Burgundum in tentorio pertractata de pace; sed cum Burgundus, obstinatissimæ mentis Dux, ad nullas pacis leges se deduci pateretur; Rex infecta re Coloniam profectus, celebratoque istuc festo Regum, Casaris, qui jam ad Rhenum accesserat, conveniendi opportunitatem expectavit. Hunc deinde Andernaci accessit; relativisque, quæ apud Burgundum egerat, cepit & apud Casarem pacificationis negotium resumere: at cum istuc quoque Colonienfium animos exacerbatos reperiret, extrema contra Burgundum urgentium, irritis consiliis post quinque hebdomadarum inanes labores secundo Rheno devectus in Daniam rediit.

Atque ista licet Rex Daniæ Christianus, Regum Christianorum ea tempestate religiosissimus, sincera mente, optimoque pacis studio pertentavit; apud quosdam tamen iam suspicionem occulti cum Burgundi fœderis isti venit; quod sane magna tanti Regis calumnia factum. Id magis a Danis Suecisque, quorum ille sapientissimus Rex fuit, recoli velim, quo majorum instituto Romanam provectus; quo cultu religionis limina Apostolorum inviserit; quo honore Sixtum IV. Pontificem, & in eo Apostolicam Sedem veneratus sit; quibus Cardinalium & præfulum obsequiis exceptus sit; quæ Catholicæ religionis & pietatis impressa ubique vestigia reliquerit; uti hæc a Romanis & gentis nostræ scriptoribus relata sunt.

Interim quæ Regi ex occulto cum Burgundo fœdere aspersa fuere, ea locum habent in Gerardo ejus fratre Oldenburgico Comite, disparis indolis homine. Is enim, ut supra reculimus, hostilibus armis commissus cum Henrico Monasteriensi Episcopo, & Anseati-

cis civitatibus, quarum mercatores cum furiosus prædo contra pacta & promissa non desisteret divexare, mercesque eorum interceptas convertere in arces suas; rursus Henricus Episcopus adjunctus Hamburgensium, Lubecensium, Brunsvicensium, aliarumque urbium viribus (quibus & Frifones accessere) Gerhardum armis aggressus, castrum, quod super Visurgim exstruxerat, receptaculum prædarum, expugnat, & solo æquat: quadraginta, qui in eo prædones; capti; mox etiam capite multati. Simul Harpstedium castrum ad fines Monasteriensis diocesis a Lubecensibus expugnatum, eversumque. Postremum Oldenburgum castrum atque Oppidum, Comitum sedes, obsessum, & per XIV dies acerrime oppugnatum. Quibus cum extrema Comitum ruina immineret, miserati fortem Comitum, intervenere Episcopus Osnabrugensis & Verdensis, Comes Teclenburgicus & Hojanus; fideque pro Comite interposita, Episcopum Monasteriensem ab obsidione ad pacis tractationem deduxere. Locus tractandi Wildeshusium designatum; eo postquam ceteri omnes convenere, solus Gerhardus Comes non accessit, vulpinis, ut scribunt, artibus se subducendo, ne quam satisfactionem Episcopus & mercatores poscebant, præstare cogeretur. Prorogatus conventus in diem D. Walburgis, citatusque denuo Comes eludit omnes; quod per id tempus in castris ad Novesium apud Burgundum versaretur; a quo magnis honoribus excultus, equestribus publice insignibus decoratus, Frisæ utriusque, quam Burgundus subigere meditabatur, præfectus nominatus est. Et cum in intimam Burgundi familiaritatem penetrasset homo versipellis & turbidus, literas minarum plenas impetravit a Burgundo ad Monasteriensem Episcopum, quibus jubebatur Comitem bello intactum relinquere, damna illata restituere, castra arcesque reddere; quæ ni faceret, brevi se ultorem adfore. Accensa hæc offensionis causa fuit inter Episcopum & Burgundum, ut, qui jam a Casare, transmissa Imperii Aquila, supremus belli præfectus per inferiorem Saxoniam nominatus erat, eo ardentius bellum contra Burgundum appareret. Accesserat altera offensio inter Burgundum & Monasteriensem Episcopum ex comitatu Zutphaensi, quem

bello committitur cum Gerardo Comite Oldenburgico.

Adducitur ad tractatus pacis; quos tamen consuetis fraudibus etacit Comes Oldenburgicus.

Cause offensionis inter Burgundum & Henricum Episcopum Monasteriensem. Pontan. lib. 9. & 10. Histor. Geldris. Chron. Monast.

Chron. Sclaron. quod alii Lubecens. dicunt. Henricus Ep. Monast.

Continuatio obsidionis Novæ gentis.

Episcopus Monasteriensis sexaginta aurearum Rhenensium millibus oppignoratam habebat. Ac Cæsar, ut Henricum Episcopum sibi arctius devinciret adversus Burgundum, scriptis literis illi potestatem fecerat, occupandi arcem & Zutphaniam, ac vetera urbis privilegia nomine Imperii tuenda; id vero indigne tulit Burgundus, qui in subigenda Geldria occupatus, se Geldria Ducem, & Zutphanie Comitem scribebat. Ægre adhuc Cæsar, & Geldria ordines, multique Principes patiebantur, Geldriam exuto Adolpho Duce, exclusisque Adolphi filiis Carolo & Philippo, quos Burgundus captivos tenebat, ab avita majorum possessione depelli, & transferri ad Burgundum,

hominem Gallicæ nationis, & formidabili potentia regnandique libidine Imperii Principibus imminentem; quæ res, ut mox referemus, tanta conspiratione concitavit omnes Imperii ordines ad arma, adversus Burgundum ab obsidione Novesienfi depellendum. Et Henricus Monasteriensis Episcopus, etsi avia Burgundica natus esset, Imperii tamen integritatem defensionemque ante sanguinis vinculum habuit, quod ipsi non minus, quam cæteris Principibus suspecta esset vicini hujus potentia; Burgundumque non minus, quam Francum olim, amicum mallent habere quam vicinum: videbaturque alter Henricus Leo factu & dominatu omnibus intolerabilis rediisse ad vitam.

Annus Christi 1475.

Sixti IV. Pont. 5. Friderici III. Cæs. 36. Simonis III. Ep. Pad. 13.

Procedebat per hæc in alterum annum, Christi videlicet Mccccclxxv, Jubileo celebrem obsidio Novesii ingenti partium contentione. Nihil per hyemem intermissum ab hoste in oppugnando, nihil ab obsessis in propugnando. Erat in castris Burgundi omnium rerum abundantia ex libera annona subvectione; aspiciabantur in singulis fora mercatorum, & venalium ex omni genere mercium, tanquam continuæ circa urbem nundinæ celebrarentur. Contra in urbe sensim omnis annona contrahi in angustias; carnibus cæterisque absumptis; a Quadragesima equis pasti tam incolæ quam præficiarii, quos supra trecentos & quadraginta brevi famem in cibum rapuit; at cum frumenta suppetere, cætera tolerabilius habuerunt; incitatisque inter se animis, cives ac milites, quæ interdum tormentis & machinis dejecta erant, noctu reparabant nova etiam propugnacula objiciendo. Juvit & Rhenus obsessos: is xiii Februarii effusus per insulam eiecit Longobardos; nudumque jam erat latus illud ab hoste, quo cognito, Colonienfes, submisso Wilhelmo Arabergo, ex adversa Rheni ripa castra locant, quibus per navigia annona & miles importatus. Subinde decimo sexto Calend. Martii penetravere per media hostium castra vicini Cæsaris milites in urbem, qui Cæsaris nomine certam spem subsidii brevi adfuturi intalere. Hoc nuncio mirifice confirmati Novesienfes ad omnia extre-

ma se animavere, hortatore cum primis Hermanno Landgravio urbis præfecto; ejus nimirum astabili liberalitate, & invicta constantia, cives, juxta ac milites ad omnes labores & pericula alacres trahebantur: nec sua mulierum deerat fortitudo, ligna, lapides, calcem importantium ad lacunas murorum implendas.

Cæsar, qui sub exitum Novembris anno superiori Andernacum advenerat cum copiis suis, post auditum Daniae Regem, cognitamque ex eo Burgundi pertinaciam in aspernanda pace, nihil sollicitius habuit, quam Imperii vires ad se trahere; evocatique mox accessere Andernaci Cæsarem Adolphus Nassovius Moguninus, Joannes Marchio Badensis, Trevirensis Archiepiscopus, Albertus Marchio Brandeburgensis, & Albertus Dux Saxonie, Electores Imperii. His accessere Episcopi Matthias Eistadensis, Spirensis, & Wormatiensis; præterea Sigismundus Dux Austriae, Ludovicus, Albertus & Fridericus Duces Bavarie, Henricus Hassie Landgravius; quibus se conjungere quinquaginta fere Comites Imperii, ultro ad hoc bellum convolantes; singuli cum copiis suis. Cæsar tam valido exercitu instructus belli Duces in consilium advocat; quo decretum; superiorem Rheni ripam & Coloniensem diocesin purgare; eo Linzium primum aggressi, in quod Rupertus Archiepiscopus & Burgundus bis mille Picardos

Cæsar Imperii vires colligit ad retinendum Novesium.

intro-

duxerat propugnatores. Tentarat id quidem antea Henricus Hassiæ Landgravius & Andernacenses cives; sed tam hi, quam Landgravius cum insigni clade repulsi erant; mæstaque gemebat Andernacensis civitas, media fere civitum parte ad Lintzium amissa. Quare ad Lintzium omnis vis bellica adacta; ibique Albertus Marchio Brandeburgensis, Germaniæ Achilles, tot bellis & præliis clarus, supremus militiæ castrorumque Dux a Cæsare nominatus titulo Mareschalli Imperatoris, Albertus Dux Saxonie Signifer Imperii renunciatus, alii aliis militiæ muniis & honoribus decorati. Inde 18. Calend. Februarii Lintzium oppugnari ceptum, multo labore & jactura militum, quod Oppidum acerrime defenderent Picardi, numero & militari prudentia præstantes. Sulentata fortiter per octo hebdomadas oppugnatio, dum Nonis Martii ad extrema deducti Cæsari se dederent. Versa mox omnis vis bellica in cætera Oppida & castra, expugnatumque intra octo dies Negiomagum: post Erpelia, & Rolandseckium, ex quo Rex Daniæ in transitu tormentorum ictibus petitus erat.

Lintzium
oppugnatur.

Cæsar Coloniam venit, & compositionem per Nuncium Apostolicum tentat.

Pacato in hunc modum Rheno superiore, Cæsar lentis itineribus Coloniam descendit; quam urbem 13 Calend. Aprilis, posttridie videlicet Palmarum, omni fere sacrorum Præfulum ac Principum comitatu magnificentissime ingressus, capit de summa rei altiora consilia agitare: & quia per id tempus Agrippinam accesserat Alexander Foroliviensis Episcopus, Pontificis Legatus, consultum habuere, per Apostolicæ Sedis Legatum Burgundum ad concordiam deducere, omnemque belli controversiam, sicuti Susatensi bello factum erat, ad iudicium Pontificis vocare. Suscepit Alexander Legationem ad Burgundum in castra profectus, multisque Ducis animum pertentavit; & cum in nullam partem obstinacissimum Burgundi animum reflecteret, quod diceret se sine insigni nominis sui probro accepta Novesimensi obsidione desistere non posse, irritis consiliis Colonia ad Cæsarem rediit. Tum vero Cæsar missis quaqua versus nunciis & literis, accessere urbium imperialium auxilia, postulare ad dicendam causam, quotquot e Germanis Burgundo militarent, per-

cellere edictis contumaces, citare non modo Rupertum Archiepiscopum, sed & Joannem Cliviæ & Wilhelmum Juliæ Duces, quorum alter socialium cum Burgundo consanguineo armorum, alter submissæ annonæ reus agebatur. Sprevere Rupertus Archiepiscopus & Cliviæ Dux Cæsaris minas: Juliæensis se stitit, & in necessitatem temporum retulit submissam a se annonam; qua excusatione acquievit Cæsar.

Harebat interim Cæsar cum exercitu circa Coloniam cum Alberto Brandeburgico supremo militiæ præfecto: mittuntur quadringenti equites & trecenti pedites, speculatum Burgundi ad Novesium castra. Qua super re certior factus Burgundus, misit obviam expeditos militiæ suæ viros; a quibus totum illud Brandeburgici agmen male exceptum, disjectumque: cæsi octoginta, capti quadraginta, cæteri fuga dispersi, pars in arcem Hulekenradam recepta agre vitam subtraxit.

At dum Cæsar per tres hebdomadas Coloniam subsisteret, augebatur indies copiis undique submissis ex Thuringia, Saxonia, Hassia. Accessere ad cæteros Comites Waldecensis, Everitenius, Benchemensis, Lippiensis, quisque suis copiis instructus; quibus suas junxere Episcopi Westphaliæ, & Saxoniæ Mindensis, Osnabrugensis & Paderbornensis, Hildesiensis, cæterique. Haud inferiores copiae advenere ad urbibus Imperialibus. Submisit Colonia tria millia, Aquisgranum ducentos quinquaginta milites, totidem fere Tremonia, ductore Sigebodo Beswordio nobili & militari viro: longum cæterarum urbium auxilia referre, aut quæ Carolus Marchio Badensis, aut Henricus Hassiæ Landgravius, aliique Principes adjunxere. Quibus confirmatus Cæsar III. Nonas Maji movit cum exercitu in Burgundum; sed gradu lento, ac non supra horæ spatium, quod Monasteriensis Episcopum expectaret. Igitur primis castris e regione Mulhemii confedit, alteris in Niehem & Monheim, tertiis ad Woringam; ubi Henricus Monasteriensis Episcopus ex altera Rheni ripa accessit cum lectissimo octo millium exercitu, e Monasteriensis & Bremensis diocesi contracto. Equites peditesque uno omnes indumento coloris viridis venatorum instar convestiti erant,

Speculatores a Brandeburgico emissi a Burgundo male excipiuntur.

Exercitus Cæsaris augetur copiis a Principibus & Comitibus Westphaliæ Saxonique submissis.

Cæsar cum exercitu suo Novesium movet. Cui ad Woringam cum exercitu 16 millium se conjungit Henricus Ep. Monast.

Coorta pugna, Burgundus ab Ep. Monasteriensis fugatur.

erant, unde in castris Episcopus militari joco Henricus viridis appellatus. Monasteriensi Episcopo, ea tempestate bellicosissimo Principum, copias suas junxerant urbes Hamburgum, Lubeka, Brema, cæteræque federatorum urbium; censebaturque universim exercitus Episcopi sedecim millium, quocum ad Woringam Rhenum trajecit, & Cæsari se conjunxit.

Cæsar bellicosi Principis & tot præstantium copiarum accessione confirmatus, x Calend. Junii, feria III. post Dominicam Trinitatis, recta movit in hostem, & vix unius horæ intervallo castra a Burgundi castris metatus cum instructissimo & numerosissimo exercitu confedit; quem alii supra centum millium supraque fidem augent, alii vero propius sexaginta, alii quadraginta millium armatorum censuere. Orator Regis Neapolitani apud Burgundum in castris Cæsaris exercitum quadraginta millium peditum & sedecim millium equitum numerat. Burgundi exercitum plerique triginta millium produciunt. At Cæsar carris nudo exercitui prætextis vix dum se communire cœperat, cum Burgundus lectissimo equitatu, & peditatu instructus se ad prælium obtulit, acie in sedecim agmina distributa, tormentisque per certa & commoda loca dispositis, singulos ad pugnam fortiter ineundam inflammavit, stricto ense obvolitando. Stabant Germani incompositi, nec leviter perculsi. Tum vero, cæteris cunctantibus, Henricus Monasteriensi Episcopo, producto in medium equitatu Westphalico, primo hostium impetum fortissime sustinuit; mox copiis Colonienfium, Tremonienfium, & cæterarum urbium advolantibus in auxilium, Burgundum terga vertere, ac ducentis quinquaginta circiter amissis equis, peditibus vero quadringentis, retro in castra cum damno reverti compulit. Nihil Burgundo acerbius fuit, quam a consanguineo Episcopo hanc cladem inferri. Hæc constans Colonienfium, Tremonienfium, & nostratium qui in castris præsentibus fuere, relatio est. At Belgici scriptores, a quibus omnia Burgundi Ducis sui gentisque facta jactanter extolluntur, referunt Burgundum, relicta ad Novesii obsidionem parte militum, III. Idus Maji cum sedecim millibus processisse obviam ad castra Cæsaris, & ad pugnam se obtulisse;

tum vero Monasteriensem Episcopum pari fere militum numero erumpentem cum clade rejectum in castra. Alius jactantior eorum scriptor perhibet, Burgundum per octo dies perstitisse ad castra Cæsaris insultantem provocantemque Cæsareos, ac dum Cæsar prælii copiam non faceret, simulata fuga Novesium versus recessisse; tum vero prodeuntibus demum & insequentibus Moguntino & Trevirensi Archiepiscopis, Monasteriensem per medios cuneos penetrasse, & caput Burgundo objecisse, nulla tamen memorabili clade utrimque pugnatum, id quod x Junii factum scribit. Contra Balanus acerrime utrimque pugnatum asserit, donec Cæsar sub vesperum receptui cani juberet. Mejerus insolentissimus scriptor Germanos cum ingenti clade in castra fugatos contendit. At quam hæc fluxa fide narrentur, satis constat, quod hæc x Calend. Junii acta velint, quo die Cæsar primum movit Woringa in hostem. Et quam non maligno calamo inter Belgas hosce Mejerus scriptor Monasteriensem Episcopum perstringit, calumniando Pastorem, qui oves suas doceat bella, seditiones, furta, spolia & latrocinia. Stolidus Censor! tanquam nulli Germaniæ Episcopo inter Principes cooptato fas sit arma sumere adversus communem Imperii hostem, quem a Cæsare ad justum bellum pro limite Imperii defendendo evocatum ignorare non poterat; id si crimen erat, etiam Moguntinus, Trevirensis, cæterique Episcopi, qui castra Cæsaris secuti sunt, proscribendi, & omnibus Germaniæ Episcopis arma detrahenda, ut Episcopatus omnes in vicinorum spoliis venirent. Hæc obrectatio in Burgundum Ducem suum, turbulentissimum Europæ caput, & raptorem tot provinciarum convertenda. Sed & alia Episcopo Monasteriensi privata justaque belli causa erat adversus Gerhardum Comitem Oldenburgensem, famosissimum ea tempestate prædonem, quem Burgundus in castris suis alebat militem, suoque patrocinio inflammabat in Episcopum, & federatas Saxoniarum urbes; atque ut per eum inferiorem Saxoniam turbaret, Frisiæ præfectum dixerat, multa Monasteriensi Episcopo multa federatis urbibus minatus. Interim fortitudine & constantia Monasteriensis Episcopi, quod maxime ussit scriptores Belgicos, fractus

T t

fractus

Speulatores a Brandeburgico emissi a Burgundo male excipiuntur.

Exercitus Cæsaris augetur copiis a Principibus & Comitibus Westphaliæ Saxoniarumque submissis.

Coorta pugna, Burgundus ab Ep. Monasteriensi fugatur.

Cæsar cum exercitu suo Novesium movet. Cui ad Woringam cum exercitu 16 millium se conjungit Henricus Ep. Monast.

fractus Burgundus, cum videret se adversus totam Germaniam ægre bellum suscipere posse, pronior ad pacem esse cœpit. Quo animadverso, Alexander Foroliviensis Episcopus, Apostolicæ Sedis Legatus, ad Burgundum in castra profectus, omnem belli controversiam ad inducias deduxit. Quæ & multis legibus præscripta jurataque pridie Nonas Junii. Conventumque præterea, ut omnis controversia inter Archiepiscopum & Metropolitanos Canonicos referretur ad Pontificis tribunal decidenda. Tum demum obsidio Novesiensis post decem mensium acerrimam oppugnationem soluta, quam si Burgundo in alterum mensem proferre licuisset, haud dubium urbe positus fuisset; ita omnia in urbe fame & ærumnis absumpta erant, ita portæ, & mania lacerata, jacebantque extra urbem septendecim turres prostrata. Summa vero urbis hujus gloria Hermanno Hassio Landgravio attributa. Subinde quoque per has inducias Fridericus Cæsar & Carolus Burgundiæ Dux in privatum arcanumque Collegium venere; in quo Cæsar, id quod Treviri cœperat, de matrimonio inter Maximilianum filium & Mariam Burgundi filiam unicam tot provinciarum heredem pertractavit, transactumque inter Cæsarem & Burgundum. Sed tam arcana hæc erant, ut nec ad Principum Imperii, nec præfectorum militiæ aures pervenirent. Hinc omnium pene Principum animos hæc pax offendit, seu quod pauci introspicerent pacis arcana, Cæsaremque suspectum haberent; seu quod bello hoc nihil germanici nominis gloria dignum actum palam quererentur; Cæsari si libitum fuisset, potuisse Burgundum certo prælio vinci delerique: inanes esse tot expensas, & tot Principum vires in unum coactas: traductusque palam Albertus Brandeburgicus Achilles ille Germanicus, alique, quod corrupti muneribus hostem e manibus labi passu fuissent. At nemo pace illa offensior, quam Monasteriensis Episcopus cui pro ingentibus belli expensis & fida opera arx & urbs Zutphanienensis a Cæsare occupanda retinendaque data erat, dum sexaginta aureorum millia redderentur, armis ille suis victum Burgundum ad alia pacta adigi volebat.

Quanquam per ipsas inducias alia inter Monasteriensis Episcopum &

Burgundum offensio suborta, quæ totum fere pacis negotium turbasset. Brant Monasteriensibus stativa in extrema parte castrorum, qua Picardis proxime excubabant. Hic miles Episcopi per militarem ludum hastæ oblongæ pileum imponere, in quem certatim scloporum glandibus jaculati; ut genti mos est, erectæ in altum perticæ signum ligneæ avis imponere, artemque jaculandi probare: at dum ictus incautius portati in Picardorum castra, quibus nonnulli fauciarentur, moniti Monasterienses desisterent ab hoc noxio vicinis ludis; illi his contemptis multo petulantius evibrare tela, & in Picardorum etiam capita detorquere. Qua insolentia tota Picardorum gens irritata; factaque inter se conspiratione, subserum vesperum involant in castra Monasteriensium, obvios quosque aut somno captos in tentoriis trucidando, & per tota castra magna strage grafando. Implorabant turbati opem Brandeburgici; & cum ab illo nihil præsidii esset, eo Picardorum furore septingenti, aut, ut alii, mille Monasteriensium aut obruncati sunt, aut Rheno submersi. Quos inter Gerhardus Keppelius præcæ apud Monasterienses nobilitatis Dynasta Hermannus unicum familiæ heredem filium amisit, is qui post condito Wederano Carthusianorum Cænobio, Christum heredem bonorum scripsit. Magnopere hoc perfidum contra pacta facinus commovit Principes cæteros in castris, ac nullum magis quam Episcopum Monasteriensem, quem pari doloris sensu exacerbabat jactura suorum & injuria sibi cumprimis irrogata. Hinc diluculo convenire Cæsarem, accusare Brandeburgicum negati subsidii, adire cæteros Principes, sollicitare militiæ præfectos ad vindictam perfidiæ. Nihil non egit Cæsar, ut Monasteriensem Episcopum placaret. Brandeburgicus se excusabat, quod citra Cæsaris imperium sibi castris suis egredi non licuerit. Non his acquievit Monasteriensis Episcopus, sed missis ad Burgundiæ Ducem feciali ad prælium evocavit. Audax facinus, sed quo Germanos omnes priori victoria feroces, utroque pugnam spirantes trahebat; quod jam ante nihil indignius ferrent, quam Burgundum sine prælio dimitti. Quæ postquam ad Cæsarem relata fuere, justis ille pro Impe-

Inducias & demum pax promulgatur.

Solvitur obsidio Novesiensis.

Agitur inter Cæsarem & Burgundum de matrimonio Maximilianum inter & Mariam Burgundicam contrahendo.

Novi discordia inter Episcopum Monasteriensem & Brandeburgicum ex militum insolentia coorta, *Cronz. l. 11 Saxon. c. 13 Wittius in Chron. MS. Chr. Monaj*

Hermannus Landgravius Hassius Diocesis Colonienfis gubernator confirmatur.

Imperatoria auctoritate Monasterien-
sem ab armis abstinere; quem exinde
multis honoribus & donis exornavit;
interque vexillum aureum Aquila
Imperii insignitum fuit, id quod ad
sepulchrum ejus in Basilica suspensum
memorant omnes factorum Monaste-
riensium scriptores. Non enim illo
bello Brandeburgicus, sed Monaste-
riensis Episcopus Achillis Germaniæ
nomen sustinuit.

Rebus ad Novesium compositis,
Cæsar & Burgundus eodem die in per-
vigilio Apostolorum castra solverunt.
Ac Burgundus ut federato Anglorum
Regi Gallias ingresso occurreret, bel-
lumque sociale adversus Galliarum Re-
gem susciperet, in Belgium cum ex-
ercitu movit; Galliarumque Regem
ad inducias novem annorum Anglus
& Burgundus compulere. Cæsar di-
missis Principibus in suas provincias,
Aquisgranum tetendit, collocaturus
cum Margaretha Angla; quam terriam
duxerat Burgundus conjugem, Mariæ
filiae novercam. Opportune hic qua-
situs congressus ad firmandum matri-
monium; quod jam inter Duce[m] &
Cæsarem signatum erat. Aquisgra-
no Cæsar Coloniam & Novesium di-
gressus utrique urbi amplissima dilar-
gitus est privilegia, illi ob fidam belli
operam, huic ob constantiam, miram-
que defensionis fortitudinem; ex qua
palmarem laudem promeritus Herman-
nus Hassiæ Landgravius urbis propu-
gnator, is qui ob præclara belli decora
confirmatus dicecesis Gubernator,
& Ruperto in Archiepiscopatu subro-
gatus fuit, delectusque post illa etiam
Paderbornensis Ecclesiæ nostræ Ad-
ministrato[r].

Pace hæc latis plerique; sed non
perinde Rupertus Archiepiscopus.
Huic enim, cum de tota controversia
a Pontifice intra annum decerneretur,
tantummodo Ducatus Westphaliæ, &
cis Rhenum Brülense Oppidum, Kem-
pena, & alia quædam haud magni mo-
menti loca relicta; cætera potestati Me-
tropolitani Collegii, Gubernatorique
ejus Landgravio asserta. Inde Rupertus
ager animi in Ducatum Westpha-
liæ, ad fidos sibi hæctenus ordines se-
cessit, aut Werlis plerumque, aut
Arnsbergæ commoratus.

Inter has turbas excessit e vita 14.
Calend. Septembris Gerhardus Dux
Juliæ & Montium ac Comes Ravens-
bergenensis, anno principatus quadra-
gesimo, vir belli pacisque artibus non
minus, quam pietate egregius; a quo
præter alia religionis monumenta su-
perest Cænobium Crucigerorum Duf-
feldorpii in Oppido conditum. Geni-
tus is erat Wilhelmo Montium Duce
ac Comite Ravensbergeni, postquam
is, ut supra retulimus, multis casibus
jactatus Paderbornensi Episcopatu se
abdicarat. Gerharo successit Wilhel-
mus filius, qui ob senium patris viri-
bus corporis & mentis imminuti, gu-
bernationem susceperat.

Sustulit & hic annus sexto Septem-
bris Adolphum Nassovium Mogunti-
num Archiepiscopum, ac Metropoli-
tanum nostrum, cui Metropolitanus Ca-
nonici indicto comitio ipso die S. Mar-
tini subrogarunt Diethericum Isenbur-
gicum, Præsulem quem ex Schismate
ante rejecerat Pontifex. Is exinde in
septimum annum Ecclesiæ Mogunti-
nam præclare administravit, instituta
etiam dotataque Moguntia omnium
scientiarum Academia; quo constaret
sæpe per dissidia electionis præstantissi-
mos præfules repelli, quos probata
virtus ad publica Ecclesiæ munia resu-
mere suadeat.

Extulit & hic annus alterum Ar-
chiepiscopum Joannem Bavarum Mag-
denburgensium Primate[m], virum quem
Trithemius scribit devotum ac san-
ctum, Crantzius religiosissimum Pon-
tificem appellat, quemque, ut supra
diximus, conspecta virtus per totam
Saxoniam ex Monasteriensi Ecclesia ad
Magdenburgensem transfulerat.

Eminebat per id tempus, Henrico
Schwartzenburgico Episcopo, Her-
mannus Langius Decanus, tam generis
claritudine ex prisca Langiorum fami-
lia, quam religione & doctrina clarus.
Quippe qui utriusque juris laurea pu-
blice decoratus, Cleri decus & forma
erat. Adeo tum nondum pudit in ea
Ecclesia Canonicos in equestri ordine
Doctorem gradibus insigniri. Langius
Decanus Rudolphum Langium ex fra-
tre nepotem misit Romam latinis &
græcis studiis altioribusque scientiis ex-
colen-

Moriatur
Gerhardus
Dux Julæ
& Montium.
Tesehem.
pag. 445.
Strithag. in
Tetraß.

Obitus
Adolphi
Nassovii
Archiep.
Mogunt.
cui subro-
gatur Die-
thericus
Isenbur-
gicus.

Obitus
Joannis Ba-
vari Archi-
ep. Mag-
denburg.
antea Epis-
copi Mos-
nast.

Apud Mo-
nasterien-
ses floret
Hermannus
a Langen.

Herman-
nus Land-
gravius
Hassiæ
Dicecesis
Colonien-
sis
gubernator
confirma-
tur.

colendum, a quo deinde politicores literæ, depulsa barbarie, per Westphaliam longe lateque propagata fuerunt; Et mirum quot Academia, quot publica literarum gymnasia hoc turbulento sæculo Erfurti, Lipsiæ, Treviri, Co-

loniæ, Moguntia, Heidelbergæ, Turinge, aliisque per Germaniam locis sint instituta; tanquam incitæ & barbaries morum, quæ per longa bella irreperant, humanitate literarum essent depellenda.

Annus Christi 1476.

Sixti IV. Pont. 6. Friderici III. Cæs. 37. Simonis III. Ep. Pad. 14.

Barlandus, Heisterus, Mejerus in Annal. Flandria Raynald. in histor. Eccl. Burgundus Lotharingiam invadit.

Anno Christi nascentis proximo transit cum Burgundo bellum ab Rheno in Lotharingiam; adacto enim Rege Galliarum ad inducias, Carolus Burgundiæ Dux, terror Regum & Principum, per initia anni Nanceium expugnat; fugienteque in Gallias Renato Lotharingiæ Duce, totam prope Lotharingiam invadit. Qua victoria elatus Burgundus, arma in Helvetos transfert: at hos ille dum crudelius tractat, quingentis etiam Helvetiorum in furcam actis, totam in se gentem irritavit; a qua bis prælio victus, & in turpem fugam compulsus est. Helveti ut probrum genti illatum vindicarent, ex iisdem funibus totidem Burgundos suspenderunt. Ea Helvetiorum victoria erectus Renatus Lotharingiæ Dux, Nanceium & omnem fere Lotharingiam recuperat. His cladibus jactatus Burgundus, iraque astuans, in Belgium redit ad novum exercitum instaurandum.

Persistit in hostilitate Rupertus Archiep. Colon.

Bellum movet Simoni Ep. Paderb.

Eo nunc quietior Germania, ex quo turbulentus & formidabilis hic Princeps alibi suos hostes cladesque habuit. Nec tamen per hæc quievit Rupertus Colonienfis Archiepiscopus, seu quod Burgundi promissis magnam spem aleret recuperandi dicecesin: seu quod pertinacia mentis pacem retractaret. Ac licet hoc anno morte substractum amiserit Fridericum Palatinum, Electorem fratrem; non tamen destitit miles ejus ex Brula Oppido infestare Colonienfes. Qua insolentia excitus Hermannus Hassiæ Landgravius, dicecesis Gubernator, Ruperto Meckenheimium, Morenhovium, & Adendorpium eripit. Nec in Westphalia Ruperti miles quietus, bellum Simoni Episcopo movit; id vero qua ex causa exarserit, aut quo exitu gestum sit, non satis pro-

ditum, nisi quod inscriptio templi Rudensis memorabile fecerit.

Justior belli causa Henricum Monasteriensem Episcopum ad arma concivit adversus Gerhardum Oldenburgicum Comitem. Is prædo postquam anno superiori ex castris ad Noyesium egens, atque ut auctor Chronici Lubecensis scribit, ad costas maceratus, rediit in Comitatum suum, cepit pro ingenio ad explendam inopiam rapinis se dare; illatusque cum prædatorio agmine in Frisiam, multa spolia congestis, quibus offensus Frisones, ducentos ex his & quinquaginta obruncarunt, cæteris in fugam dispersis. Inde ut ex Bremensium ac cæterorum mercatorum spoliis vitam aleret, erexit ad Visurgim castrum prædonibus repletum infestumque; ne cuiquam libera in mare navigatio esset. Id vero mox a Bremensibus, ope Henrici Monasteriensis Episcopi & sui administratoris, eversum: capti prædones, & ex his viginti quinque capite mulctati. Nec tamen a prædis quiescebat, Gerhardus Comes; quare rursum implorato Episcopo Monasteriensis, copias illi suas junxere, & Amerlandiam Comitum regionem ingressi, vastatis omnibus, cum ingenti præda redierunt. Post quæ moniti Bremenses ab Episcopo, ut eadem, qua secum intrassent, via tutius regrederentur, dum salubri spreto consilio, angustoque per paludes tramite, & a Comitum milite infesso, Bremam reperunt, in manus hostium inciderunt; mox quingenti Bremensium civium obruncati, magno luctu urbem replevere: cæteri Delmenhorstium captivi abducti, quibus ingenti post lytro vita stetit. Adeo unus hic prædo omnem illam regionem infestam tenuit; donec ab Episcopo tandem Monasteriensis, expugnato Oldenburgo & Delmenhorstio, subigeretur.

Annus

Naucler. Poutan. Heuter. Barlandus. Tenan. in Gela. Trithem. in Chron. Spanb. Breuver. in Annal. Trev. Carolus Dux Burgundie pelio ad Nanceium vincitur & occumbit.

Chron. S. l. v. Hamoul. in Chron. Oldenb. p. 3 Chron. Monast. Comitum Oldenboregi insolentia ab Henrico Monast. primitur.

Maria Burgundi filia Maximaliano Casaris filio in matrimonio nium datur

Annus Christi 1477.

Sixti IV. Pont. 7. Friderici III. Cæs. 38. Simon. III Ep. Pad. 15.

Nacler.
Pentan.
Huter.
Barlandus.
Pentan. in
Geld.
Tribem. in
Coron.
Spanh.
Brevier. in
annal. Trev.
Carolus
Dux Bur-
gundie
prelio ad
Nanceium
vincitur &
occumbit.

Insequenti per hæc anno novum casum magnamque rerum mutationem aspexit Europa ex funere Caroli Burgundiae Ducis. Is licet iterata clade Helvetica & Lotharingica fractus, reparato tamen exercitu, in Lotharingiam movit, Nancejum, quod anno superiori amiserat, aspera hyeme non magnis viribus circumfederalus. Quæ postquam explorata, Renatus Lotharingiae Dux, validis Helvetiorum & Germanorum copiis instructus, præferocem hostem aggreditur, & Nonis Januarii bipartito agmine ad Javillam inventus Burgundum prælio vincit, in quo Burgundus ipse occubuit, magnæ fragilitatis humanæ exemplum. Nam qui omnibus Europæ Regibus hæcenus formidandus fuerat, momento fractus, & ab omnibus desertus, nudus & limo coopertus jacuit inter cadavera, triplici vulnere deformis, ac tertio demum die agre repertus agnitusque.

Maria Bur-
gundi filia
Maximi-
liano Cæs-
aris filio in
matrimonio
datur

Extincto Burgundo, magnum certamen exortum est inter rivales pro Maria filia, quam unicam reliquerat tot provinciarum hæredem. Ludovicus Galliarum Rex offerre Carolum filium: Joannes Dux Cliviæ agere pro Joanne filio: Adolphus Dux Cliviæ, Davensteinii dominus, cujus tum magna in aula Burgundica erat auctoritas, insinuare Philippum filium; verum quod jam Treviri, & in castris ad Novesium Burgundi filia pacta erat in matrimonium Maximiliano Cæsaris filio; & Belgæ in hunc propenderent; transit filia in nuptias cum Maximiliano, & cum his ampla illa Burgundicarum provinciarum hæreditas cessit Austriacis; non tamen sine magna Burgundicæ domus & Belgii concussione. Nam Gallus repulsa exacerbatus, ruptis, quas in novem annos fecerat, induciis, ducatum Burgundiæ subigit, Flandriam, & Artesiam incursionibus infestat, alia loca prodicione, alia armis occupat. Flandri Galliarum Regis imperium exosi, ut se tuerentur, Adolphum Geldriæ ducem e carcere Cortracensi, in quem a Burgundo conjectus erat, educunt, ac copiis suis præficiunt; is vero dum Tornacensibus Gallico præsidio animosos in-

cautius laceffit, & pugnat, caditur ab his II Calend. Augusti; digna, ut reculere, Numinis pœna; quod Patrem suum in vincula conjecerit. Filios interim binos reliquit, Carolum & Philippum, pro quibus in Ducatum Geldriæ reponendis decertatum est.

Quippe Geldri, quod coacti Burgundum receperant, simul per id tempus arma corrumpunt: præfectos a Burgundo impositos ejciunt, nativumque Ducem, quod gentibus inficum, Carolum Adolphi filium, Gandavi captivum, repetunt; quam in rem Catharina Adolphi sorori imperium Geldriæ deterunt, Legatosque ad Mariam Burgundi filiam mittunt. Qua legatione cum nihil impetrarent, Regem Galliarum, Ludovicum Borbonium Leodientem Episcopum, Hermannum Landgravium Colonienfis diœcesis Administratorem, ac postremum etiam Henricum Monasteriensem Episcopum implorant; a quibus licet prolixè patrociniū auxiliūque promitteretur; tum nemo ferventius hanc causam suscepit, quam Monasteriensis Episcopus. Ille enim, quod Zutphaniam comitatumque sexaginta millibus florenorum a Friderico Cæsare addictum oppignoratūque haberet, dum ab Imperio hæc pecuniæ summa, quam ad impensas belli fecerat, refundere- tur, post Burgundi excessum, vires quam maximas contrahit; & quod bello Novesienti prohibitus erat, Zutphaniam comitatum una cum urbe atque arce in deditionem accipit, nihil Cæsarem veritus, palamque contestatus, non nisi pignoris loco & Imperii nomine se comitatus possessionem capere; redditurum veris hæredibus, & his quidem Egmondanis, postquam belli sumptus, quos bello Novesienti fecerat, ex æquo perfoluti fuerint, Neque Geldri & Zutphanienfes sunt oblectati; quod his nihil gratius esset, quam generosum & præpotentem sibi Episcopum obtingere defensorem; a quo cum ad Novesium Burgundus primum bello fractus victusque sit; tum a nullo etiam spem certiorē, liberandi se a servitute Burgundica, sibi offerri latebantur.

Colonia
Geldria
Burgundia

Geldri de-
ficiunt a
Burgundis.

Colonia
Geldria
Burgundia
Zutphania
Episcopus

Inter hos motus Maximilianus Cæsaris filius a patre dimissus in Belgium, exeunte.

Maximi-
lianus

Colonia
splendide
habetur.

exeunte Junio, cum splendido Principum ac procerum comitatu Coloniam accessit. Deduxere florentissimum Principem Diethericus Moguntinus & Johannes Trevirensis Archiepiscopi, Episcopus Mevensis, Albertus Dux Saxoniae, Henricus Hassia Landgravius, Carolus & Christophorus Marchiones Badenses, alique procerum. Substitit integro mense Coloniae, liberalissime habitus a Magistratu. Inde Calend. Augusti a Maria sponsa invitatus in Brabantiam descendit; ubi effusis obviam Belgii proceribus, Lovanii, Bruxellis, ac per caetera Oppida ingenti populorum laetitia excipitur. Gandavum ubi perventum, xv Calend. Septembris ingenti pompa & magnificentia nuptiae inter Maximilianum & Mariam celebratae sunt.

Ghr. Colon.
Canonici
Colonien-
ses cum ur-
be conspi-
rant contra
Rupertum
Archiepi-
scopum
suum.

Lata haec agebantur apud Ubios, cum inter Archiepiscopum eorum & Hermannum Landgravium dicecesis Gubernatorem adhuc turbidis decertaretur armis. Quippe Metropolitanus Canonici, quibus maxime invisus erat Archiepiscopus, postquam Carolum Burgundiae Ducem, & Fridericum Palatinum Electorem, Archiepiscopi fratrem, duos summos illos & potentes Archiepiscopi patronos morte subtrahere conspexere, junctis cum urbe Colonienfibus viribus, Rupertum aut ad saniora consilia deducendum, aut dicecesi ejiciendum statuere. Quam in rem Hermannus Landgravio Gubernatori in mandatis datum, Rupertum armis aggredere. Nec ille cunctatus adulto Junio procedit in campum; primoque impetu Urdingam intercipit. Inde castris Linnenfium Oppido & castro admotis, utrumque post arctam obsidionem expugnat. Pari successu arx Oedana capta, & thesaurus, qui istuc repertus, victori cessit. His adversis inopinatisque percussus Rupertus Archiepiscopus, qui per id tempus intra Kempense Oppidum se concluderat, clanculum in Westphaliam profugit; facta tamen prius Kempensibus civibus potestate sese hostibus, si urgerentur, dedendi; nec enim velle se, ut fidem haecenus sibi Oppidum sui causa damnum pateretur. Veritus per haec Wilhelmus Dux Juliae & Montium, ne vicinorum concitatione belli flamma latius serperet, arbitrum se obtulit, & Berchemii conventu instituto, rem ad inducias deduxit.

Post ubi de pace in has leges agi ceptum, uti Rupertus ultro se Archiepiscopatu abdicaret, & duobus castris ac trium millium florenorum annua pensione contentus viveret, obnitentem habere Rupertum, quod secum reputaret, quam gravis casus esset, ex Archiepiscopo, & Imperii Electore in privatam vitam redire; idque eo acerbius accidit, quod nulla adhuc Pontificis sententia, ad cujus tribunal tota controversia Caesaris & Principum consensu delata erat, praedamnatus ad ejusmodi extrema urgeretur.

Aucta hoc anno dicecesis Monasteriensis celebri Carthusianorum Cœnobio Wederano, id quod Gerhardus Keppelius, ex veteri & equestri Keppeliorum familia ortus, condidit. Natus is erat Hermannus Keppelii, cui Merveldia conjux, filia Henrici Merveldii, in dotem attulerat castrum Wederanum, haud procul Dulmaniae Oppido situm. At Gerhardus, ducta in matrimonium Hildegunde ex equestri Voetiorum familia, suscepit unicum haeredem filium Hermannum; quem postquam, ut supra diximus, bello ad Novesium amiserant: sepulto Novesii filio in primaria aede,positoque luctu, cepere Christum haeredem bonorum scribere. Quae pia consilia dum apud se agitat Gerhardus, multumque sollicitus versat, quem ordinem sacrum introduceret, obtulere se in somno duo religiosi viri, habitu Carthusianorum, visi ducta supplicatione circuire, & Gerhardum quocumque incederet, semper sequi. Quo caelesti monitu confirmatus, Henricum Episcopum adit, apertoque consilio, assensum impetrat. Inde evocatis e Wefalensi Carthusa Jacobo Holwileio, & Joanne Kerwichio Sacerdotibus, castrum illis in Cœnobium transmutandum feria iii post Pentecosten transcribit. Cœprum inde templum, Cœnobii domicilium, & amplum illud aedificium incredibili successu proferrari, nec minus religiosorum hominum affluxu impleri, quibus se ipse Gerhardus Keppelius sumpto religioso habitu adjunxit. Vir civili prudentia, militaribus artibus, rebusque bello Monasteriensis gestis inter proceres ejus dicecesis spectatissimus, eoque tutor Comitum Bentheimensium, & Mareschallus Cliviae etiam delectus, ac Henrico Episcopo cumprimis carus. Hildegundis conjux, viri

exem-

Initia Cœ-
nobii We-
derani a
Gerhardo
Keppelio
fundati.

Chr. Colon.
Tribem. in
Chron.
Jacobim.
Langius in
Chr. Citiz.
Witius in
Chron.
Kleinfor-
Rupertus
Archiep.
Colon. a
Landgravo
vio Hassia
captivus
detinetur
& moritur.

exemplo, Schuttorpium in solitudinem
sacram secessit, Deo vitam suam conse-
crando, sæpeque etiam Wederenæ Car-
thusianos patres inuisendo, dotandoque,
quæ supererant, bonis. Magna id quide-
m nobilitatis invidia factum, quæ
nihil ægrius ferre solet, quam castra no-
bilitium converti in claustra religiosorum;
sed hanc invidiam suppressit utriusque
donatoris pietas, & spectata vi-

tæ sanctitas. Obiit vero Keppelius al-
tero statim conditi Cœnobii anno; Con-
jux vero ad annum 1494 superstes ex-
cessit xv Septembris. Florentissimum
inde totius Saxonix Cœnobium viris re-
ligiosissimis ad nostra usque tempora,
ac speculum, constante religionis cultu
disciplinaque sanctioris vitæ, omnium
per Westphaliam Monasteriorum.

Annus Christi 1478.

Sixti IV. Pont. 8. Friderici III. Cæsar, 39. Simonis III. Ep. Pad. 16

Continuatæ in sequentem annum
turbæ inter Colonienfes. Quantum
enim Metropolitanus Canonici ex con-
ventu Berchemii instituto urgebant Ru-
pertum ad abdicationem Archiepiscopi-
patus, tantum ille obsistebat, ne cum
probro nominis sui & familiæ omni se-
poteftate exuere cogeretur, quod nihil
adhuc a sede Apostolica adversum se
pronunciatum esset. Et quia West-
phaliæ quoque ordines adversum se
concitari didicit, consultum habuit in
Bavariam proficisci, & familiæ suæ pa-
trociniæ ob vim & injurias sibi illatas
implorare. Iter id circa Pentecosten ex
Oppido Werlensi est ingressus. Qua
super re cum Metropolitanus Canonici
certiores facti essent, novasque turbas
vererentur, si in Bavariam penetraret;
festinatis nunciis ac literis clam monue-
re Henricum Hassiæ Landgravium, ro-
garuntque Rupertum communem se-
cum hostem iter per Hassiam captum
interciperet. Et Rupertus dum
horum inscius Hassiam ingreditur, ex
insidiis per Landgravii ministros inter-
ceptus, abducitur in arcem Blancken-
stenianam. Ea in arce, quam Hassi in
edita rupe ad Lonam fluvium munitif-
simam habent, per biennium captivus
hæsit; & demum inter carceris ærumnas
vitam miser, & ab omnibus suis deser-
tus clausit. Attamen Sixtus Pontifex,
postquam illi captivitas denunciata fuit,
indigne tulit injuriam Archiepiscopi;
alteroque mox anno misit in Germani-
am duos Legatos Episcopos, Forolivi-
ensem & Meriensem, cum severi man-
dati literis, 18 die Aprilis datis, quibus
præscribebat, quæ per Legatos apud
Fridericum Imperatorem, quæ apud
Hassiæ Landgravium & Imperii Princi-
pes in causa Archiepiscopi agi vellet; id
tamen caverent, ne ob captivitatem Ar-

chiepiscopi quenquam Principum ad
arma concitarent, sed in omnibus a se
extremum responsum expectarent.
Legati postquam omnia tentarant, Cæ-
saremque sibi adversantem haberent
(cujus assensu refert Langius captum
Rupertum) irrito opere Romam regres-
si sunt. Nec tamen sine manifesta Nu-
minis vindicta hæc Archiepiscopi capti-
vitas fuit, quod, ut auctor Mindenfis
Chronici perhibet, Henricus Hassiæ
Landgravius mox a patrato facinore fe-
do lepræ morbo infectus fuerit, in quo
& vitam post sexennium miserabiliter
consumpsit, stirpe etiam nulla relicta,
quæ per Ludovicum fratrem propaga-
ta est. Tam exosum Deo scelus, vio-
lentas manus injecisse in unctos sacro-
rum præfules. Scio plerosque scripto-
res iniquiores esse in Rupertum Archie-
piscopum, sed quantum hæc vindicta
Numinis in Landgravium ejus inno-
centiæ argumentum? aut quando Cleri
æmulatio, populi levitas, & tempo-
rum malitia cessavit optimos etiam
vexare Episcopos.

Agitabatur & Geldria continuis
suis motibus, quod ordines haud secus,
quam Clivii & Julienses suum pro-
prium nativumque Ducem exposce-
rent exosi Burgundicum Imperium.
Quapropter cum omnes Belgii provin-
ciæ Maximilianum Cæsaris filium ex
connubio Mariæ suum Principem reci-
perent, soli se Geldri subtraxere; sed
mox ipsi discordia inter se fracti. Quam
enim Adolphi ad Tornacum cæsi ulti-
mique Ducis sororem Catharinam de-
legerant Gubernatricem Geldri, addito
illi Friderico Duce Brunswicensi militiæ
præfecto, hos Guilielmus Egmondanus
Adolphi patruus ferre noluit, occupa-
toque Arnheimio, jus tutoris & guber-
natoris

Pontan. l.
10.
Pont. Heut.
Tejchemack
p. 284.
Chron. Cliv.
Turbe in
Belgio a
Geldris ex-
citatz.

Chr. Colon.
Tribem. in
Chron.
Spanheim.
Langius in
Chr. Citiz.
Witius in
Chron.
Kleinorg.
Rupertus
Archiep.
Colon. a
Landgras
vio Hassiæ
captivus
detinetur
& moritur.

natoris sibi vendicavit. Egro id animo ferebat Henricus Monasteriensis Episcopus, alter ex occupato Zurphanæ Comitatu Geldriæ propugnator, & magnopere ad concordiam hortabatur, ne per intestina dissidia in potestatem Burgundorum venirent. Geldri ut huic malo occurrerent, detulere Joanni Duci Clivenfi Geldriæ præfecturam; sed cum hunc Neomagenfes alique veteres Clivorum hostes non ferrent rejicerentque, relictum est imperium Geldriæ penes Catharinam & Brunswicensem. Quo Clivius haud secus, quam Guilielmus Egmondanus offensus contulit se ad Maximilianum Austriam, omnemque operam prolixè obtulit ad subigendam ei Geldriam; qua re lætus Maximilianus, omne quoque armorum suorum imperium Clivenfi detulit. Quo comperto, Geldri, ut erant pugnacissimi, in fœdus conjurant: arma induunt: Hermannum Landgravium Gubernato-

rem Coloniensem, Ludovicum Borbonium Leodientem, & Henricum Monasteriensem Episcopos ad submittenda ex fœdere subsidia sollicitant; a quibus, uti & a Joanne Palatino aliisque, haud spernendæ copiarum auxilio venire. Accessit Vincentius Comes Morsanus alter Brunswicensi militiæ præfectus a Geldris adjunctus. Ad hunc modum novum per inferiores Rhæni provincias, & Westphaliam exardere cœpit bellum; id est communem pacem multis malis turbaret, commodum tamen erat; quod ad id inquieta capita convolarent, a quibus hactenus Westphalia & Saxonia intestinis armis infestabatur. Quippe publica semper bella privatorum tumultuariorumque bellorum fuere levamenta; sicuti per id tempus Simon Episcopus noster, cæterique per Westphaliam præfules pacatas habuere diceceses suas: neque alia de his, quam pacis studia, ex cultæque religionis opera produntur.

Annus Christi 1479.

Sixti IV. Pont. 9. Friderici III. Cæs. 40. Simonis III. Ep. Pad. 17.

Proximo dehinc anno bellum Gelricum accensis undique flammis erupit. Quippe Maximilianus ingentis & juvenilis animi Princeps, ne Geldriam sibi a cæteris Belgii provinciis subtrahi pateretur, comparato exercitu ad Mosam movit; præterque copias, quas pater Fridericus Cæsar submiserat, junxere se Joannes Dux Cliviæ, Wilhelmus Dux Juliæ & Montium, Adolphus Nassoviæ, Guilielmus Nuenariæ, Philippus Virnenburgius, cæterique Comites ac proceres Germaniæ, quos Imperatoris filii nomen & belli gloria exciverat: horum viribus confirmatus, mense Februarii Ruremundam, Bomeliam, Insulam, multaque ad Mosam Geldriæ loca expugnat. At subinde bello Gallico avocatus Maximilianus, imperium subigendi Geldros reliquit Clivenfi Duci. Et ille magnis animis ipsam Geldriam, validum totius provinciæ munimentum, in quo Catharina Gubernatrix sedem fixerat, aggressus est. Jamque ex duobus propugnaculis Oppidum tormentis verberabat; cum Neomagenfes, comperta negligenti castrorum custodia, adjunctisque sibi cæterorum Geldrorum viribus, Clivensem adorti ab obsidione in turpem fugam depellunt. Alternis inde cladibus, & Op-

pidorum expugnationibus decertatum est, fortiterque res Gelriæ agebat Brunswicensis supremus militiæ præfectus.

Verum dum is per antecinerales ferias lautius vino genioque indulget, mente captus in phrenetia incidit, eoque in suam provinciam remissus. In ejus deinde locum ordines subrogarunt Henricum Monasteriensem Episcopum; quemadmodum id in literis 8. Octobris datis significant Ludovicum Francorum Regi. *Postquam, inquit, Principis Brunswicensis solamen atque auxilium nobis subtractum est, reasumpsimus vires, & Patrem in Christo Reverendissimum ac Dominum illustrem Henricum Zuartzenburg, Ecclesiæ Monasteriensis Episcopum, ac Ecclesiæ Bremensis Administratorem, qui non solum viros Ecclesiasticos laudabiliter regit, sed etiam suarum terrarum ac Reipublicæ persecutores acriter armis coerctet, eundem humiliter rogavimus, ut pro sua inolita consuetudine, dictis Orphanis auxilium ferre & terrarum Gelriæ in se assumere gubernationem vellet, considerato, quod idem ut Ecclesiasticus Princeps esse justitiæ fautor debeat; & quia liberis Orphanis sanguine admodum propinquus sit, ac ditiosus insuper possideat Gelriæ*

Pontan.
lib. 10.
Geldr.
Henric.
Teschern.
Chron.
Spanb.
Chron.
Monast.
Geldria
oppugna-
tur a Maxi-
miliano.

Henricus
Ep. Mos-
nasti a Gel-
dris supre-
mus mili-
tiæ præfe-
ctus deligi-
tur.

Henricus
Episcopus
Adminis-
trationem
Gelriæ lau-
dabiliter
suscepit.

Gelriae contiguas, ideo & nobis prestare auxilium posset quam maximum. Hec & similia Reverendissimi Patris & illustris Domini Henrici interiora commoverunt, isque considerans oppressionem, & defensionem suorum consanguinei & consanguineae, nec non devastationem inclitae terrae Gelriensis, gubernationem assumpsit terrae antedictae, cui & Oppida & castra, aliaque fortalitia sive propugnacula, quae sub tuitione Ducis Frederici stabant, unanimis nomine consanguinei & consanguineae ipsius aperuimus, eidem simili conditione iusjurandum fidelitatis eorum nomine praestitimus, sentientes juxta dispositionem Reverendissimi Patris ac Domini Deo annuente longe melius hanc patriam servari posse, ac hostibus bellum moveri, quam hucusque factum sit.

Rogant deinde Regem, rite pacem foedusque cum Austria, aut cum Duce Clivenfi inire velit, nisi de consilio & consensu Reverendissimi in Christo Patris, ac illustris Principis Domini Henrici Episcopi Monasteriensis. Haec Ordines Geldriae cum praclaro Episcopo elogio ad Regem Galliarum; quibus Rex Galliarum, literis ad Catharinam Gubernatricem die 7. Novembris datis, inter caetera his verbis respondit, haud minori commendatione Episcopi. Sed quia Deo placuit, ut tanto viro Duce videlicet Brunsvicensi Republica vestra orbaretur, plurimum gaudemus, quod in ejus absentis locum constituisstis Reverendissimum in Christo praecharissimum consanguineum vestrum Episcopum Monasteriensem, & eum in Rectorem ducatus Gelriae ac Gubernatorem elegistis, qui nobis non solum gratus, verum etiam gratissimus est, utpote qui nobis de ejus aequitate, nobilitate, prudentia, ac fide omnes summa pollicemur, quique grates ipsi multiplices referimus, quod omnis vestrae administrationis non renuerit, & infinitis hac in re laboribus haud pepercerit. Laudat deinde foedus Rex, quod cum eodem Monasteriensi Episcopo caeterisque Ecclesiasticis viris sese iniisse scribunt.

Hac Ordinum Geldriae protestatione, delataque totius Geldriae gubernatione, Henricus Episcopus, qui jam Zutphaniae comitatum, nobilem provinciae ejus partem tenebat, ingentibus animis imperium suscipere, ordinare mi-

litiam, spem facere omnibus non modo tuendi servandique ducatum haeredibus Adolphi filiis, sed & recuperandi caetera, quae vel Austrius, vel Clivius abstulisset; eaque multo animosius aggressus est, postquam Ludovici Galliarum Regis commendatio & patrocini-um accessit. Laeti Gelri tanti Principis gubernatione successuque rerum. At Henricum Episcopum tam periculosa molientem in ipso opere turbavere suadicecesis ordines, urbs cumprimis Monasteriensis, quae tum magnum sibi in Episcopos imperium vendicabat, Cathedrale Capitulum, & tota propemodum nobilitas. His ubi compertum, Episcopum, se inconscultis, tam arduum gubernatoris munus suscepisse, quo & Caesarem, & Maximilianum Austriam, & omnes Belgarum ordines sibi adversantes habiturus, bellumque periculosissimum ex conjuncta Gelriae provincia in Monasteriensem dicecesin protracturus esset; obstitere una voce omnes, extremaque illi minitari ceperere. Et ille, ubi se metu periculoque sui Principatus amittendi, dum aliena curat, circumventum didicit, res Gelriae languidius tractare coepit, & tutiora consilia circumspicere, quibus sese suscepto Gubernatoris munere exuere posset; id quod anno etiam proximo fecit.

Longe illustrius hujus anni factum Dietheri Moguntini Archiepiscopi, ac Metropolitanus nostri, in suppressenda haeresi, quae per superiorem Germaniam serpere coepit, auctore Joanne Burchardo, e Wefalia superiori orto, celebrique Theologiae Doctore, & apud Wormatienses Concionatore. Is jam ab annis aliquot, ut supra quoque monuimus, pestilentes haereses partim a Waldensibus, partim ab Hussitis, aliisque damnatis sectis hauistas, tam editis libris, quam voce sparserat in vulgus, non sine magno Germaniae superioris turbamento. Haereses autem haec memorantur a Tritemio: Praelatos Ecclesiae non habere auctoritatem condendi vel aliquid addendi ad ea, quae Christus & Apostoli praecerunt, imo nec Pontifices nec Apostolos talem potestatem accepisse a Christo. Nulli hominum quantumcunque sancto, docto vel erudito fas esse verba Christi vel Evangelium exponere; sacram adeo scripturam nunquam adhuc per sanctos Patres eo spiritu expositam,

Urbs & Status Moguntiae noster. Henricum a Gubernatione Gelriae abstrahunt.

Serrarius lib. 1. c. 34. in Mogunt. & lib. 5. in Diethero. T. ichem. in chron. Spanh. Raynald. in Hist. Eccles. damnatur haeresis Joannis de Wefalia, & quae illa?

Henricus Episcopus Administrationem Gelriae laudabiliter suscipit.

U u u

positam,

positam, quo primitus tradita, & exposita fuit. Indulgentias nihil esse aliud quam pias fraudes & deceptiones Christianorum; quare stultos & fatuos esse, quotquot pro indulgentiis Romam proficiscuntur, quas domi, si doleant de peccatis, obtinere possunt. Mandata Ecclesiae, Pontificis, & aliorum Praetorum non obligare ad mortale peccatum; eo quod nullam habeant potestatem condendae legis. Peccatum originale non esse nec fuisse in ullo homine, ideoque nec parvulos in eo concipi, nec ob id damnari. Omnes presbyteros re ipsa esse Episcopos & Pontifices, soloque nomine & hominum distinctione differre. Pontifices, Episcopos, & Sacerdotes nihil conferre ad salutem; eo quod fide, concordia, & pace salventur homines, sine Sacerdotum ministerio. Jejunium quia a Christo institutum non sit, non obligare: nec Ecclesiam in iis obligare posse, quae a Christo praecipua non sint; cum non habeat auctoritatem canones & leges condendi. Extremam unctionem e numero Sacramentorum rejiciendam; eo quod per homines, non per Christum instituta sit; quare oleum manere, sicut ante fuerit. Adhuc cum nusquam in scriptura sacra legatur Spiritum S. a filio procedere, Graecis potius sapientibus accedendum esse, qui docent Spiritum S. a Patre tantum procedere. Ecclesias errare posse, ac saepe errasse. Plura hujusmodi falsa dogmata de horis Canonicis, festis Sanctorum diebus, de continentia Clericorum, de Ecclesiae benedictionibus abrogandis disseminabat in vulgus. Ad hasce igitur depravatissimas haereses, quae intra suam Metropolim proferrebant, extinguendas, Dietherus Archiepiscopus Burchardum Moguntiam postulavit; convocatisque ex Academia Heidelbergensi, Colonienfi, ac sua in concilium eruditissimis viris & Doctoribus, Burchardum haeresis convictum damnavit,

justitque palam falsa dogmata revocare. Tum vero libri, quos conscripserat, spectante Archiepiscopo, publice in ignem coniecti exultique sunt; ipse in Cenobium Augustinianum poenitentiae causa relegatus inclususque, in quo haud multo post merore consumptus interiit.

Haud absimilis per id tempus impostor, homo Tympanotriba & peccorum pastor in Franconia finxit, sibi B. Virginem oblatam, in mandatis dedisse, ut publice depravatam cleri & populi vitam reprehenderet. Is igitur hominum ceterus colligere; nunc in templis nunc ex fenestris adium, qua erat facundia, perorare ad populum: Sacerdotes & religiosos vocare in invidiam; populo prohibere, decimas & census solvere; eoque etiam vesania progressus est, ut palam doceret, Episcopis & Sacerdotibus parendum non esse, quod his nulla a Deo potestas data esset; & quae hujusmodi falsa dogmata ad vulgi aures perorabat, tanto hominum concursu, ut ad triginta saepe millia hominum ad hunc armentarium, ac novum, ut vocabant, vatem audiendum confluerint: & quia rudis literarum erat, addunt a tergo adstitisse fugitivum Monachum, qui argumenta concionis fuggererit quae ille pro simulata pietate & facunda audacia proferret ad populum. Ea hominis vesania cum in publicas turbas vergeret, Rudolphus Herbipolensis Episcopus hominem captivum abripuit, & in rogam coniecit. Sicuti haec multis ad annum 1476 denarrant nauclerus & Trithemius eorum temporum scriptores. Prona tum quidem tempora ob corruptos cleri populi que mores ad haeresin; sed ea adhuc Episcoporum vigilantia constantiaque erat, quae malum in fomite extingueret; id quod altero abhinc saeculo, non multo post, cum jam vomica illa vitiorum matura esset, Lutheri audacia turbisque perruptum est.

Annus Christi 1480.

Sixti IV. Pont. 10. Friderici III. Caes. 41. Simonis III. Ep. Pad. 18.

Bellum posthac, quod inter Geldros accensum diximus, majori apparatu a Maximiliano Austro sumptum; agre enim hanc nobilem provinciam sibi a Burgundiae & Belgii imperio avelli patiebatur; quod jam Philippum filium ante biennium ex Maria conjugis susce-

piisset haeredem. Igitur sub initium veris cum valido exercitu Geldriam ingressus, multa Oppida & castra expugnat, totam subacturus Geldriam, nisi bellum cum Rege Galliarum, qui in Luxemburgi ducatum irruerat, accessisset. Ab ejus discessu alterna fortuna pugnatum, hortante

Castigator
haeresis in-
postoris cu-
jusdam in
Franconia;
Naucler.
Gen. 90. ad
ann. 1476.
Trithem.
in Chron.
Spanheim.

Mortuus in
carcere
Rupertus
Archiepisc.
Colon.

Cui successit
Her-
mannus
Hassiae
Landgravius.

Canonici
Cathedrales
Paderb.
decernunt,
nullam
deinceps in
suum Col-
legium ad-
mittere,
nisi nobili
genere un-
tano.

Henricus
Ep. Monast.
abdica-
Geldriae
praefectura,
in Dicece-
sin suam
redit.

tante cum primis Geldros Henrico Monasteriensis Episcopo. Non destitit interim Maximilianus extrema minari; quibus alia Oppida nutare, alia se in fidem Maximiliani offerre; missusque Adolphus Nassovius, qui Sacramentum fidei exciperet. Quo animadverso Henricus Monasteriensis Episcopus, cum & proceres plerique ad Maximilianum transirent, ne iram Caesaris & Maximiliani, bellique vindictas in se traheret, ultro se Geldriae praefectura abdicare coepit; Cliviaeque etiam Duci avunculo reconciliatus, in dicecesin suam rediit.

Moritur in
carcere
Rupertus
Archiepisc.
Colon.

Subinde hoc anno postridie D. Jacobi, seu, ut alii, postridie Iduum Junii, moritur in carcere Hassico, ærumnis & merore confectus, Rupertus Colonien- sis Archiepiscopus, anno ætatis LV, sacrae praefecturae XVII. Corpus Bonnam transve- ctum, humatumque in Basilica S. Cas- sii, hac brevi inscriptione apposita. Anno Domini MCCCCXXX, XVI mensis Julii, obiit Reverendissimus in Christo Pa- ter ac Dominus, D. Rupertus Archiepi- scopus Colonien- sis, cu jus anima felicior requiescat. Ab ejus excessu, postridie D. Laurentii, omnium Metropolitanorum concordibus suffragiis, Herman- nus Hassia Landgravius, is, qui jam per octennium dicecesin administrat, designatusque erat successor, throno Archiepiscopi impositus, eo nomine IV, cognomento Pacificus, Praesul religionis & magnitudine animi ea tempestate per- celebris; qui quam in propugnatione ur- bis Novesien- sis immortalam laudem consecutus erat, eam pari constantia Archiepiscopatum administrando per omnem vitam tenuit. Bellis defunctus Archiepiscopus, omnia ad pacis & religionis studia retulit. Quo virtutis aspe- ctu cum se omnibus percarum redderet, tum etiam Paderbornenses movit, ut suae dicecesis, etiam vivo Simone Epi- scopo nostro, Administratorem adlege- rent, id quod tempore referemus.

Canonici
Cathedra-
les Paderb.
decernunt,
nullum
deinceps in
suam Col-
legium ad-
mittere,
nisi nobili
genere na-
tum.

Caterum ut per Westphalam, ita per dicecesin nostram omnia quiete age- bantur, concordia cum primis ordinum cum Simone Episcopo, & Cathedralium Canoniorum auctoritate, qui ex illu- strium & militarium virorum familiis orti, seclusis aliis, Collegium soli jam ab annis aliquot tenebant. Et postquam compertum, nobilitatem singulorum,

quae tot confanguineis familiis innexa erat, plurimum valere ad dicecesis incolumitatem adversus potentiores domi forisque conservandam; convocatis per Decanum singulis in Concilium, sta- tuere communi sententia, nullum deinceps in Collegium suum Cathedrale ad- mittere (id quod in aliis hujusmodi Col- legiis obtinuerat) nisi qui vel de Princi- pum, vel Comitum, vel militarium ge- nere & parentibus natus esset. Id de- cretum sicuti hoc anno XVI Septembris condidere, ita Romam ad Sixtum Pon- tificem confirmandum misere; a quo ea- dem prorsus forma, qua transmiserant, approbatum recepere. Credo equidem nostros Monasteriensium exemplo pro- vocatos, qui jam a Sixto Pontifice idem privilegium pro Ecclesia sua impetra- rant. Diploma vero Sixti IV Pontificis Paderbornensibus datum ejusmodi est.

*Sixtus Episcopus Servus Servorum Dei, Quod de-
Ad perpetuam rei memoriam. Pia & antiqua cretam
Sedis Apostolicae consuetudine ea, quae pro de- Sixtus PP.
core & venustate Ecclesiarum quarumlibet, approbat,
praesertim Cathedralium, provide processisse
comperimus, ut illibata persistant, cum a no-
bis petitur, apostolico munimine roboramus.
Sane pro parte dilectorum filiorum, Decani &
Capituli Ecclesiae Paderbornensis, nobis nuper
exhibita petitio continebat, quod dudum ipsi in-
simul, ut moris est, Capitulariter congregati,
proinde attendentes, quod ad Canonicatus &
praebendas, aut dignitates, personatus, & offi-
cia ejusdem Ecclesiae personae nobiles de Princi-
pibus atque Comitibus, vel saltem militaribus
parentibus procreatae, per quas jura & bona
temporalia ipsius Ecclesiae Paderbornensis veri-
similiter valerent defendi, plurimum recipie-
bantur & recipi consueverant, statuerunt &
ordinarunt ad finem, & effectum, ut jura, &
bona, nec non libertates, immunitates, & ho-
nores Ecclesiae praesatae melius defenderentur &
conservarentur, quod in dicta Ecclesia ad Ca-
nonicatus & praebendas, aut dignitates, vel
personatus, vel officia hujusmodi nullus deinceps
reciperetur, nisi de nobili seu illustri, vel
saltem ex utroque parente de militari genere de
legitimo matrimonio procreatus foret, & ta-
lem se prius per testes fide dignos, qui etiam
militares forent, coram dicto Capitulo proba-
verit, quodque etiam ad Canonicatus & praebendas,
dignitates, personatus, vel officia hu-
jusmodi in futurum recipiendi jurarent, prout
ipse Decanus & singulares personae dicti Capi-
tuli jurarunt, quod libere aut sponte in receptio-
nem alicujus ad Canonicatus & praebendas, di-
gnitates, personatus, vel officia hujusmodi non
consentirent, nisi juxta consuetudinem dictae
Ecclesiae, & statutorum praesentium; & si for-
san aliquis auctoritate quarumcunque litera-
rum Sedis Apostolicae, vel Legatorum ejus, in
U u u z quibus*

quibus per quascunque clausulas, eisdem literis insertas, forsitan statuto & ordinationi prædictis quomodolibet derogari contingeret, ad Canonatus & præbendas, aut dignitates, aut personatus, seu officia hujusmodi, ex tunc se peteret admitti, quod talis si eidem, obedientia & reverentia Apostolica Sedis & Legatorum ejus semper solvis, receptio & admissio denegari non posset, ante remissionem & deceptionem suam hujusmodi ultra solutionem consuetam, & per qualificados, ut præmittitur, dari solitam, sexaginta marcas argenti puri ad fabricam nec non conservationem & meliorationem librorum vocalium & paramentorum, ad divinum cultum in eadem deputatorum, fideiiter & integre convertendas omnino solvere, & dicta ac alia statuta dictæ Ecclesiæ in eorum admissione jurare tenerentur, prout in quodam instrumento publico desuper confecto, seu quibusdam literis patentibus sigillo Decani & Capituli præfatorum appensione munitis hæc omnia plenius continentur. Quare pro parte eorundem Decani & Capituli nobis fuit humiliter supplicatum, ut pro potiori præmissorum stabilitate statutum & ordinationem hujusmodi confirmare & approbare, ac alias in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui instrumentum seu literas prædictas inspicere & examinari diligenter ac presentibus inseri fecimus, hujusmodi supplicationibus inclinati, statutum & ordinationem prædicta, ac omnia & singula in dictis instrumentis seu literis contenta, sine tamen præjudicio illorum, quibus in Canonatibus & præbendis ipsius Ecclesiæ jus ante hujusmodi statutum & ordinationem erat questum; eadem auctoritate Apostolica tenore presentium confirmamus & approbamus, suppletentes omnes & singulos defectus tam juris quam facti, si qui forte intervenerunt in iisdem, non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis approbationis & suppletionis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum: Datum Romæ apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo, quadringentesimo, octuagesimo. VI. Januarii Pontificatus nostri anno decimo.

Magno hæc splendore Ecclesiæ & nobilitatis commodo agebantur, quæ exinde sola honorificentissima & opulentissima Sacerdotia occupavit, multumque familias suas simul extulit. Verum per id tempus magna simul egestate conflabat Ecclesia Paderbornensis, ob damna, quæ a centum, ut que-
runtur, annis ex continua bellorum va-

stitate passa erat; ut nec ad fabricam Ecclesiæ, nec ad ornamenta sacrorum annui census suppetere amplius. Ad hanc igitur inopiam sublevandam, Decanus convocatis Canonicis aliud decretum fecit, quo præscriptum singulis, antequam sacerdotia minoræ adirent, duas argenti puri marcas pendere, quarum altera fabricæ Ecclesiæ, altera suppellectili sacrorum cederet; id quod altero Sixti IV. Pontificis diplomate hoc anno V Idus Decembris confirmatum est.

Inter supremos Ordinis Teutonici Magistros per Livoniam, qui e nobilitate Westphalorum sumebantur, ad motus erat huic sacræ præfecturæ Bernardus de Borch, ortus e Borchiorum familia, quæ in dicecesi nostra majoribus clara est. Is hoc anno ordinis militiam duxit in Ruthenos; quod hi in Livoniam irrupentes, prædis, flammis & cædibus barbarum in modum defavirent; nam & foemina ubera præfecta, viris viscera exsecta, infantes palis affixi, captivi in ardentibus fornaces conjecti. Quare Borchius Plescoviam progressus, sed plura tentavit, quam effecit. Acriores in vindicta Sueci, Russiamque victores ingressi, parem cladem vastitatemque intulere. Et Borchius exinde haud multum gratus suis, abductusque Simonis parvi Revalensis Episcopi consiliis, is enim postquam in Ecclesia Hildesienfi multa turbabat, in Livoniam delatus, affectando totius Livoniæ Archiepiscopatum, Borchium supremum Magistrum concitavit adversus Rigensem Archiepiscopum; quem hic non modo multis injuriis cum cæteris Clericis tractavit, sed & in captivitatem, demum abreptum derinuit. Hisce commotus Archiepiscopus, Borchium Magistrum anathematis vinculo perstrinxit; qui deinde triennio abhinc, cum non desisteret vexare Archiepiscopum & Clerum, exauctoratus est. Sed inveteratum Livoniæ malum dissensio, æmulatioque inter supremos Magistros & Episcopos, quod Livoniam in ruinam impulit, donec Lutheri hæresis ingressa pulcherrimam Westphaliæ palæstram, & florentissimam christianæ militiæ Rempublicam pessundaret.

Annus

Decembris
in Capitulo
lo, singulis
2 argenti
marcas
pendendas
antequam
beneficio-
rum posses-
sionem
scedant.

Chron. Ma-
von. ad an.
1479. &c.
Bernardus
de Borch
supremus
Ordinis
Teutonici
Magister.

Pent. 1. 1. 1. 1.
Geldria.
Tylem.
Maximi-
lianus
Belgium
subigit.

Raynald. 1. 1.
tyler. Eccl.

Moritur
Joannes
Dux Cit.
Via.

Chr. Slav.
Coron.
Monast.
Hammel.
in Chron.
Oldenburg.
Cranz. 1. 12
Metrop. c.
11. & 12.
Littera MS.
Par. Manu-
scr. ex Spi-
rensi tabu-
laris.
Henricus
Ep. Monast.
bellum
contra Gers-
ardum C.
Oldenburgi-
cum ins-
tituat.

Annus Christi 1481.

Sixti IV. Pont. II. Friderici III. Caesar. 42. Simonis III. Ep. Pad. 19

Annus tandem insequens inferiori Germaniæ pacem quietemque dedit. Quippe Maximilianus Austrius, pactis cum Rege Galliarum induciis, compressaque per Hollandiam Homatorum & Aellinorum factione, quos passim Houekios & Cabeliavos dixere, florentissimo Principum & procerum comitatu cinctus Sylvam Ducis cum Maria conjugæ & Philippo filio concessit; contractoque istic totius Belgii exercitu, ingressus Geldriam, vi ac terrore armorum subegit. Ac postquam Neomagensis caterorum capita, 17 Calend. Julii Maximilianum recepere Principem suum, cætera quoque Oppida fidem illi dixere: supererat Venlona & Zutphania; illa vi adacta ad obsequium: hæc ubi ab Henrico Monasteriensis impetrarat exfolvi a juramento fidei, ultro quoque Austrio se submisit.

Nonis exinde Septembris moritur Joannes Dux Cliviæ & Marchiæ Comes, gesto principatu per triginta quatuor annos, bello Sufatensi, Colonienfi & Monasteriensis, Theodorico Archiepiscopo, ac fratribus Henrico & Walramo Monasteriensium Episcopis, ut supra retulimus, perpetuus hostis, multumque infestus, exitu vitæ, ad quam pie se composuit, quam turbulentis armis commendatior. Patri successit Joannes filius eo nomine II. Dux Cliviæ, & Marchiæ Comes.

Post depositam Geldriæ præfecturam ab Henrico Monasteriensis Episcopo repetitum bellum adversus Gerhardum Oldenburgicum Comitem, hominem ac prædonem per omnem vitam turbulentissimum. Is post cæteras prædas, quas toties perfidus abjurarat, anno superiori per juratos suos Hamburgensium caterarumque urbium mercatores spoliis divexare cepit; e quibus Hamburgenses xiv interceptos capite mulctarunt; ipse per hæc Comes XXI mercatores captivos abduxit, a quibus sex millia florenorum expressit. Haud minus denuo Wildeshufanis Episcopi civibus infestus, obvia illorum pecora & bona in prædam rapiabat; quibus illi provocati castrum ejus

Vlesborchium prædarum receptaculum expugnant & diruunt: templum, in quod prædones profugerant, incendunt: pars flammis suffocati, pars, quorum supra xi fuere, capti, mulctatique. Haud aliter quam lupus semper reversus ad ingenium, jam in trigessimum annum grassabatur Comes.

His irritatus Henricus Monasteriensis Episcopus, arma resumit; atque ea ut firmiori auctoritate præmuniret, rem ad Fridericum Cæsarem defert. Cæsar prædonem latronemque publicum bello persequi jubet, facta etiam potestate expugnandi castrum Delmenhorstium. Hac Cæsaris auctoritate fretus Episcopus, exercitum, quem ex bello Novesienti & Geldrico instructissimum habebat, contrahit, divisumque in duas partes movere adversus Comitem Oldenburgicum, lateque regionem depopulatus, Oldenburgum Comitibus sedem circumvallat. Jamque castra firmare, vineas ducere: machinas bellicas admove, & omni oppugnationis apparatu imminere spectabatur; cum Gerhardus Comes sibi metuere & circumspicere, in quod se & familiam suam periculum conjecisset, atque ut eo se in præfens homo callidus eximeret, omni se imperio exiit, & in Adolphum, & Joannem filios transfert. Hi mox in castra ad Episcopum progressi abdicationem patris in se factam exponunt, supplicesque se Episcopo ad omnia offerunt, rogando, ne patris culpam ab infantibus filiis exigere velit: nihil sibi unquam cum paternis consiliis factisque commune fuisse, ac Patrem damnata priori vita velle pœnitentiæ causâ Cœnobium ingredi; sibi vero nihil aliud propositum esse, quam pacem & bonam amicitiam cum vicinis colere, & damna mercatoribus cæterisque resarcire, id se sancta fide polliceri & jurare paratos esse. His permotus Episcopus militem ab obsidione Oldenburgi abduxit, certus etiam omni bello abstinere cum Comite. At postquam in regressu intellexit Guntherum fratrem in obsidione ad Delmenhorstium a præfidiariis telo confossum, Calend. Decembris occubuisse, exacerbatus statuit

Delmenhorstium obsidet.

non

Pont. I. 19. Geldria. Telesom. Maximilianus Belgium subegit.

Raynald. in tebor. Eccl.

Moritur Joannes Dux Cliviæ.

Chr. Sclav. Chron. Monast. Hammel. in Chron. Oldenburg. Cranzl. 12 Metrop. c. 11. & 12. Litera MS. Pat. Mans. tit. ex Spiritu tabulario. Henricus Ep. Monast. bellum contra Gerardum C. Oldenburgicum instaurat.

non prius obsidionem Delmenhorst-
nam solvere, quam vindictam a præ-
donibus exegisset; idcirco per sævam
licet hyemem arcta obsidione premi-
jussit, dum altero se anno, quod refe-

remus, Episcopo dederet. Funus Gun-
theri fratris Bremam deductum, & ho-
norificentissime compositum est in Ba-
filica.

Annus Christi 1482.

Sixti IV. Pont. 12. Friderici III. Cæs. 43. Simon. III. Ep. Pad. 20.

*Heuter. l. 2.
Annalis
Flandria.
Mortur
Maximi-
liani con-
jux.*

Bellum, quod hætenus inferiorem
Germaniam turbarat, Mars ad interio-
ra Belgii contraxit; abruptique multis
advertis casibus fortuna Maximiliano
felicitatis cursum. Nam primum hoc
anno, qui sæculi octuagesimus secun-
dus, amisit Mariam conjugem, 15 Cal-
lend. Aprilis extinctam, morbo & mor-
te ex lapsu cum equo contracta. Ab
ejus excessu; Gandavenses Philippum
filium, quadriennem puerum, abdicato
Patre, Belgarum Principem renun-
ciant, tutelamque pueri committunt
Adolpho Clivio, Ravenstenii domino;
communicatoque cum cæteris Belgarum
proceribus consilio, hoc unum
agebant, ut Maximilianum in Germa-
niam retruderent. Inde novi motus,
odiâ utriusque gentis, conspirationes
cum Gallo, bellique intestini femina.
Nec rebellantis populi in Episcopos arma
defuere. Occisus sacrilege cum
Leodiensium plausu a Guilhelmo Ara-
burgio Ludovicus Borbonius Leodien-
sis Episcopus; & David Burgundi fi-
lius, Ultrajectensis Episcopus, sede sua
pulsus. Utriusque impium & sacrile-
gum facinus Maximilianum ad justa
arma commovit, bellumque simul
Leodiensi & Ultrajectensi peperit.

*Belgæ Ma-
ximilia-
num reji-
ciant, unde
novi belli
femina.*

*Mortur
Dietherus
Mogunt.
Archiep.
Cui succe-
dit Alber-
tus Dux
Saxoniz.*

Quietiori mortis genere hoc anno
VIII Maji abiit e vita Dietherus Mo-
guntinus Archiepiscopus, Metropolita-
nus noster, Academiæ Moguntinæ &
Arcis conditor, vir magnis Episcopi
virtutibus exornatus. Cui Metropolita-
nitani Collegii suffragiis sublectus Ad-
ministrato Albertus, Ernesti Ducis Sa-
xoniz & Misniæ Marchionis filius, ju-
venis xviii annorum, & a Sixto Pon-
tificæ approbatus. Magna innocentis
juvenis, a Diethero Archiepiscopo
enutriti, expectatio erat; sed mors in
ipso ætatis flore, gesto per biennium
munere, extinxit.

Inter Westphaliæ Præsules vitam
hoc anno, vigesimo die Maji, clausit

Conradus Diepholdius Osnabrugensis
Episcopus, ex quo septem & viginti
annos ac menses undecim Episcopatum
illum rara virtutis commendatione ad-
ministrat. Præsul, si quisquam, pa-
cis amantissimus, qui non nisi uno bel-
lo cum Mindenensi commissus arma sum-
psit; major etiam a religione & pieta-
te illi laus, a quo omnia Episcopatus
Cænobia ad veterem disciplinam redu-
cta; itaque omnis ejus vita comparata
erat, ut Cleri juxta ac populi forma
esset; eoque non facile Episcopus a
multis annis majori desiderio in ea Ec-
clesia amissus. Hujus in Divos cultu
B. Reineri, qui arctissimam sanctissi-
mamque vitam inter reclusos Osnabru-
gi egerat, ossa e tumulo levata, trans-
lataque in Cathedralē Ecclesiam, ac
publicæ venerationis exposita fuere; e-
cujus aperto sepulchro suavissimus odor
præter cætera miracula, viri sanctimo-
niam testari compertus. Uti Ertwinus
scriptor & Consul ejus urbis, qui co-
ram omnia spectavit, posteritati tradi-
dit. Conrado Diepholdio in ea sede
successor datus Conradus Cumes Rit-
bergenfis, eo nomine III, & XLIX ejus
loci Episcopus, patre Conrado Comite
genitus. Romæ is per multos annos
juventutem excoluerat in omnibus li-
terarum disciplinis & religionis studio.
Inde in Germaniam reversus, Coloniae
inter Metropolitanos Canonicos ob spe-
ctatam pietatem & scientiam cooptatus
erat. Atque ibi cum omnis virtutis spe-
cimen dedisset, dignum habuere Osnab-
rugenses Canonici, quem hoc anno
præ cæteris ambientibus Iburgi dele-
ctum in throno Episcopi collocarent.
Fuit autem hic Conradus Episcopus,
quod in Genealogia Comitum Ritber-
gensium a Reusnero prætermisum est,
frater Joannis Comitis Ritbergenfis, &
Margarethæ Friderico Duci Brunswi-
centi denuptæ, cui Lutherus orationes
de Pœnitentia anno 1519 dedicavit.

Cæterum Henricus Monasteriensis
Episcopus, quam obsidionem castri Del-
men-

*Mortur
Conradus
a Diephold
Osnab. Ep.*

*Qui ossa B.
Reineri e
tumulo le-
vata ad Ca-
thedralem
Ecclesiam
translata.*

*Conrado
succedit in
Episcopatu
Osnabr.
Conradus
III. Comes
Ritbergen-
sis.*

*Henricus
Ep. Monast
cepit &
dioceli
Monast.
adjungit
Delmen-
horstiam.*

*MS. P.
Mauritii
de Bireo
ex Archiv.
Spirans.*

*Heuter. l. 2.
Chapeauvil.
l. 3. c. 42.
Annal.
Holland.
Heida in
Davide.
Chron.
Belavonia.*

Henricus
Ep. Monast.
capit. &
diocesi
Monast.
gijungit
Delmen-
horstam.

menhorstiani anno superiori cœperat, constanter per asperam hyemem produxit; neque remitti voluit, etsi Joannes Oldenburgicus, Gerhardi filius, semel atque iterum obsessis annonam intulisset; sed eo pressius Episcopus expugnationi institit, coegitque, ut 13. Calend. Februarii certis conditionibus, quibus & liber egressus permissus, Episcopo se dederent. Castrum, etsi cum Oppido bonisque in conspectu urbis Bremensis positum sit, Monasteriensi tamen Ecclesiæ perpetuo possidendum dedit; eoque D. Paulum & insignia Monasteriensis Ecclesiæ præfigi iussit. Sicuti hæc Crantzius, Chytræus, & Monasteriensium fasti testantur. Causam hujus donationis Monasteriensibus factæ, præteritis Bremensibus, adferunt; quod diocesis Monasteriensis impensis & armis expugnata, & Bremenses rogati auxilium detrectarint; falliturque Hamelmannus, qui utriusque diocesis armis expugnatum, & utrique ex parte assertum tradit. Munitissimo hoc castro in potestatem Episcopi redacto, veriti Oldenburgici Comites, Adolphus & Joannes, ne cæterorum quoque jacturam facerent, iterum supplices adire Episcopum; imperatoque partium conventu, iterum de pace dominica post festum D. Laurentii transactum est inter Episcopum & Comites, etiam Gerhardi patris nomine; juratumque a Comitibus se perpetuum renunciare juri suo in castrum & Comitatum Delmenhorstianum; nec unquam se bellis aut aliis damnis infesturos Episcopum, aut Successores. Transactioni huic, cujus literæ supersunt, subscribere testes, fideique assertores, Collegium Canoniorum, Consilarii atque ordines Comitatus Oldenburgici, interque hos etiam Nicolaus Comes Teclenburgicus. Quæ cum alias, tum anno 1494 novis literis post festum D. Francisci consignatis fir-

mata sunt, & omnium superum hominumque fides advocata ad fallacem hunc & inconstantem Comitem revincendum. Constituerat Episcopus Gerhardum Comitem cum filiis ex omni Comitatu ejicere, ut auctor Chronici Sclavici tradit, sed aliorum Principum rogatu filiis Oldenburgum cum paterno Comitatu reliquit. Hac jactura bonorum multatus Gerhardus Comes, cum se omnibus invisum cerneret, deserto paterno solo, in Scotiam peregrinus abiit ad Jacobum Regem fratris sui Christiani generum. Nec multo post pro vago ingenio in Germaniam reversus, Osnabrugi aliquamdiu sedem fixit. Neque hic diu quietus, anno 1492 exorto inter Henricum Ducem & urbem Brunswicensem bello, Duci operam suam impendit. Ea expeditione facta, retulit se denuo in Comitatum Oldenburgicum; atque ut constaret Lupum pilum mutare non mentem, novas rursum turbas concire cœpit Henrico Monasteriensium Episcopo; quibus denuo provocatus Episcopus Comitatum Oldenburgicum armatus ingreditur, filiumque ejus Joannem ad novum Jumentum adigit, quo pollicitus est, se neque patrem toties perfidum recepturum intra Comitatum, neque ulla armorum subsidia ministraturum: adhæc nihil se unquam juris aut in Delmenhorstianum castrum, possessionesque aut in Harpstedium sibi vendicaturum. Qua publica pacis transactione rursum percussus Gerhardus Comes, in Cœnobium Rastedense secessit, certo pollicitus, se inter Monachos quietem aliquando capturum. Sed nec istic diu constitit, quasi conscientia furis agitata, in Galliam profugit; eo, quod præferebat, consilio, ut Compostellam expiandorum scelerum causa peregrinationem susciperet; quo in itinere anno demum 1500 inter ærumnas extinctus est.

Annus Christi 1483.

Sixti IV. Pont. 13. Friderici III. Cæs. 44. Simonis III. Ep. Pad. 21.

Heister. l. 2.
Chapeauvil.
l. 3. c. 42.
Annal.
Holland.
Heida in
Davida.
Chron.
Belavonia.

Tanta per id tempus erat celebritas nominis Henrici Monasteriensis Episcopi, ut Maximilianus Burgundiæ Dux, quod auctor Chronici Sclavici tradit, ultro se ex integro obtulerit ad pacem amicitiamque firmandam. Quanquam quibus legibus hæc concordia sancita, apud nullum scriptorem reperim; ne-

que an unquam sexaginta millia aureorum, quæ bello Novesienti impendebat, pro quibus & Zutphanæ Comitatum a Friderico patre ac Imperatore oppignorum habebat, compensata sint. Hæc Henrici Episcopi amicitia Maximiliano opportuna erat, quando duplex hoc anno bellum illi fuit; alte-

rum

Leodienses
& Ultraje-
ctenses a
Maximili-
ano do-
mantur.

rum adversus Leodienses, quos valido exercitu adortus fregit, & supplices veniam petere adegit: alterum adversus Ultrajectenses, quos sedecim millium exercitu 13. Calend. Julii aggressus est, circumvallataque urbe, mœnia tormentis verberare oppugnareque non destitit; dum laceratis circum mœnibus perhiantes lacunas obsessi periculum suum inspicerent; quibus fracti victique sub finem Augusti se Maximiliano permiscere, veniam præteritorum consecuti precibus Salisburgensis Archiepiscopi, aliorumque Principum. Inde postridie Nonas Septembris urbem victor ingressus, Davidem Episcopum fedi suæ, e qua depulsus erat, & honori restituit; præclara veterum Christianorum Principum exempla imitatus; quibus laudabilia semper arma fuere, quæ contra rebelles cives pro Episcopis sumpserunt.

Quiescebat per hæc vicina Westphalia, nondum plagis, quas ex vastitate superiorum bellorum acceperat, perfanatis Cliviæ præterea & Juliæ Ducibus, a quibus hæctenus exagitata fuerat, bellis hisce Belgicis abreptis. Quare & Episcopis per Westphalam salubrium otium negotiumque fuit curandorum sacrorum; quos inter Simon Episcopus noster hoc anno ad pietatis cultum augendum apud Bilfeldenses, suæ in Comitatu Ravensbergensi jurisdictionis sacræ incolis facultatem dedit, erigendi ædem sacræ in vicini Oppidi monte S. Jodoci, ubi Divus ille in vicino Oppidi loco ob cœlestia beneficia magno incolarum & peregrinorum hominum affluxu colebatur, multis donis & oblationibus factis, ex quibus certus Sacerdos sacris istis operandis, & domus pro peregrinis recipiendis ordinata. Qua super re ejusmodi literæ Simonis Episcopi adsunt.

Simon Ep.
facultatem
dat Bilvel-
diensibus
erigendi
ædem S. in
honorem
S. Jodoci,
eamque
ædem visi-
tantibus
40 dierum
indulgentias largi-
tur.

Simon Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Paderbornensis spectabilibus & prudentibus nobis in Christo dilectis Johanni Nagel & Johanni de Nesselrode Officiatis pro tempore Comitatus & districtus Ravensbergensis, nec non proconsulibus, Consulibus, & universitati hominum Oppidi Bilveldensis salutem in Domino sempiternam. Sicuti alias nomine & pro parte vestri significatum & expositum nobis extitit, utriusque sexus Christi fideles duobus fere an-

nis proximis in monticulo upp deme Loyckbuserberge vulgariter nuncupato, prope & extra dictum Oppidum Bilveld. situato, in honorem S. Jodoci passagia multa, de remotis etiam, fecisse oblationes & munera pro loci constructione & divinis ibidem peragendis dedisse & obtulisse, usque in & ex hoc commotos & dubios aequaliter fuisse, demum tamen sub spe boni in dicto monticulo in honorem sancti Jodoci domunculam unam, in qua pro peregrinis illinc consuetudinis officium missarum in portatilibus saltem celebraretur, & hujusmodi munera & oblationes reciperentur, erexisse presbyteros etiam ad hoc deputasse; Trimentes tamen malignum spiritum in dicto loco, qui prophanus est, hominibus sua arte illudere posse, ut in eodem monticulo Capellam cum uno altari in honorem Omnipotentis Dei, suæque præcellæ genitricis Virginis Mariæ, totius cœlestis curiæ, & S. Jodoci dotare, fundare, edificare, erigere, construere, & per Vicarium nostrum in Pontificalibus consecrari facere, & uni presbytero idoneo juxta tenorem foundationis desuper edendæ committere, ita quod Capella ipsa distinctum beneficium ab Ecclesia parochiali in Braeckwede, infra cujus limites ipsa Capella sita est, censeatur & habeatur, & quod sit de jure patronatus Comitatus Ravensbergensis adjutorio Christi fidelium illic confluentium (de consensu tamen Pastoris in Braeckwede) possitis & valeatis: Quodque hujusmodi dotationem, fundationem, erectionem, constructionem, consecrationem, & jus patronatus auctoritate nostra ordinaria pro nobis & successoribus nostris admittere, approbare, annuere & concedere, bonaque temporalia per Christi fideles forsitan pro hujusmodi dotatione & constructione donanda, aut pie eroganda mortificare, eaque libertati Ecclesiasticæ adscribere, & decretum nostrum ordinarium interponere velimus & dignemur, debita cum instantia supplicatum extitit. Nos vero divinum cultum adaugere cupientes, obque singularem honorem & reverentiam S. Jodoci, ea omnia præmissa, quodque interim, quod Capella ipsa ac altare in eadem consecrata non fuerint, in portatilibus in eadem celebrare possit, pro nobis & successoribus nostris admittimus, annuimus, concedimus, & approbamus, bonaque temporalia præmissa modo forsitan ad hæc eroganda renore præsentium mortificamus, & Ecclesiasticæ

Monti S. Jodoci prope Bilveldiam auctoritate Pontificis PP. de Observantia incolentibus traditur.

sticæ adscribimus libertati decretum nostrum ordinarium tenore presentium desuper interponendo, omnibusque Christi fidelibus de peccatis suis contritionem habentibus, qui ad præmissa manus suas porrexerint adjutrices, auxiliaque, consilia & favores ad ea præstiterint, & dederint, vel non habentes, unde concederent, Capellani ipsam in honorem S. Jodoci cum humili prece visiterint, vel si visitare non potuerint, quinque pater noster & totidem ave Maria in honorem S. Jodoci oraverint, totiens, quotiens id fecerint, eis, & eorum cuilibet de Omnipotentis Dei misericordia, auctoritateque Beatorum Petri & Pauli Apostolorum confisi quadraginta dies indulgentiarum de injunctis eis penitentiis misericorditer in Domino relaxamus. Unum tamen his præmissis adjicimus, quod si passagium & confluum peregrinorum hujusmodi forsitan post festum Michaelis anni Domini Millefimi quadringentesimi octuagesimi quatuor rursus perdurare, vel forsitan invalescere contigerit, ex tunc, quidquid ibi in pecunia oblatum fuerit, præter id, quod missarum tempore in altari offertur, quod ex hoc nobis tertia pars pecuniarum cedat & obveniat, de qua tertia parte Capellarius & structuarum pro tempore ipsius Capellæ singulis annis super festo Michaelis illi, quem Successores nostri, aut nos ad hoc cum pleno mandato ad locum miserint, sub eorum conscientis respondebunt, fraude & dolo in his penitus semotis & seclusis. In majus robur præmissorum sigillum nostrum pro nobis & successoribus nostris presentibus jussimus appendi. Anno Domini Millefimo, quadringentesimo, octuagesimo tertio, in Vigilia Palmarum.

Montem hunc postea Alexander VI Pontifex, rogatu Wilhelmi Julæ & Montium Ducis Comitisque Ravensbergensis, Patribus D. Francisci de Observantia incolendum attribuit, id quod hoc diplomate confirmatum.

Monti S. Jodoci prope Bileveldiam auctoritate Pontificis PP. de Observantia incolendus traditur.

Alexander Episcopus Servus Servorum Dei Dilectis filiis, Thesarario Paderborn, & Decano Bileveld. Paderborn. diocesis Ecclesiarum salutem & Apostolicam benedictionem. Pius supplicum votis, iis præsertim, quæ divini cultus augmentum, & religionis propagationem, ac animarum salutem respiciunt,

libenter annuimus, eaque favoribus prosequimur opportunis, sane pro parte dilecti filii Nobilis Wilhelmi Ducis Julæ & Montensis nobis nuper exhibita petitio continebat, quod ipse zelo devotionis, quam ad ordinem fratrum Minorum de Observantia nuncupatorum gerit, accensus, ac cupiens terrena in cælestia, & transitoria in æterna felici commercio commutare, desideret pro religionis propagatione & divini cultus augmento in monte S. Jodoci prope Bileveldiam Paderborn. diocesis, unam domum pro usu & habitatione perpetuis dictorum fratrum construere & edificare, seu construi & edificari facere, si ad id sibi Sedis Apostolicæ auctoritas suffragetur. Quare pro parte dicti Ducis, qui etiam Comes Ravensbergensis existit, nobis fuit humiliter supplicatum ut sibi in aliquo loco ad id decente & idoneo unam domum cum Ecclesia, Campanili, campana, Refectorio, dormitorio, hortis, hortaliis, & aliis officinis necessariis juxta morem dicti ordinis pro perpetuis usu & habitatione dictorum fratrum construendi & edificandi, seu construi & edificari faciendi licentiam concedere, aliasque in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui dictum ordinem in visceribus gerimus caritatis, præfatum Ducem a quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris & penis, a jure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum presentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel alter vestrum, præfato Duci in dicto monte in aliquo loco ad id concedente & idoneo unam domum cum Ecclesia, campanili & campana, Refectorio, dormitorio, hortis, hortaliis, & aliis officinis hujusmodi juxta morem dicti ordinis pro perpetuis usu & habitatione dictorum fratrum sine alicujus præjudicio construendi, edificandi, seu construi & edificari faciendi ipsisque fratribus dictam domum, postquam constructa fuerit, pro eorum usu & habitatione hujusmodi recipiendi, & in ea perpetuo habitandi, plenam & liberam auctoritate nostra licentiam concedatis. Nos enim domum hujusmodi postquam sic exstructa & edificata

ficata fuerit, ac omnibus & singulis fratribus in ea pro tempore habitantibus, quod omnibus ac singulis privilegiis, libertatibus, exemptionibus, immunitatibus, favoribus, gratiis indulgentiis, & induitis, quibus alia domus dicti ordinis earumque fratres in genere utuntur, potiuntur & gaudent ac uti, potiri & gaudere poterunt quomodolibet in futurum; uti potiri & gaudere libere ac licite valeant, auctoritate Apostolica tenore presentium de specialis dono gratia indulgentis: jure tamen parochialis Ecclesie, & cujuslibet alterius in omnibus semper salva. Non obstantibus felices recordationis Bonifacii Papae VIII. praedecessoris nostri prohibente sub excommunicationis poena, ne praedicti, vel cujuslibet alterius ordinis mendicantium fratres ad habitandum nova loca recipere, seu jam recepta mutare praesumant, absque Sedis praedictae licentia speciali faciente plenam & expressam ac de verbo ad verbum de prohibitione hujusmodi mentionem, nec non statutis & consuetudinibus dicti ordinis juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate roboratis, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romae apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicae Millesimo, quingentesimo primo, septimo Calend. Octobris, Pontificatus nostri anno decimo.

Id decretum ne quid morae, impedimentumque haberet, mox aliis Alexandri Pontificis literis demandatum Joanni Nagel Thesaurario Paderbornensis Ecclesiae. Demum Julius II. Pontifex anno 1507 Patres ex monte in ipsum Bilveldense Oppidum transtulit, in quo ad nostra tempora per omnes haereticis turbas magno Catholicorum solatio fructuque florens Cenobium persistit.

Exitus hujus anni fatalis funestusque fuit Germaniae ortu Martini Luthe-

ri, quem Saxonia nostra IV Idus Novembris Islebii, quod Oppidum est comitatus Mansfeldici, in lucem protulit, orbis portentum & exitium religionis per Saxoniam & Germaniam. Parentes illi fuere Joannes Lutherus & Margaretha Lindemanna, homines plebei generis & infimae fortis; ab his puer Islebii ad triviales scholas ductus, indicia statim pertinacis & turbulenti ingenii dare visus est; quando, ut Melanthon scribit, per Aemilium quendam, cum manibus & pedibus oblueretur, deportatus fuit in scholas; domi non minus quam in scholis disciplinae impatiens, semel iterumque profugit; quo factum, ut die quodam horis antemeridianis decies & quinquies a Magistro virgis castigaretur. Primis istic literarum rudimentis leviter imbutus, anno aetatis decimo quarto Magdenburgum transmissus est a parentibus; sed nec illic ultra annum versatus in literis, Isenacum, quae Thuringiae est civitas, parentum consilio traducitur, quod ea in urbe consanguineos haberet, quorum subsidio aleretur in studiis. Quae spes cum parentes multum falleret, necesse habuit Lutherus tam Isenaci, quam Magdenburgi mendicato vivere, & panem ostiatim quaerere. Interim ille, ut erat ingenii acris ad omnes disciplinas capiendas, praeter humaniores literas etiam Musicam didicit, ac voce non minus quam cheli fidibusque expeditus, penetravit in notitiam & familiaritatem opulentioris viduae, quae capta oblectamentis Musices Luthero mensam suam communem fecit. Ea in consuetudine, si quidem casta fuit, hausisse fertur illud Epicuræum & familiare Lutheri dictum: Nihil in terris dulcius, quam amor mulierum, cui haec felicitas concessa est a superis.

Annus Christi 1484.

Sixti IV. Pont. 14. Friderici III. Cæs. 45. Simonis III. Ep. Pad. 22.

Raynald. in
Hist. Eccles.
Pontan.
Heuter. 1. 2.
Spondan.
Chron.
Sclavon.
Mortur
Sixtus IV.
Pontifex

Annus proximus pridie Idus Augusti sustulit Sixtum IV. Pontificem, gesto per XIII annos Pontificatu. Cui haud multo post subrogatus Innocentius VIII, patria Genuensis, ex Cardinali presbytero & Episcopo Amalphanico, vir per virtutis & honorum gradus ad supremam dignitatem provectus, prudens ac sagax, æquique servantissimus; sed

qui in conturbatam Rempublicam christianam incidit, ex intestinis Regum ac Principum diffidiis armisque. Quos inter Fridericus Imperator bellum jam a multis annis gerebat cum Matthia Corvino Ungariae Rege, tam perniciosum Republicae Christianae, quam opportunum Turcarum Imperatori, hoc anno in Moldaviam irrupenti.

succedit
Innocentius VIII.

Haud

Belge, & imprimis Gandavenses, Maximiliano rebus.

Raynald. in Hist. Eccles. Naucler. Gen. 50. Lang. in. Chron. C. nizen.

Matthias R. Ungariam contra Turcas defendit.

Imperatori Friderico infestus, Austriam invadit, Viennam occupat.

Haud minus foedum bellum erat Maximiliano filio cum Belgis; quo factum, ut neque filius patri, neque pater filio subvenire posset. Gandavenfes pertinaciter stabant in tutela filii sibi vendicanda, quam Maximilianus pater sibi assererat; & quia pars Belgarum Gandavenfibus, pars Maximiliano hæsit, ortum est civile bellum, quo provincia adversus provinciam, civitas adversus civitatem arma sumpsit, & plebs in nobiles, & subditi in Principes insurrexere. Nec Galli modo implorati a Belgarum rebellibus; sed & Margaretha Maximiliani filia trimula abducta in Galliam, invitoque parente, Delphino Regis desponsa. Quam in rem multa, ut sit, maligne questi adversus

Maximilianum, annuos videlicet provinciarum reditus ab eo distribui inter Germanos & Burgundos, iisque publica munia patere; sibi onera & contemptum relinquere. Haud levem nomini suo maculam aspersit Philippus Dux Cliviae. Nam hujus fidei cum Maximilianus exercitum commisisset adversus rebelles, ipse rebellium magis quam Maximiliani causam agere vitus est. Quemadmodum Engelbertus Clivius anno superiori arma adversus Maximilianum cum Ultrajectensibus sumpsit. At quæ erat clementia Maximiliani, uterque in gratiam receptus, fidam post operam præstitere Maximiliano.

Annus Christi 1485.

Innocentii VIII. Pont. I. Friderici III. Cæsar. 46.

Simonis III. Ep. Pad. 23.

Haud minus, qui sequitur annus, turbulentus fuit dissidiis & pugnis Christianorum Principum; nihilque Innocentium Pontificem magis sollicitum habuit, quam ut per oratores Regum & Principum, qui salutatam se venerant Romam (quos inter Moguntini, Trevirensis, aliorumque Archiepiscoporum Legati fuere) Principes in concordiam compositos commoveret adversus Bajazethem Turcarum Imperatorem, iterum in Moldaviam prorumpentem. Ungariam interim a Turcis intactam servabat Matthias Corvinus, belli fulmen, terrorque Turcarum; sed ille postquam multis cladibus praliisque secundis attritus Turcarum Imperatorem adegerat ad inducias, arma vertit in Fridericum Imperatorem Romanorum, bellis Turcicis sibi infestum. Ac postquam multa Austriæ oppida & castra expugnavit, ipsam Viennam Imperatoris sedem aggressus, post sex mensium arctissimam obsidionem, ingravescente annona, ad deditionem compulit; eamque pridie festum corporis Christi triumphali pompa ingressus est. Hunc in modum conversa fortuna scena, Fridericum Imperatorem Ungariæ regnum affectantem tota fere Austria exiit. Aspernabantur ceteri e regio sanguine Matthiam Corvinum, quod ex militari genere ortus, ad Ungariæ regnum proventus esset; sed ille ostendit non sanguine sed virtute Reges

creari; quippe qui fortitudine bellica & armorum felicitate omnes per id tempus Europæ Reges superabat, non passus Turcas intra regnum suum pedem inferre; visumque multis, si ceteri Christiani Principes cum hoc bellissimo Rege conspirassent, Turcam insatiabilem Christiani sanguinis belluam ex omnibus rursus provinciis occidentalibus depelli potuisse.

Fridericus Imperator seu ad leniendum dolorem ex amissa Vienna, seu ad Principum auxilia sollicitanda simulque ad conveniendum Maximilianum filium in Germaniam inferiorem descendit. Rhenoque secundo delectus, pridie Idus Decembris Coloniam Agrippinam ingreditur. Qua in urbe cum magnifice exceptus esset a Magistratu & civibus, tum quadriduo post Hermannum Coloniensem Archiepiscopum regalibus donavit. Constructum ad id in foro antiquo splendidissimum pegma theatri in modum, in quo Imperator augustalibus ornamentis indutus, & Archiepiscopus Septemviri habitu decoratus prodire, circumfusa ingenti hominum multitudine ad spectaculum. Ibi Cæsar raro honoris exemplo Archiepiscopum publice Electorem Imperii, Ducem Westphaliæ & Angariæ, Comitemque Arnsbergæ renunciavit. Mox splendido diplomate omnia majorum privilegia ac jura solemniter robo-

Fridericus Imp. Coloniam descendit, ubi Archiepiscopum regalibus donavit. Pont. Heur. lib. 2. Chr. Colon. Apologia. Henrici Maximiliani, Pont. an. l. 10. Geldria.

Belge, & imprimis Gandavenfes, Maximiliano rebelles.

Raynald. in hist. Eccl. Naucloer. Gen. 50. Lang. in Chron. Citan.

Matthias R. Ungariam contra Turcas defendit.

Imperatori Friderico infestus, Austriam invadit, Viennam occupat.

Ortus Martini Lutheri, Cochleus in Actis Luth. Ulberg. in vita Lutheri. l. 1. p. 2.

succedit Innocentius VIII.

Deinde
Aquisgra-
num, ubi
Maximi-
lianus fi-
lius occur-
rit.

roborata; id quod anno regni Romani 46, Ungarici 27, Imperii 34 confignatum exhibent Colonienfes. Vergente in exitum anno, Aquisgranum profectus est, quo cognito, Maximilianus filius deductis jam ad pacem Gandavenfibus, relicta filii tutela penes Adolphum Ravensteinium, & bellicæ rei præfectura penes Philippum Clivium, & Engelbertum Naffovium, cum splendidiffimo procerum comitatu Patri, quem intra octo annos non viderat, occurrit. Præmissi ad excipiendum Maximilianum Wilhelmus Dux Juliae & Montium, Marchio Badensis, & Comes Wirtenburgius, insigni equitatu, quos Cæsar consecutus, filium excepit; collocutique aliquamdiu inter se, Aquisgranum ingrediuntur. Qua in urbe Wilhelmus Dux Juliae & Montium Comesque Ravensbergensis solemnique ritu provinciarum jure & regalibus insignitus.

Fœdus
Ticmoniae
ineunt
Henricus
Ep. Monast
Wilhelmus
Dux Juliae,
& Joannes
Dux Cliv-
via.
Chron.
Tremou-
Kerchovius
Stangfol.
Wittius in
Chron. MS.
Grant. l. 12
Saxon. c. 36

At priusquam Cæsar in has provincias descenderet, sub medium Octobris, Henricus Monasteriensis Episcopus, Wilhelmus Dux Juliae & Montium, Joannes Dux Cliviae & Marchiae Comes Tremoniae solemnem conventum habuere; actumque in eo inter tres potentes Westphaliae Principes de pace inter se firmanda; conventumque, ne quis sine alterius voluntate aut fœdus cum aliis faceret, aut bellum moveret. Nihil illo congressu lætius mutuis Principum convivii, ludis, & decursionibus equestribus, atque omnibus concordiae & amicitiae signis, Magistratu vinum annonam affatim largiente. Nemo non erat, qui non aurea pacis tempora sibi promitteret.

Bellum ge-
runt Epi-
scopus Of-
nabr. & Co-
mes Kie-
berg. con-
tra Ducem
Brunswi-
censem;
ejus causa.
Chron.
Hildes-
Paderis.
in Chron.
Bippium.

Inter hæc haud levis offensio orta inter Comites Ritbergenses & Duces Brunswicenses, quæ Westphalam pertraxit in arma. Duxerat in matrimonium Fridericus Dux Brunswicensis, Wilhelmi Victoriosi natu major filius, Margaretham Conradi Comitis Ritbergensis filiam ac sororem Conradi Osnabrugensis Episcopi, spe prolis, qua carebat. Quam cupide id spectabat Fridericus, tam indigne ferebat Wilhelmus ejus frater, omni ejus patrimonio inhiando; & qua erat accensus invidia, odioque ob hæc nuptias, Fridericum fratrem abripit in carce-

rem, obtendendo hominem esse mente captum, nec gubernationi idoneum; Margaretha vero non modo injuriose tractata, sed & e thoro fratris depulsa; quod imparem diceret, quæ alto & regio sanguini Brunswicensium misceretur: Hac familiae suæ contumelia gravissime exacerbati Comites Ritbergenses, Bernardus Comes Lippiensis, Simon Paderbornensis Episcopus noster, cæterique consanguinei. Ortum subinde bellum Hildesense inter Bertholdum Episcopum & civitatem, in quo Episcopi partes ultro suscepit Henricus Dux Brunswicensis, Wilhelmi filius, urbi ac civibus jam dudum infestus: Dux Pomeraniae, Comites ac nobiles vasalli Episcopi. Urbs ut se contra Episcopum & Brunswicenses tueretur, implorat Hanseaticarum vicinarum civitatum auxilia; a quibus militares copiae submissæ. Decertatum in primis prædis, pagorum vastationibus, & varia utrimque fortuna. Tum vero sollicitatus Ritbergensis ab urbibus fœderatis in auxilia, quem Brunswicensibus infestum non ignorabant. Et ille oblatam sibi ulciscendi occasionem adversus Brunswicenses arripiens, cum selecto, quem in Westphalia conscripserat, equitatu Hildesum properat, civibus subventurus. Quo comperto, Henricus Dux Brunswicensis cum milite ex Hassia & vicinis locis collecto occurrit Ritbergensi, inopinatque inter Leinam & Deistriam ad Peutereum montem profligat. Inter cæteros captus ipse Comes abducitur.

Hac clade provocati acrius Hildesenses, Brunswicensium, Lunenburgensium, Goslariensium, Magdenburgensium, Halberstadiensium, Gottingensium, Eimbecensium, Hannoveranorum, Northemensium, aliarumque fœderatorum civitatum auxilia denique implorant; a quibus cumulatae copiae submissæ. His Dux præficitur Bernardus Comes Lippiensis cognomento bellicosus, Simonis Episcopi nostri frater, qui & ipse in locum Comitis Ritbergensis sollicitatus cum expedito milite Westphalico Visurgim transgressus, civitatum copiis se junxit. His accessere Conradus Osnabrugensis, Henricus Mindensis, Simon Paderbornensis Episcopi: Henricus Dux Grubenhagensis; Comites præterea Scha-

wenbur-

Chron.
Colon.
Pentus
Heuter.
Anal.
Holland.
Cæsar com
Maximi-
liano filio
Coloniam
redit.

Pentus
Heuter.
Trithem. in
Chron.
Spanh.
Crantz. l.
13. Saxo.
Burchard.
in Diariss
Nanceler.
Gen. 50.
Lang. in
Chron.
Emilian.
Cymb.
Poeta apud
Erb.
in Encom.
tem. 2.

wenburgicus, Hojanus, & Diepholdius. Tanto belli motu moleque itum non tam adversus Hildesensem Episcopum, quam Brunswicenses, ad ulciscendam injuriam Ritbergensi familiae illatam; ardebatque jam tota inferior Saxonia flagranti bello, quod in alterum annum deprædationibus, incendiis, vastatione agrorum, alternisque cladibus protractum est. Postquam his malis utraque pars belligerantium satuta fuit, transactum de pace, qua Comes Ritbergensis & Fridericus Dux captivitate soluti, & Margaretha conjux libertati reddita: simul & Episcopus Hildesensis cum urbe compositus, in gratiam rediit; nec enim alia hujus

belli causa fuerat, quam quod Episcopus ab urbe Hildesensi subsidia quædam ac tributa posceret, quibus & Ecclesie suæ debita solveret, & castra oppignorata redimeret; id, tamen Episcopus in vicem offerret urbi telonii sui fructus, cives pertinaciter detrectarunt ea tum urbium etiam Episcopatum insolentia erat, & Principum suorum contemptus, ex fiducia & potentia federatarum civitatum. Quod malum nunquam postea magis exitiale fuit, quam hæresis Lutheranae tempestate, qua sibi imperium in ipsos Episcopos & religionem commutandam libere sumpserunt.

Annus Christi 1486.

Innocentii VIII. Pont. 2. Friderici III. Cæsar. 47.

Simonis III. Ep. Pad. 24.

Chron.
Colon.
Pontus
Heuter.
Annal.
Holland.
Cæsar cum
Maximiliano filio
Coloniam
redit.

Cæsar postquam Aquisgrani cum Maximiliano filio de Reput. collocutus, ineunte anno, Coloniam profectus est. Assētati Cæsarem Hermannus Coloniensis Archiepiscopus, Leodiensis & Cameracensis Episcopi, Wilhelmus Dux Julix & Montium, Joannes Dux Clivix, Marchiones Badenses, Carolus Egmondanus Adolphi Geldrix filius, & magna Germanorum Belgarumque procerum multitudo; quibus cum pridie Epiphaniæ Coloniam ingressus, solemne trium Regum festum habuit, ad corpora Regum supplex. Ibi cum Dux Clivix jura regalia peteret a Cæsare, sicut Dux Julix Aquisgrani impetrarat, Cæsar multum difficilis fuit, Archiepiscopo Susatum ac Sanctos repetente. Quocirca controversia hac in aliud tempus dilata, cæterorum regalia consecutus est.

Pontus
Heuter.
Trithem. in
Chron.
Spanb.
Cranz. l.
13. Saxoa.
Burchard.
in Diariss
Naucler.
Gen. 50.
Lang. in
Chron.
Emilian.
Cymb.
Pons apud
Treb.
in Eucron.
tom. 2.

Agrippina Cæsar & Maximilianus filius, consensu navigio, 12 Calend. Februarii per Moguntinensium fines adverso Rheno Francofurtum ad comitia Imperii profecti. Quo postquam, ut Trithemius inquit, convenere Bertholdus Moguntinus, Joannes Trevirensis, Hermannus Coloniensis Archiepiscopi, Philippus Comes Palatinus Rheni & Dux Bavarix, Ernestus Dux Saxonix, & Albertus Marchio Brandeburgensis, Septemviri uno consensu XIV Calend. Martii Maximilianum Regem Romanorum crearunt,

Principem xxviii annorum: solus inter Septemviro Vladislaus Rex Bohemix, quod vocatus non esset, ad comitia non accessit; qua super re per Oratores vehementer questus est Cæsar apud Innocentium Pontificem. Facta electione, Cæsaris & omnium Principum decreto, integro decennio quies armorum sancita. Lex sapius tentata, optataque magis, quam ut inter Germanos vim obtineret.

Brevier.
lib. 19.
Raynald.
in hystor.
Eccles. n.
42. & 43.
Chr. Colon.
Chron.
Tremou.
aliquo.
Maximilianus Rex
Romanorum renun-
ciatur Fran-
cosurti.

Francofurto Cæsar & Maximilianus cum Septemviris iter Coloniam relegere; Inde Aquisgranum properatum ad coronationem Regis, quæ die nona Aprilis, Dominica II post Pascha, splendidissimo, si unquam, apparatu instituta. Quam in rem Norimberga Caroli M. allata corona unctusque Maximilianus Rex ab Hermanno Coloniensi Archiepiscopo, magna Principum ambiente corona, & ingenti applaudentis populi lætitia. Quippe Princeps decoro & spectabili corporis habitu, prudentia, fortitudine, multisque bellis feliciter gestis clarus; seu ut Nauclerus scribit, *vir suavitate morum, rei militaris scientia insignis, justitiæ amantiſſimus, singulari benignitate & clementia, omnibusque regis virtutibus exornatus, quem summis ex domo Austriaca Principibus haud immerito exæquaveris.* His rite Aquisgrani magnaque pompa peractis, Septemviri ac Principes Cæsarem cum Maximiliano filio

Deinde
Aquisgrani
coronatur.

Episcopus
Monast.
Colonie
splendido
Caesarem
convivis
excipit.

filio Coloniam deduxere; ubi quatuordecim dies commorati, certatim epulis, spectaculis, ludis equestribus, & omni oblectamentorum genere animos exhilararunt. Tum vero accidisse opinor, quod Monasterienses Scriptores de Henrico Episcopo suo memorant. Is inter ceteros Principes Coloniam accesserat tanta aulae magnificentia, tantoque equitum numero, ut eo conspecto Imperator admirandus dixerit, videri Episcopum illum non velle jus suum petere, sed in armis secum ferre, quibus extorqueat. Quo dicto Imperatoris cognito, Episcopus Imperatorem ad convivium, quod magnifice instruebatur, invitavit; Imperator, ut ejus apparatus eluderet, eodem quo ipse die invitatus erat, Episcopum vocat ad epulum. Ad qua Episcopus, a se primo invitatum esse Imperatorem; ideo par esse, ut Imperator prius ad se veniat. Et haec ut denuo frustraret Imperator, venit per totam urbem Coloniensem ne quis Episcopo Monasteriensi aut ligna aut carbones venderet. Nihil his retardatus Episcopus, jussit quotquot in vicinia arbores reperiri possent succidi, quibus & focum instruxit, & cibos coqui imperavit. Paratis jam omnibus ad epulum, mittit, qui Imperatorem vocent, deducantque. Victus Imperator joculari licentia Episcopi cum tota aula & Principum comitatu accedit ad hospitium & epulum Episcopi. Ibi cum regio ferculorum apparatu & ministrorum splendore, supra quam ab ullo

Electore receptus recreatusque esset, non satis potuit demirari magnificentiam Episcopi, dignumque pronuntiavit, cui tanta provinciarum praefectura obtigisset.

Postquam geniales dies peracti, Caesar & Maximilianus filius post mutuos amplexus xiii Calend. Junii discessere; Caesar in superiorem Germaniam profectus; Rex Iustrato Novesio, inspectisque Burgundi Ducis ac Soceri vestigiis castrorum, iter in Belgium repetiit.

At nos perlustratis singularum dicecesium fastis, haud alium, praeter Monasteriensem, ex Saxoniae Westphaliaeque Episcopis reperimus, qui pro veteri ritu Caesarem toties ad inferiorem Rhenum Coloniam praesentem salutarit, affectatusque sit; seu id oblanguescente jam in Caesares observantia cultuque, seu scriptorum nostrorum negligentia omisissum sit.

Neque etiam inter Simonis Episcopi acta quicquam aliud annotatum reperio, nisi quod bello Hildesienfi, ut supra diximus, in hunc annum extracto, fecerit cum aliis Principibus & Dynastis Westphaliae instaurari; sicuti id in Chronico Dasselenfi referitur. Et vero quia Caesaris res conturbatae erant ex bello cum Ungariae Rege, alienisque potius auxiliis indigebat, omnis incolumitas Episcopis Saxoniae ex foederibus petenda erat.

Chron.
Hildes.

Annus Christi 1487.

Innocentii VIII. Pont. 3. Friderici III. Caes. 48.

Simonis III. Ep. Pad. 25.

Naucler.
Gen. 50.
Cranz.
Langius in
Chr. Citiz.
Ursberg.
Favalp.
Raynald. in
hist. Eccl.
Brevier.
lib. 19.
Annal. Trev.
Caesar Imp.
per ii comi-
tia habet
Norimber-
ge.

Et Caesar, quod exitiali bello cum Matthia Corvino Ungariae Rege involutus erat, Austria prope omni amissa, simulque ab Innocentio Pontifice ad subsidia belli Turcici sollicitaretur, anno hoc proximo celebrem Norimbergae conventum Principum habuit; ad quem & urbium Imperialium omniumque ordinum Legatos convenire voluit. Horum consiliis in unum collatis fancita est militaris disciplina, & cessatio civilium armorum per Germaniam. Idem Spira in alio congressu Principum est imperatum; sed casso successu. Postulata quoque necessaria adversus ingruentem

hostium vim auxilia; quae frigide processere. Unus tantummodo Albertus Dux Saxoniae invitatus a Friderico Imperatore suo aere militem scripsit, ductoque exercitu in Austriam Matthiae Ungariae Regis ferociam fregit, depulsumque ab obsidione Strigae ad inducias compulit. Tam languida erat Caesaris auctoritas, quam debilitati nervi, dissipato jam dudum & pessundato Imperii aerario.

At in Belgio res multo turbatior esse coepit, multisque adversis casibus confictatus Maximilianus Rex: captum iv Calend.

Pont. Hist.
1. 2. c. 12.
Pont. 1. 10.
Hist. Ger.

Contorba-
tus Belgii
flatus.

Lis de
monte Jas-
cobi inter
Epif. Pad.
& Abbas-
tem Cors-
bientem
componis-
tur.

Naucler.

Gen. 50.

Trubem. in

chron.

Spanheim.

Fent. Hen-

ter. 1. 2.

Pontan. 1. 10

hist. Geldr.

Gerhard.

de Roo.

Cranz. 1. 19

Saxo.

Chron. Co-

len.

Chr. Trem.

Langius in

chr. Citiz.

Spondanus.

Raynald. in

hist. Eccl.

Maximi-

lianus in

carcerem

abripitur.

IV Calend. Maji Audomarum a Carolo Francorum Rege; prostratus Belgarum exercitus ad Bethunium, quem Philippus Clivius duxit, capto caesoque nobilitatis flore. Accessit Gandavensium defectio a Rege, fœdaque rebellio duorum hominum concitatione; adeo pronunus vulgus ad turbas, modo duces habeat. Spectabat hæc quæta Westphalia, quod magna pars inquietorum capitum aut in Belgio, aut trans Visurgim militaret.

Conturbata Belgii statu.

Lis de monte Jacobi inter Episc. Pad. & Abbatem Corbeiensem componitur.

Et Simoni Episcopo, ætate jam in senium vergente, nihil curatius fuit, quam pacem & bonam amicitiam colere cum vicinis. Quare hoc anno inter ipsum & Hermannum Bonebergium Abbatem Corbeiensem lis de monte Jacobi composita. Locus is in dicecesi Paderbornensi & territorio Corbeiensium situs, magno incolarum & peregre venientium accessu ob cœlestia beneficia & miracula olim frequentabatur; istic vero quia Abbas veterem pietatem multis annis oblanguescentem restituerat, facile impetravit a Sixto IV Pontifice procuracionem sacrorum & oblationes,

quæ large rursus fiebant. Quod cum juri Episcopi derogare visum, lis hac lege composita est, ut pars oblationem cederet Ecclesiæ, pars Episcopo, pars Abbati. Firmata præterea eo conventu amicitia & fœdus inter Episcopum & Abbatem, suscepitque Episcopus patrocinium Abbatis adversus omnes turbatores & hostes Cœnobii.

Inter Westphaliæ Comites, qui Fridericum Imperatorem omni genere obsequiorum affectati sunt ad Rhenum, reperio cum primis commendari Everwinum Comitem Benthemensem, alterumque Everwinum Dynastam Steinfurdensem, patrualem Comitis. Quare cum hi duo pactum gentilitium iniissent, ne quamdiu ex alterutro proles mascula superesset, Benthemensis comitatus, aut Dynastia Steinfurdenfis per filias ad aliam familiam transferrentur, Cæsar id & Maximilianus Rex ratum habuere; sicuti & a Carolo V. confirmatum est. Vi ejus pacti Arnoldus Steinfurdenfis, etsi ex Everwino Comite filia proles fœcunda suppeteret, anno 1531, Comitatum Benthemensem adiit.

Annus Christi 1488.

Innocentii VIII. Pont. 4. Friderici III. Cæsar 49.
Simonis III Episc. Pad. 26.

Naucler. Gen. 50. Trubem. in tiron. Spanheim. Pont. Henr. l. 2. Pontan. l. 10. Hist. Geldr. Gerhard. de Roo. Crauz. l. 13. Saxo. Chron. Col. Chr. Trem. Langius in chr. Citiz. Spandanus. Raynald. in hist. Eccl. Maximi- lianus in carcerem abripitur.

Annus qui exinde sequitur Belgio turbulentissimus, & Maximiliano Regi calamitosissimus fuit, rebellione duarum in Flandria urbium, Gandavi & Brugarum. Ac Gandavenses primum a Francis aliisque concitati palam a Rege deficiunt, occupatoque Cortraco & aliis quibusdam locis, Philippo Maximiliani filio ac sibi juramentum fidei dicere jubent, rejecto Maximiliano patre ab omni tutela filii & gubernatione Belgii. Pessimo Gandavensium exemplo Brugesenses tanquam rabie seditionis contacti, Maximilianum Regem, qui in eam urbem cum Legatis ordinum & aulæ quibusdam proceribus tractatum de pace cum Francorum Rege advenerat, facto omnium tribuum concursu in forum Nonis Februarii in arctam custodiam abripiunt. Ministrorum alii excitato in foro pegmate palam per Carnifices torti, alii capite plexi, alii in carceres abducti. Regi non semel præsentem mortem comminati sunt; quam cum ille lacrymis deprecaretur, fuere, qui commiseratio-

ne etiam moti in lacrymas furentem plebem continerent. Quamquam & Rex ipse resumpto animo audire dicere, occiderent se; sed non ultimum e domo Austriaca futurum, qui inter rebellium manus occumberet. Efferrata belluæ instar furebat Brugesensium populus, inflammantibus furorem plebis Gandavensibus, a quibus primum per literas rogati arctè Regem custodirent; deinde missis Legatis instigati ad pertinaciam, & conspiracionem, & communis belli adversus Maximiliani Regis factionem.

Id atrox ac barbarum facinus postquam increbuit, ante alios Innocentius Pontifex scriptis ad Brugesenses literis jubet Maximilianum dimittant liberum; id ni fecerint, se in mandatis dedisse Hermanno Coloniensi Archiepiscopo, ut ipsos & omnes rebelles Flandriæ populos anathematis vinculo perstringat. Imperator tam inopino filii casu perculsus, misit Wormatiensem Episcopum in Belgium, qui Philippum nepotem, Maxi-

Pontifex & Hispaniæ Rex laborant pro liberando Maximiliano.

Pont. Hist. l. 2. c. 12. Pont. l. 10. Hist. Gêl.

Maximiliani filium servaret, ne in perduellium manus veniret, Germanosque Principes ad arma commoveret. Ferdinandus etiam & Elizabetha Hispaniarum Reges jam collocuti de jungendo matrimonio cum filia sua & Philippo Regis filio Oratores misere de laxando Rege. Sed his omnibus spretis, Brugeses & Gandavenfes consilia agitant de Maximiliano captivo Francorum Regi dedendo, & in Gallias transportando. Hac perduellium obstinatione accepta, Hermannus Colonienfis Archiepiscopus conscenso tribunali, divina & humanae majestatis reos pronunciat, interdictioneque omni sacrorum usu, extra communem christianorum cœtum profcribit.

Cæsar rebelles Belgas dominatus cum numerofo exercitu ad Rhenum descendit. Quo cognito, Belgæ Maximilianum liberum dimittunt.

At Fridericus Cæsar aliis armis perduelles aggressurus, mense Majo cum lectis e Germania superiori copiis ad inferiores Rheni provincias descendit. Numerabatur exercitus ille ter mille, centum & viginti quatuor equitum, pedum vero septem millium. Aderant multi Principes; quos inter Christophorus & Wolfgangus Duces Bavariae, Albertus Dux Saxoniae, Thuringiae Landgravius & Marchio Misniae, celebris ea tempestate miles & bellis Turcicis clarus, Fridericus Marchio Brandeburgensis; Comitum, Baronum, ac nobilium ingens multitudo; quibus copias suas junxere quinque & quadraginta nobiliores Imperii urbes. His accessere Trevirensium, Colonienfium, Juliacensium, Montensium, Clivensium, ac Westphalorum agmina. Famæ adventantis exercitus perterriti Flandri, undique de pace acturi cum Rege Brugas confluant, magnoque promisso auri pondere, & noxam erroris deprecati, Maximilianum Regem post decem mensium captivitatem liberum dimittunt, sed coactum prius ad iniquissimas condiciones, quas a Rege subscribi voluere. Magnum ad hanc pacem accelerandam momentum attulit Albertus Saxoniae Dux, a Cæsare in Belgium præmissus; cujus fortitudine & scientia expugnata frena Brugenfium, cæsisque mille, septingentis & Sexaginta civium urbs magno luctu & trepidatione completa.

Cæsar iniquis pactis stare recusans, Gandavum obsidet.

Verum Pater ad tam atroces filii injurias indignatus, quibus non modo familia, sed & Romani Imperii majestas læsa esset, negat aut se aut filium pactis

histeneri; ulturusque primum Gandavenfes, urbem eorum circumpositis castris incingit, ac regionem late pervasando, militi in prædam dedit. His offensus Philippus Clivius Ravensteinii dominus, quem pacis auctorem sponforemque ante fecerant, a Rege & Cæsare defecit ad Flandros, atque e Duce regii exercitus Ducem se novæ rebellionis & propugnatorem dedit. Quamobrem Cæsar Albertum Ducem Saxoniae Belgii præfectum cum parte exercitus reliquit, ipse in Germaniam reversus ad novas copias conscribendas; arsitque exinde bellum hoc civile in nonum annum, magnis utrimque odiis & cladibus. Specie quidem libertatis hæc a se agi dicitabant Flandri, cum re ipsa haut aliud esset, quam populi insolentia & rebellio ex longo otio, luxu, fastuque nata; ponitque hæc scena rebellionis, quæ Philippo primo eorum Principe acta est, videri præludium ejus, quæ Philippo II. Rege hæresin introduxit. Quemadmodum omnes urbium per Germaniam & Saxoniam rebelliones adversus Principes & Episcopos fuere specie libertatis invitamenta hæresis.

Inter hæc celebris Principum conventus fuit Tremoniae, ad quem Colonienfis, Monasteriensis, Osnabrugensis Episcopi, Dux Cliviae, alique Principes accesserunt. Misere quoque suos Legatos Sufatenfes, Groningenses, Effendenses, aliaque urbes. Inter cætera, quæ ad commune Reipub. bonum & concordiam posebantur, res monetaria constituta, pretiumque auri, quod hætenus 20 solidorum erat, ad quindecim solidos contractum.

Cæsar postquam e Belgio Coloniam rursus accessit, nihil sollicitius habuit, quam ut Geldros ex his Belgii turbis inquietos, atque ad Egmondanum Ducem respectantes in fide contineret. Qua in re multum usus opera Ducum Juliae & Cliviae, qua Geldros a rebellionem deterruere. Ea quoque in urbe scripsit Cæsar ad Magistratum & cives Monasterienses, rogando auxilia adversus perduelles Belgas. Ejusmodi literis cæteras quoque Westphaliae & Saxoniae civitates sollicitavit.

Referunt ad hunc annum Patres Franciscani de Observantia exordia Cœnobii sui, quod in Durstena celebri ad Luppium

Conventus Principum Tremonie.

Ganzaga de Orig. Francisc.

Intra conventus PP. Francisc. de Observantia Durstena.

Simon Ep. Castrum Beverun genium redimit.

Paul. Henric. l. 3.

Paul. l. 10. h. Geldr. Comitria Francofurtensia, in quibus agitur de pace inter Maximilianum & Gallorum Regem concilianda. Quæ & certis deinde conditionibus conclusa.

Clivii & Saxonis expeditiones in Belgio.

Luppium Oppido construxere piorum hominum liberalitate; in quo opere maximam sibi conditorum partem vendicat ipse Senatus oppidi & civium munificentia. Magnopere per id tempus familia illa Franciscanorum Patrum florere visa, eoque a multis Principibus adamata, introductaque in Oppida & urbes.

Initia conventus PP. Francisc. de Observantia Durstee.

Simon Ep. Castrum Beverungarum restituit.

Atque hic simul annus est, quo Simon Episcopus noster Oenopolii Paderbornensis vestigal, acceptis 1500 florenis, Magistratui Paderbornensis urbis

expignoravit. Qua pecunia summa castrum Beverunganum ad Visurgim redemit e manibus Niehausanorum nobilium, integrumque dicecesi restituit. Sub id tempus simul Simon Episcopus noster primarium & munitissimum suae dicecesis castrum Dringenberg, ameno in colle & loco ad ipsum Oppidum Dringenbergam situm, novis aedificiis & munitionibus instaurare cepit; visusque tum senio debilitatus sibi in eo habitationem parare, in quam haud multo post, ut anno proximo referremus, secesserit.

Er Dringo genbergen se restaurat.

Annus Christi 1489.

Innocentii VIII. Pont. 5. Friderici III. Caesar. 50.

Simonis III. Ep. Pad. 27.

Maximilianus Rex postquam per consequentis anni initia in Hollandia versatus, ordines ejus provinciae sibi multum devinxerat, iter in Germaniam instituit, collaturus cum Friderico Patre consilia; tum ut comitiis Imperii, quae Francofurti indicta erant, praesens interesset. Ea deinde mense Augusto celebrae fuere, multaeque in his Principum controversiae sunt compositae. At nihil in his comitiis ferventius a Caesare actum, quam ut Principum Imperii auctoritate & studio pax inter Maximilianum Romanorum, & Carolum VIII Francorum Reges conciliaretur; quae missis ab Imperii Principum Legatis octavo die Octobris in has leges convenit. Philippi filii tutela sit penes Maximilianum Regem, atque ipse provincias gubernet, ut ante bella adiit. Quicunque Gandavi, Brugis atque Ipris in Magistratu fuere ab exordio belli, pulla veste induti, capite pedibusque nudi, & in genua provoluti, veniam deprecantur a Rege & Philippo filio, spondentque, nunquam se ejusmodi facinorosa machinatos.

Princ. Henrici. 3. Princ. 1. 10. huj. Geldr. Comitum Francofurtensia, in quibus agitur de pace inter Maximilianum & Gallo rum Regem concilianda. Quae & ceteris deinde conditionibus coaelescit.

Conventus Principum Tremonis.

Clivii & Saxonis expeditiones in Belgio.

Interim acerrime pugnatum inter Philippum Clivium rebellium ducem, & Albertum Saxonem, quem Maximilianus Belgii gubernatorem reliquerat, Clivius, postquam Gallicis copiis adjutus, Bruxellas occupat, & magnam Brabantiae partem ad se trahit. Restitit huic fortissime Saxo, multisque oppidis feliciter occupatis, caesisque Flandris, Clivium in angustias compulit. Atque is licet post pacem inter Francum & Maxi-

milianum initam invitaretur ad partes Caesaris & Maximiliani a Legatis Imperii (id quod & Albertus Saxo in congressu ad Lovanium illi suaferat) homo tamen pertinax spernabatur omnem Caesaris & Maximiliani oblatam gratiam.

Ccepit & inferior Rhenus hoc anno turbari. Obrinuerat Colonia a Friderico Imperatore ob fidam belli ad Novesium operam privilegium erigendi telonium; quo beneficio dum invitis Imperii Principibus frui attentat, omnium vicinorum Principum invidiam in se convertit. Indignatique cum primis Moguntinus & Trevirensis Archiepiscopi, Rhenique Palatinus, uno consensu navigationem fluminis prohibent. Controversia haec altero anno in conventu Septemviro- rum ad Cubam Rheni oppidum composita restrictumque inter arctos limites Colonien- sium privilegium.

Colonien- sibus ob novum telonium Rhenus ocellatur. Chron. Colon. Brovov. lib. 19. Annal. Trevir.

Tandem & Simon Episcopus noster, postquam in vigesimum septimum annum turbulentis temporibus administrasset dicecesin, e consilio assensuque Capituli, ultro se, quod per aetatem invalidus, & ob paralyfin, qua ab annis aliquot conflictari ceperat, minus idoneus esset, munere suo abdicare cepit, adiutoremque admisit Hermannum Coloniensem Archiepiscopum a Capitulo delectum; retento tamen Episcopi nomine & dignitate, quoad vixit. Id quod hoc anno factum scribit Bruschi- us & Kerfenbrochius in factis Episcoporum nostrorum, & verisimile faciunt Hermannii Archiepiscopi literae ad praefectos dicecesis

Simon Ep. adminis- tratione Dicecesis Paderb. se abdicat, eaque transfert in Hermannum Archiep. Coloniensem.

Y y y

Ganz. ag. de Orig. Fran- cis.

diecefis nostræ anno proximo scriptæ, quibus significat, sibi curæ fore, ne dicefis Paderbornensis in tranquillitate & pace conturbetur; uti in hanc rem etiam a Simone Episcopo nostro arcem Dringenbergensem anno superiori instauratam diximus, in quam post abdicationem gubernationis, quod omnes fatentur, habitationem transtulit, assignataque pensione annua, in quietiore vitam secessit. Quamquam Trithemius, atque ex eo Wittius, Cleinsorgius, ac scriptor Colonienfis hanc abdicationem gubernationis a Simone factam ad annum 1496 rejiciant. Quæ tamen haud incongrue conciliaveris, si Hermannum

Coloniensem Archiepiscopum primum a Paderbornensibus tutorem, ac deinde pleno munere Coadjutorem delectum dixeris; adfunt enim apud nos literæ Hermannii Archiepiscopi post festum Remigii anno 1496 datæ super confirmatione privilegiorum, quibus Coadjutor & futurus Administrator Successorque inscribitur. Consulito sane & duplici commodo Paderbornenses Hermannum, Hassiæ Landgravium & Coloniensem Archiepiscopum, Adjutorem delegere, quocum simul patrociniū Landgraviatus Hassiæ & dicefis Colonienfis turbatis hisce temporibus habituri essent.

Annus Christi 1490.

Innocentii VIII. Pont. 6. Friderici III. Cæsaris 51.

Simonis III Ep. Pad. 28.

Succedit annus nonagesimus supra millesimum quadringentesimum, qui inter heroës hujus sæculi sustulit Matthiam Corvinum, Malleum, ut inquit Trithemius, Turcarum, & invictissimum, ut eum appellat Bonfinius, Regem; quem alii Scriprores, cum bellum contra Turcas appareret, ab his in hebdomada sancta veneno sublatum tradunt. Post excessum Regis duo cumprimis æmuli in affectando Ungariæ regno, Maximilianus Romanorum Rex, & Uladislaus Poloniae Regis filius, Bohemiæ Rex. Obtendebat Maximilianus haud secus quam Fridericus Pater Ungariam ex dotali jure conventuque, ex quo Sigismundi Imperatoris & Regis Ungariæ filia, Alberto Cæsari denupta, Regnumque illud in domum Austriacam intulerat. Prævertit autem Uladislaus, quod & se hæredem præferret; quem proceres xi Calend. Octobris apud Albam regalem Regem salutarunt. Quare Maximilianus contracto per Germaniam exercitu supra viginti millium, convertit se in Austriam repetendam; quam hoc anno magnam partem cum ingenti nominis gloria recuperavit, Vienna etiam civium studio aperta redditaque Maximiliano. Unde victor Hungariam ingressus multa Oppida & castra Ungaris eripuit, expugnataque Alba regali, sepulchrum Matthiæ Regis cæсорum hostium sanguine aspersit. Inter Germaniæ Saxoniarque Principes, qui ad militiam Maximiliani Regis convolarant, Wilhelmus Hassiæ Landgravius

cum mille equitum legione, ex nobilitate Hassiæ & Westphaliæ conscripta, Cæsari ac Maximiliano Regi se obtulit, eoque ob res præclare gestas in Ungaria una cum Sigismundo Marchione Brandeburgico, Gregorio & Christophoro Ducibus Baviaræ magnis honoribus decoratus.

Nec segnius res acta in Belgio. Quippe post varias clades Flandris illatas, Albertus Saxo & Nassovius Comes, quos Belgio per absentiam suam præfecerat Maximilianus, Brugas per circumposita castra fame & armis ad deditionem compellunt, interque alia secundum pacta Turonensia jussi sunt Brugenses atra veste, capiteque & pedibus nudi supplices veniam deprecari, ac multam quinquaginta millium florenorum pendere; id quod etiam a Langio in Chronico Civitensi traditur.

Interea summa prædonum armorumque quies per Westphalam auctoritate Hermannii Landgravii Colonienfis Archiepiscopi & Henrici Monasteriensis Episcopi, penes quos tum dominatus Westphaliæ erat. Quam in rem multum contulit pax, quæ ab utroque Episcopo ac cæteris colebatur cum Duce Cliviæ & Juliæ, quorum ille Marchiæ comitatum, hic Montium ducatum in visceribus Westphaliæ tenebat, nobilitate fere otiosa (a qua ejusmodi tumultuaria bella concitatalebantur) aut ad exteram militiam digressa.

Accessit hoc anno ad cæteros religiosorum cœtus per dicefin Paderbornensem

Trithem. in Chron. Spanh. Naucler. Gen. 50. Pont. Heuser. lib. 4. c. 2. Bonf. decad. 4. lib. 8. Raynald. in histor. Eccl. Post obitum Matthiæ Corvini de regno Hungariæ contendunt Maximilianus & Uladislaus Regis Poloniæ filius.

Maximilianus Austriam & Viennam recuperat.

Heuser. 14. Arenbeck. Hist. Navar. p. 2. lib. 9. Pont. Heuser. 14. Langius in Chron. Albertus Saxo Brugas occupat

Intus Monasterii Paderbornensis prope Braselnam.

Literæ Simonis Ep. quibus fundationem Monasterii in Breda comprobatur.

Naucler. Gen. 50. Trithem. in Chron. Spanheim. Heuser. 14. c. 4. Comitibus Norimbergensibus a Maximiliano ceteris.

Intra Monasterii Bredensis prope Breakekenam.

nenfem nova congregatio sacrarum Virginum ordinis D. Augustini in Breda haud procul Oppido Brakelenfi, liberalitate duorum nobilium fratrum Bernardi & Theodorici de Asselborg; a quibus postquam fundum praediumque dono accepere, aedem sacram & domicilium construere cepere; tractataeque Virgines ex congregatione Hervordienfi ejusdem instituti. Hanc Virginum congregationem Simon Episcopus noster hisce tabulis ratam habuit.

Littere Simonis Episcopi quibus fundationem Monasterii in Breda comprobant.

Simon de Lippia Dei & Apostolicae Sedis gratia Episcopus Paderbornensis, devotis nobis in Christo dilectis, Rectrici, Sororibus & conventui Sororum Oppidi Hervordensis nostrae dioecesis, vulgariter opdem Hollande nuncupaturum, ordinis S. Augustini salutem in Domino sempiternam. Ex pastoralis officii nobis injuncti debito inter caetera tenemur, ut his, quae pro divini cultus religionisque incremento profutura noscuntur, partes nostrae sollicitudinis interponamus, eaque benigno favore prosequamur. Sane relatione veridica didicimus, vosque laudabilem congregationem vestram in humilitate Deo serviendo per morum honestatem, operumque bonorum studia, ac virtutum plantaria, quae apud vos exuberant, plurimos edificare, ac de operibus manuum vestrarum victum & annictum absque ullius praedicio laboriose querere. Quare fuit nobis pro parte vestra per fideles nobis dilectos Bernhardum & Theodoricum fratres de Asselborgh humiliter supplicatum, quatenus in villagio, vulgariter upder Breden nuncupato seu appellato, prope & extra muros Oppidi nostri nostri Brakele situato, in curiis, quas ibidem acceptastis, religiosam domum, & congregationem novam, & oratorium cum juribus, altaribus, & caemeterio,

pro missis & divinis officiis ac sepulturis morientium sororum & Confessoris ibidem agendum, dummodo sub clausura & reformatione vivant, & quod altaria non habetis, in portatilibus celebrari facere valeatis, possitis edificare, instituire, & dotare, nostra ordinaria auctoritate dignavemur gratiose concedere. Nos igitur supplicationibus vestris hujusmodi inclinati, ut in praedictis curiis, & locis aliis vobis forsitan impofterum designandis, cui nos nomen vallis praesentationis Mariae imponimus, congregationem novam sororum Ordinis S. Augustini per Rectricem sororum Confessorumque gubernandam & discutiendam atque dirigendam, atque oratorium cum altaribus & caemeterio pro Missis & divinis officiis ac sepulturis morientium sororum in formatione seu anno probationis existentium, & Confessoris congregationi vestrae in Hervordia, in statutis, habitu, moribus, professione, & modo orandi, non dissimilem possitis auctoritate nostra instituire, edificare & fundare, praesentium tenore liberam concedimus potestatem & facultatem. Anno Domini millesimo, quadringentesimo, nonagesimo, die luna quinta mensis Aprilis.

Procuracionem hujus congregacionis commisit Episcopus Rectoribus Ccenobii in Bodeken & Blomberg, quorum idem vitae genus erat secundum institutum D. Augustini & congregacionem Windesheimensem. Mirum quam multae hujusmodi Virginum congregaciones per Westphaliam in Oppidis & pagis per id tempus accumulatae, in quas ingenuae & tenuis fortunae Virgines se dedere, vitam passim nendo, texendo, & laboris industria trahentes; quae ut in Oppido intraque claustra laudabiles, ita in villis & pagis multis periculis obnoxiae fuere.

Annus Christi 1491.

Innocentii VIII. Pont. 7. Friderici III. Caesar. 52.

Simonis III. Ep. Pad. 29.

Anno vertente, quod jam Pater obfenum ad publicas curas minus idoneus esset, omnesque ad florentem filii fortunam respicerent, Maximilianus Rex comitia Imperii Norimbergae indixit; quibus per absentiam patris, magna Principum atque omnium ordinum gratia atque auctoritate, praesedit. In his comitiis praeter caetera comprobatum est

Principum decreto matrimonium Regis cum Anna filia Ducis Britanniae, missique in hanc rem Legati Principum auctoritate. Quod ubi Carolus Francorum Rex rescivit, armatus Britanniae Ducis provinciam ingressus, filiam Ducis Maximiliano desponsatam vi praeripuit in matrimonium, nulla, ut Nauclerus inquit, honestatis jurisve habita ratione; veritus

Yyy 2

tus

Naucler. Gen. 50. Trithem. in chron. Spanheim. Heuser. l. 4. c. 4. Comititia Norimbergensia a Maximiliano eccle. brata.

Heuser. l. 4. Arenberk. Hist. Navar. p. 2. lib. 9. Pont. Heuser. l. 4. L. a. g. in Chron. Albertus Saxo Brugas occupat

tus nimirum Gallus, ne sicut conjugio cum filia Burgundi Belgium, ita cum hac Britanniam traheret ad Austriacam potentiam Gallis unice inimicam. Mox & Margaretham Maximiliani filiam a Flandris Carolo Regi oblatam, ac solo haftenus verbo contractam patri remisit. Inde nova offensio novumque bellum inter Reges.

Bonifacius, Reynald, in histor. Eccl. Pont. Hensler. l. 4. c. 4. Pacem certis legibus ineunt Maximilianus & Uladislaus.

At Maximilianus in praesens rebus Ungaricis intentus, in Uladislaum Ungariae Regem arma parabat. At dum Principes Imperii, ab hoc bello alieni ne per id Turca invalesceret, Pontifex simul ac Casimirus Poloniae Rex Uladislai pater, missis ad Caesarem & Maximilianum Legatis, pacem sollicitant; quae in has praecipue leges convenit. Uladislaus regnum Ungariae retineat; eo sine filii legitimis mortuo, ad Maximilianum recidat: interim penes utrumque regni titulus resideat, centies mille nummorum pendat. His tam feliciter transactis, urgebat Innocentius Pontifex per Legatos commune bellum adversus Turcas, quod alio exercitu Ungari, Bohemi & Poloni, alio Germani gererent. Salutaribus, sed irritis consiliis haec agebantur. Quare per dissidia Christianorum Turca in Carniolam, Windonam, Marcam, Ciliam, Carinthiam ac Sciriam irrupentes, multa hominum millia utriusque sexus in captivitatem abduxerunt; ac non impune. Quippe Maximilianus irruptione cognita hostem, Duce Ebersteinio Comite, ingenti cum clade receptisque pradis ex Austriae provinciis ejecit.

Neque in Belgio per haec destitutum pugnari inter Albertum Saxonem, & Clivium Gandavensium rebelliumque caput. Accessit nova belli flamma, Carolus Egmondanus e captivitate Gallica dimissus, qui Geldriam sibi paternam

hereditatem Gallicis auxiliis vindicare cepit.

Westphaliae vicinasque Rheni provincias vel ipsi famae quietas fecit; ea vero tanta fuit, ut passim fabae, pisa, lentes, siliques, glandes in panes excortae in ediam explerent; quae & multi mortalium per agros extincti sunt. Ortum id malum partim ex continuis superioris anni pluviis, quibus fruges corruptae fuerunt; partim ex divitum civiumque in Oppidis avaritia, qui frumentum compressere. Quare cum secundo Luppia frumenta veherentur in Rhenum, agrestes homines fame stimulati naves rapuere in praedam.

Inter Episcopos, quorum tum fama virtutum celebris erat, eminebat Coloniae & Monasteriensis; quorum uterque nihil impensius habuit, quam per pacis otium disciplinam Cleri & Cœnobiorum instaurare; sicuti hoc anno Coloniae Monachos Truicentis & Dunewaldensis Monasterii ad veterem formam reduxit; & Brulae Franciscanis Patribus de Observantia insignis Cœnobium condidit.

Florebat per id tempus Coloniae Wernerus Rolevingus, ortus ex pago Laer diocesis Monasteriensis, atque anno ætatis xxii Carthusianorum arctissimam vitam amplexus, multisque scriptis libris, & fama etiam sanctitatis clarus, vixit ad annum secundum consequentis sæculi. Monasterii haud minus inclarescebat Rudolphus Langius, ex equestri Langiorum familia, Canonicus Cathedralis Ecclesiae, a quo, postquam Roma redierat, politiones literarum per Westphalam mirifice coli cepere. Multum is ad amatum honoratusque ab Henrico Episcopo, hoc anno ex typis Monasteriensibus Joannis Limburgii poemata sua in lucem dedit.

Annus Christi 1492.

Innocentii VIII. Pont. 8. Friderici III. Cæs. 53.

Simonis III. Ep. Pad. 30.

Trithem. in chron. Spanb. Hensler. l. 4. Naucier. Gen. 50. Pont. l. 11. Chron. Col. Brovver. in annal. Trev. Novi in Belgio mortus & filii.

Nulla exinde Imperii pars turbatior, quam Belgium & Geldria. Nam cum Maximilianus Romanorum Rex Germanicis Ungaricisque negotiis occupatus teneretur, Gandavenses Duce Philippo Clivio cœpta rebellionem tumultuantur. At Clivius, licet Adolphi Patris aliorumque precibus invitare, ut ad pacem, ea tamen rejecta, se Galli clientem

proficetur, atque ex Slusa munitio regio infestat; sparso etiam in vulgus libello, quo malam causam pessimis argumentis obvelare conatur. Præter Hocxios & Cabillavios, quorum alii Maximiliano, alii Clivio hærebant, nova præterea rebellium factio in Hollandia coorta, qui se Casenbrocios appellabant, quæsti se adeo Maximiliani Regis

Kerebov. presbyt. in chron. Tremou. Chr. Colon. Wierius in Chron. sprmach. in chron. Lunens. Tschernach Ingers in Westphaliae fames.

Antistites Colon. & Monast. clerici & Cœnob. cœcobia retournant.

Trithem. de script. libris Germ. Petr. in Biblioth. Carthuy. Florent. hoc tempore Wernerus Rolevich, Rudolphus La. gius.

Geldriae Carolus Egmondanus, repetit.

Cæsar sub filia belli sollicitat, sed constantes Imperii Principes habet. Trithem. in chr. Spont. Brovver. in annal. Trev.

Mortuus Innocentius PP. VIII. cœdit Alexander VI.

gis exactionibus exhaustos, ut præter panem & caseum nihil ad inopem vitam relictum; eo, postquam ad arma peruentum, in signis militaribus panem & caseum circumtulere, Geusiorum produdia. Hi facta conspiratione Harlemium occupant; quam urbem sæviendo in magistratum sedem belli delegere. Quos tamen brevi Albertus Saxo multis præliis disiecit; & qua erat felicitate armorum, Gandavenfes ad pacem coegit, oppugnataque Slusa, Clivium subactum in gratiam recepit.

At longe gravior rebellionis procella Geldriam concussit, postquam Carolus Egmondanus, animosus xxv annorum juvenis a Gallis dimissus, Gallorumque & Vincentii Comitis Morfani auxiliis præmunitus, cepit Geldriam majorum provinciam repetere. Is Calend. Aprilis Ruremundam, mox Venloniam, ac deinde Neomagum ingressus ingenti omnium gratulatione excipitur, & Dux Geldriae salutatur; cui & cætera fere Oppida, facta a Maximiliano defectione, juramentum fidei dixerat. Auctor est scriptor Chronici Tremoniensis Carolum Egmontanum & Henricum Monasteriensem Episcopum Tremonia convenisse; haud dubium, quin collatis consiliis Carolus veterem Geldriae patronum & consanguineum Episcopi auxilia imploravit; sed ille tam metu Cæsaris & Maximiliani Regis, quam Capituli atque ordinum suorum, a quibus jam ante Geldria illi bella interdicta erant, ab hac armorum societate manum retraxit.

Ad hos motus, qui a Gallis incendebantur, Cæsar & Maximilianus Rex mense Septembri Confluentia convenit habuere; ad quem ubi quatuor amplissimi Septemvirorum proceres ac reliquarum civitatum Oratores accesserunt; Cæsar de bello adversus Galliarum Regem suscipiendo egit, ad vindicandas injurias filio Regi illatas: at Principes alieni abello, quod ob raptum unius feminae gerendum esset; & cum de tributis bellicis subsidiis, quæ ad cætera bella postularentur, sollicitaret Rex ac Cæsar, lentos quoque habuere Principes.

Medio anni tempore, xxv nimirum Julii, festo D. Jacobi, vita defecit Innocentius viii Pontifex, lectusque est in ejus locum non sine ambitus infamia III. Idus Augusti Rodericus Borgia Car-

dinalis, gente Hispanus, qui Alexandri vi nomen sumpsit. Præful magnis quidem naturæ dotibus ornatus, sed multis corruptis moribus, seu, ut Langius noster, *vir ævo grandis & mirus, in quo vitia æquabant virtutes*, inter tot optimos, qui antecessere, & ad hunc diem consecuti sunt Pontifices, labes Apostolicae sedis.

Nihil per hæc turbarum in Westphalia præter bellum, quod Henricum Monasteriensem Episcopum cum Eduardo Frisiisque gessisse refert Emmius; causa belli nulla adscripta, nisi quod ex libidine bellandi & prædandi auctor tradat, Monasterienses ex Westervoldo agro in Groninganos & Reidanos irrupisse, inde raptò agmine Wimeram, Bonam, Bundam vicos ad Dullarti oras diripuisse, Weneram præterea insigne forum apud Reidanos petiisse, atque illic pulcherrima dona templi abstulisse, spoliato fano ignem incendiarium præfulem injecisse; & quibus non calumniis integerrimum virum infectatur hæreticus ille scriptor, ubique in Episcopos maledicus, qui res suas magnis verborum fumis, nullo fere auctore producto, uti pro ingenio virulentus, pleraque fingit.

Sed justiores belli causas cognoscet hic scriptor ex querelis Henrici Episcopi ad jurisdictionis Ecclesiasticae violatores & perturbatores perscriptis. Quam in rem ipsas Pontificis literas hætenus nondum in publicum prolatas hoc loco interest producere.

Alexander Episcopus Servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Decet Romanum Pontificem ad ea libenter attendere, per quæ patratores excessum debite puniantur, ut illa, quæ ad eorum comprimendam potentiam provide sunt inventa remedia, sortiantur effectum; Suae sollicitudinis partes adhibere. Sane pro parte Venerabilis fratris nostri Henrici Episcopi Monasteriensis nobis nuper exhibita petitio continebat, quod Ecclesia Monasteriensis ab ejus primæva fundatione, sive a tanto tempore, citra quod de ejus contravio memoria hominum non existit, habuit habereque consuevit Ecclesiasticam jurisdictionem in certis Frisiae partibus, & in illis nonnullas præminentias, præposituras nuncupatas, personis etiam Laicis præsertim nationis Frisiae confervi & committi solitas, & talis præpositura dignitates, personatus, administrationes, officia, vel beneficia Ecclesiastica in aliqua Metropolitana, Cathedrali, Collegiata, conventuali, Regulari, Seculari, vel rurali Ecclesia, Capella, Leprosorio, Oratorio, Xenodochio,

Raynald. in
hisor. Eccl.
Marian.
Volater.
Naucler.
Gen. 50.

Bellum
Henrici Ep.
Monast.
cum Frisiis.
Ukbo Emmius l. 30.
Hisor.
Frisia.

Ejus veteres
causæ.

Gelriam
Carolus Ego
mondanus,
repetit.

Cæsar sub
silia belli
solicitat,
sed con-
stantes Im-
perii Prin-
cipes habet.
Tribem, in
str. Spon-
Brewer, in
annal. Trev

Moritur
Innocentius
viii PP. fuit.
cedit Alex-
ander VI.

doebio, aut aliquo alio loco Deo dedicato non existunt, & in cuiuslibet Præpositurarum huiusmodi limitibus respective ipse Henricus & pro tempore existens Episcopus Monasteriensis suas constitutas sedes habet, ad quos suos Officiales foraneos congruis temporibus anno quotlibet ad cognoscendum de causis ad forum Episcopale pertinentibus mittere consuevit, & ipsi Officiales sine assistentia, favore & adiutorio eorumdem Præpositorum propter inhumanitatem, ferocitatem, & rebellionem hominum dictarum partium ad exercitium jurisdictionis huiusmodi, ut verisimiliter creditur, non admitterentur, qui quidem Præpositi nullam jurisdictionem in Clericos, sed tantum in Laicos infra limites earundem Præpositurarum habent, & Coadiutores Cooperatores, & Defensores jurisdictionis Ecclesiasticæ Monasterien. existunt. nec consueverunt tales præposituræ, tanquam tituli beneficiales alicui Ecclesiastico conferri, vel assignari, seu pro talibus impetrari, aut sub aliquibus regulis Cancellariæ Apostolicæ vel concordatis Nationis Germanicæ quomodolibet comprehendendi, & hi, qui præpositivis præfatis præfici soliti fuerunt, Laici uxorati frequentius quam Clerici existunt, quibus conceduntur ad finem, ut protegant, tueantur, & defendant jurisdictionem Ecclesiasticam Monasterien huiusmodi in partibus illis, absque eo, quod habeant in personas Ecclesiasticas jurisdictionem, seu coactionem aliquam, ut præfertur: Et si Ecclesia Monasteriensis tales præposituras, & Præpositos non haberet, nullatenus adulteria, incestus, hæreses, sortilegia, superstitiones, excessus, crimina, & delicta cohibere & corrigere posset. Sed propter multiplices hominum excessus pateret plurimas tribulationes, molestationes, inquietationes, & alia detrimenta. Cum autem sicut eadem petitio subijungebat, ex huiusmodi assistentia delinquentium excessus puniantur, & provideatur, ne alii ad delinquendum inducantur, timentes delictorum suorum punitionem, pro parte dicti Henrici Episcopi nobis fuit humiliter supplicatum, ut consuetudinem assistentiæ huiusmodi hætenus laudabiliter observatam approbare, & in posterum observari debere, decernere, aliasque in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur qui ad illa, ut tenemur, libenter intendimus, per quæ locorum ordinarii, & alii præsidentes officiis, ad quos spectat, commissa crimina libenter punire valeant, & sic puniendo illis & aliis eorum exemplo similia committendi audaciam interdiciant, præfatum Episcopum a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti aliisque Ecclesiasticis sen-

tentiis, censuris & penis a jure, vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innotatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, ac præcipientiarum, sive coadiutoriarum, & præpositurarum huiusmodi alias qualitates, & situationes pro expressis habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, consuetudinem assistentiæ prædictam hætenus, sicut præfertur, laudabiliter & inconcussè observatam auctoritate Apostolica præsentium tenore approbamus & confirmamus, ac prout hætenus observata existit, etiam in futurum observari debere, dicta auctoritate decrevimus. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, approbationis, confirmationis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo, quadringentesimo, nonagesimo tertio, Nonas Februarii Pontificatus nostri anno primo.

A. de Maffeis.

M. de Theobald Jo: de Regio Jo: de Cardona. L. de Alteris Jo: de Bostys, Cherarus, D. Serrano.

Habere ejusmodi præposituras supra sedem Episcopi Monasteriensis in Frisia: necaliam ob causam cum secularibus e nobilitate viris, præter morem Ecclesiæ, communicata fuerunt, quam ut Episcopos & ministros Episcoporum juvarent ad jura Ecclesiæ defendenda, effrenemque illum populum in officio, & obedientia continerent. Et quæ non molestia Episcopis cum Frisiiis, quæ suis Principibus & Regibus toties rebelles fuere? sicuti postremum etiam Maximilianus Rex Alberto Saxonie Ducis, ut auctor est Langius, ob merita & res præclare gestas Frisiam donavit, siquidem gentem illam ad obedientiam deducere posset. Nunquam genti illi de libertate satis consultum videri potuit, nisi postremum admittenda hæresi, ab omni se obedientia Ecclesiæ Catholicæ exsolveret.

Annus Christi 1493.

Alexandri VI. Pont. I. Friderici III. Cæs. ultimus.

Simonis III. Ep. Pad. 31.

Bonif.
Naucler.
Spondan.

Innocentium Pontificem Fridericus Imperator anno proximo secutus, mortalitatem Lintzii in Austria implevit.

Dies mortis ab aliis Calendæ Augusti, ab aliis septimus Septembris, ab aliis vigesimus Septembris notatur; verisimiliter,

Heuter.
Cuspinian.
Trithem.

Chron.
Spanb.
Chr. Colon.
Martinus in
Chron.
Heuter.
lib. 19.
Pont. I. II.
Obitus Fri-
derici Imp.

Naucler.
Gen. 50.
Trithem.

Trithem. in
Chron.
Spanb.
Bonif.
Cromer. lib.
30.
Pont. lib. 1.
Heuter. 1. 5.
Pacem Ma-
ximilianus
cum Rege
Francorum
init.

lius, qui xiv Calend. Septembris obiisse tradunt; quo calculo regnavit a prima electione Francofurti facta annos LIII, menses iv, dies xviii; ab eo vero anno, quo Romæ coronatus Cæsar, XLIII, menses v. rara temporum regnandi diuturnitate & felicitate, quæ post Octavium Augustum nulli exinde Cæsarem obtingit. Annum ætatis expleat LXXVIII; neque facile etiam Cæsar, qui majori contentia cibi potusque vixerit, vino modico, eoque diluto in cæna usus, rarissime extra eam. Multa in hoc Cæsare laude digna, sicut commendat Æneas Sylvius. Animus sedatus & tranquillus, ingenium perspicax, memoria tenax, fervor religionis ingens, pacis & otii cupiditas, castus torus; sicuti hæc pluribus etiam refert Nauclerus, Langius, aliique Scriptores. Corpus Lintzio Viennam deportatum, & mausolæo, quod sibi pararat, illatum. Rogatus aliquando Cæsar, quid optimum in vita mortalium esset, respondit, felix vitæ exitus; ad quem & ipse totam vitam composuit. Quapropter & omnibus Sacramentis sibi rite procuratis pridie Nativitatis B. Virginis, quam semper studiosissime coluerat, excessit.

A patris morte Maximilianus Romanorum Rex imperium auspicatus est; quanquam is in diplomate ab anno 1486, quo Romanorum Rex est renunciatus, annos regni sui numeret. Nondum patrem Maximilianus solemniter in tumulum composuerat, cum Turcæ post ingentem cladem Ungaris illatam mense Octobri in Croatiam, & hereditarias Austriæ provincias irruunt, abductis x. millibus in servitutem; quod ubi Maximiliano renunciatur, posito lectu, dilatoque funere, quod fortissimi militis erat, exercitum xx. millium contrahit, quo in Turcas invehit, e provinciis suis eos eiecit.

Justis funebribus patri persolutis, Maximilianus in cætu Oratorum, quos Pontifex & Christiani Reges ac Principes Viennam miserant, de pace inter Christianos Principes, & bello Turcis inferendo constanter egit. Ac licet belli Turcici consilia evanuerint, pax tamen præsentis Pontificis Legato cum Rege Francorum, magno & Imperii & Belgii bono, processit. Traductaque jam in partes Maximiliani Clivio, rebellium

Duce, Albertus Dux Saxonie Belgii Gubernator omnem militem convertit in Geldriam, ferro flammaque omnia devastando. Qua rerum mutatione consternatus Carolus Dux Geldriæ receptus, in Lotharingiam profugit ad affinem Ducem.

Cæpit & hoc anno Westphalia suis turbis concuti. Fomes belli Nicolaus Teclenburgicus Comes; is rejecta uxore, quam habebat Wilhelmi Ducis Julię & Montium consanguineam, introduxerat concubinam, qua cum flagitiose vivebat. Ea injuria matris & probro familiaris offensi filii, Otto & Nicolaus, quorum uterque abens a domo paterna, Otto in aula Episcopi Osnabrugensis, Nicolaus apud Wilhelmum Julię Ducem versabatur; & hic a Julię Duce stimulatus, instructusque militari manu, castrum Teclenburgum latenter & improviso intrat, patrem ex pellicis lecto abripi jubet in carcerem, ipse thesauris & castro positus se possessorem facit. Flagitium Comitis esei pena dignum puniendumque censeretur ab omnibus; attamen quia a filio fiebat, patre in tetrum carcerem detruso; indignatus non modo Otto frater, sed & vicini Principes ac Comites, Conradus Osnabrugensis, Henricus Monasteriensis Episcopi, Comes Lippiensis, Schawenburgicus, Ritbergensis, ducto exercitu, urbeque Osnabrugensi tormenta submittente, Teclenburgum obsident, oppugnantque; vi deinde deturbatur Nicolaum filium, & Patrem liberaturi e carcere. Quæ dum magno Westphaliæ motu aguntur, intervenit Wilhelmus Dux Julię, & magna procerum multitudo; horum opera projecta concubina, filius reconciliatus Patri, & fratres in gratiam redire; pactisque mutuis, attributa est Nicolao fratri Lingensis toparchia, quam incoleret, cætera Comitatus fratres post obitum patris ex æquo dividerent. Sublato deinde patre, Ottoni Teclenburgum & Comitatus cessit, Nicolao Lingensis Toparchia. Inquieta semper capita Teclenburgenses Comites, neque novum in illa familia patres impie tractari a filiis, quando Nicolaus Comes Teclenburgicus, horum filiorum avus, Ottonem patrem suum captivum duxit & in carcerem detrussit.

Annus

Chron.
Spanb.
Chr. Colon.
Wittius in
chron.
Hortuer.
lib. 19.
Pont. l. 11.
Obitus Fri-
derici Imp.

Wittius in
chron.
Chron. Osnabrug.
Chron. Mosnaß.
Litera Conradi Episc.
Osnabrug.
a quo hoc anno hæc gesta asseruntur. scilicet quam Wittius, qui ad annum 1498. refert.
Turbe in Westphalia exorta ob Comitum Teclenburgicum a filio in carcerem detrasum.

Naucler.
Gen. 50.
Tribem.

Tribem, in
chron.
Spanb.
Zonfu.
Cromer. lib.
10.
Pont. lib. 11.
Hentz. l. 5.
Pacem Ma-
ximilianus
cum Rege
Francorum
init.

ti, Hentz.
vi, Cuspinat.
ni, Tribem, 10

Annus Christi 1494.

Alexandri VI. Pont. 2. Maximiliani I. Imp. 1.

Simonis III. Ep. Pad. 32.

*Trithem. in
chron.
Pont. Heu-
zer. lib. 5.
Pontanus
lib. 11.
Cæsar Cos-
loniam &
in Belgium
descendit.*

Maximilianus dehinc Imperator, ducta Ænoponti in matrimonium Blanca Galeatii Ducis Mediolanensis filia (quæ magnam quidem pecuniæ vim in dotem, sed nullam prolem attulit) in inferiorem Germaniam descendit cum Imperatrice, transitaque Moguntia, Bertholdum Moguntinum Archiepiscopum in comitatu habuit, quo cum Coloniam pervenit; ubi medius incedens inter Hermannum Coloniensem, & Bertholdum Moguntinum Archiepiscopos, a Clero & Magistratu IV Calend. Julii magnifice exceptus est. Indelustrato Aquigrano, Trajectum ad Mosam petiit, obviumque habuit Philippum filium & Margaretham filiam, quibuscum in Belgium profectus. Et vero cum toto Belgio pacato, una Geldria tumultuaretur, excitus a Carolo Egmondano Cæsar, e Brabantia ingenti cum exercitu ad Mosam movit, expugnataque Ruremonda, Neomagum Geldriæ factionis caput est aggressus. Oppugnata summa vi urbs, sed infelici successu; quod Trithemius ad ultionem divinam retulit, ob militum sævitiam, qua Geldriæ incolas tractarunt. Quare Cæsar in Brabantiam regressus, Ordines ad inaugurationem Philippi deduxit, cui & solemniter juramentum fidei dixerit. Ita vero Cæsar, cui totius Imperii cura, ac moles incumberebat, partem oneris Belgicæque administrationis transtulit in filium; abruptaque tandem est armata illa lis de tutela filii.

Neomagum oppugnatur.

Philippum filium in sugurari curat.

Carolus Egmondanus rursus Geldriæ inhiat.

Inter hæc Carolo Egmondano facta spes ex clementia Cæsarum obtinendæ Geldriæ, qui ob id ex Lotharingia ad Cæsarem sese Graviæ commorantem contulit; multumque confusus patrocinio Imperatricis & Alberti Saxonie Ducis, jus suum obtendere cœpit, eoque Cæsarem commovit, ut quatuor Imperii Electorum arbitrio rem decidendam committeret; quod cum & ab ipso Carolo admissum probatumque esset, stare debuit haud secus quam ipse Cæsar sententiæ periculo. Post ubi Electores Carolo Geldriam abjudicavere, quod neque Arnoldus avus, neque Adolphus pater unquam clientelari Cæsarum beneficio Geldriam obtinuerint, armaque præterea contra Imperium gesserint; Caro-

lus, animantibus Geldriæ civitatibus, ad arma rediit, quocum & ordines novum fœdus adversus Maximilianum pepigerit. Ad hunc modum bellum Gelricum, quod multis turbis & damnis affecit Westphaliam, protrahitur.

Post turbas inter Teclenburgicos Comites confopitas, oritur altero hoc anno lis nova apud Paderbornenses ex obitu Mauritii Comitis Pymontani. Situs est comitatus hic in diocesi Paderbornensi intra Brunsvicentem ducatum & Comitatum Lippientem uno milliari a Visurgi, Emmera interfluente. Olim præter Oppidum Luiden octoginta pagis excultus; quibus bello Susatensi vastatis, exustisque, decem tantummodo supersunt. Quemadmodum hæc Joannes Seilerus, arcis Pymontanæ præfectus, in erudito Chronico Pymontano, quod ex tabularii literis contextum, accurate descripsit.

*Seilerus in
chron.
Pymont.
Descriptio
Comitatus
Pymontani.*

Sedes Comitum antiquitus fuit in monte Schelle haud procul a castris præsentis loco; post Comites in ipso Oppido Luiden sedem habuere. Nam quod nunc castrum Pymontanum conspicitur, vallo fossisque pramunitum, a Comite Spiegelbergio anno 1526 demum extructum. Castro adjacet celebris fons acidularum & salubrium aquarum, quem anno demum 1552 prorupisse volunt, qui multo exinde concursu hominum longe lateque accedentium in hunc diem frequentatur, multisque præsens morborum medela est, eoque vallis benedictionis B. Virginis appellatus. Prope etiam fons ferventis aheni in modum ebulliens haud multo post profiliit, aquis turbidis adeoque noxiis, ut vapore, & halitu transvolantes aves sæpe enecet; eoque nec ad potum nec alium humanum usum utilis. Tam prope se noxia & salubria terræ viscera egerunt.

Origo Pymontanorum Comitum ob vetustatem, sicut cætera omnia, valde obscura. Crantzius, atque alii primum Comitem a Carolo M. ex Gallia introductum, & loco impositum, idque peregrino nomine confici volunt. Quamquam id nomen non tam Gallicum sit, quam ex Græca voce πυρ, quod ignem sonat, compositum, montem igneam dicat;

*Crantz. li.
Metrop. 1.
2. lib. 12.
Wand. 1. 24.*

*Primi Co-
mitis Pys-
montani.*

*Mauritius
ultimus
Pymontii
Comes obiit
Luida.*

*Comitatus
Pymontanus
feudum Ecclie
sive Paders-
born.*

*De eo lis
inter Epis-
copum Pa-
derb. & Ar-
chiepiscop.
Colon.*

dicat; nisi a Pierre, quod Gallis est Lapis & Petra, Pymontium petrosum montem indicet, sed hæ conjectura.

Primum a Carolo M. Comitem impositum Seilerus in Chronico Pymontano Mauritium vocat; ab eo Eitolonem filium & Ernestum Comites introducit. Sed quam illa fabulis familia, tam obscura Comitum series ad annum 1000, a quo ex vetustis Godeschalens, Wernerus, Hermannus, atque alii proferuntur a Seilero. Sane in literis Falckenhagensibus reperio anno 1260 consignatis, Hermannum & Godeschalcum Pymontanos Comites inter liberales ejus Cœnobii conditores. Inde jam explicatior & constantior horum Comitum series (interque hos Bodo xli Corbeiensis Abbas) ad Henricum Comitem Pymontanum. Is ducta in uxorem filia Comitis Diepholtii, genuit Mauritium & Joannem. Mauritius Clero adscriptus Colonienfis Ecclesiæ Præpositus fuit; Joannes familia stirps ex Anna Simonis III. Comitis Lippiensis filia suscepit circa annum 1432 Henricum, virum militarem Lubecensis urbis præfectum, ac Mauritium, filios; & quia neutri hæres, uterque postremus familiæ fuit. Vixit quidem diu in matrimonio Mauritius Comes cum Margaretha filia Comitis Nassovii; sed cum nulla illi proles nasceretur, bona patrimonii convertit in doctanda Cœnobii & ornamenta Ecclesiæ. Demum hoc anno 1494 Ludæ in Oppido excessit e vita, conditus in veteri, & suburbano Oppidi templo, ubi hæc tumuli inscriptio legitur.

Ultima Mauritiij Pymonti clara propago.

Hæ Comes illustri pace quiescit humo.

Et hunc Mauritium postremum familiæ, sicuti ceteros, qui antecessere & secuti sunt, Comitatum Pymontanum feudi titulo & beneficio habuisse, testantur literæ Simonis Episcopi Anno 1482 consignatæ, & ipsius Mauritiij scriptum. Quare idem Simon Episcopus cum Comitatus Pymontanus eo vivente rursus vacuus recidisset ad Ecclesiam Paderbornensem, feudi beneficio transtulit in Bernardum fratrem Lippiensem, qui certa etiam Episcopi fratris gratia subnixus, Comitatus possessionem cepit. Verum obstitit Hermannus Colonienfis Archiepiscopus, qui sibi ejus Comitatus donationem, seu ex feudo suæ Ecclesiæ, seu ex ducatu Westphaliæ

vendicabat; eoque rem per multas lites & congressus deduxit, ut Comiti Lippiensi cedendum fuerit; datusque est comitatus Pymontanus jure clientelari Friderico & Mauritio fratribus Spiegelbergiis Comitibus. Juvit, quod Fridericus natus esset Joanne Comite Spiegelbergio & sorore Joannis Comitis Pymontani: Et Mauritius Pymontanus, quem aliqui cum Mauritio Spiegelbergio confundunt, Canonicus Colonienfis & Præpositus Embricenis, magno tum loco erat apud Hermannum Coloniensem Archiepiscopum, ob præclaram prudentiæ & doctrinæ famam. Quippe magnus ea tempestate poëta, Orator, Historicus, ac Theologus, eoque magnis encomiis celebratus a Rudolpho Agricola. Nam cum illo & Rudolpho Langio in Italiam profectus audierat Franciscum Philelphum, Theodorum Gazam, aliosque linguæ Latinæ & Græcæ instauratores Magistros. Hæc subinde controversia integre transacta inter Simonem Episcopum & Hermannum Archiepiscopum, postquam biennio abhinc Hermannus Administrator Paderbornensis Ecclesiæ solemniter susceptus, sed ea lege, ut Comitatus Pymontanus maneret feudum Ecclesiæ Paderbornensis. Quibus deinde mortalium casibus, possessorumque brevi & infelici exitu, Comitatus Pymontensis tanquam Sejani equus a Spiegelbergiis, cæso ad S. Quiritium Philippo Spiegelbergio postremo ejus stirpis hærede, ad Comites Lippienses, ab his ad Gleichenfes in Thuringia Comites, postremumque ad Waldecenses pervenerit, & ab his ab Episcopis Paderbornensibus repetitus sit, suis locis memorandum erit.

Primam hujus longæ ad nostra tempora controversiæ, malorumque viam aperuit Simon Episcopus noster, quod, cum Pymontanus Comitatus pleno planoque jure recidisset ad Ecclesiam nostram, suorum amore abreptus transferre conatus est in familiam Lippiensem quæ jam ante prodigalitate Paderbornensium Episcoporum ex illa familia amplissimam Comitatus partem feudi titulis ac beneficiis obtinuerat, ac paulo etiam ante Comitatum Sternebergensem avulserat. Adeo ad corruptam aetatem perventum, qua Episcopi magis familiæ, opem splendoremque, quam Ecclesiæ suæ patrimonium quærebant.

Zzz

Sed

Primi Comites Pymontani.

Mauritius ultimus Pymontani Comes obiit Ludæ.

Comitatus Pymontanus feudum Ecclesiæ Paderborn.

Cranz. Lt. Metrop. 6. 2. l. lib. 12. Wand. 6. 24.

De eo lis inter Episcopum Paderb. & Archiepiscopum Colon.

Simon Ep. etate pro- vectus & consanguineorum amore abreptus male Diocesis administrat.

Sed & aliis malis hoc languido & morbis depresso Episcopo Ecclesia Paderbornensis, quod multis Canonici Cathedralis Ecclesiae, & totus Clerus Alexandro Pontifici supplices exponunt; questi castra, oppida, villas, aliaque loca & bona, proventus & census, contempta omni jurisdictione sacra, a profanis libere in praedam rapi; Clerumque ad summam inopiam redigi. Post qua Pontifex miseratus calamitosum statum dioecesis, Conservatores ac Judices cum plena potestate nominavit, a quibus

ejusmodi raptores sacrorum in jus vocarentur, & censuris Ecclesiasticis ad restitutionem compellerentur. Qua super re Alexandri Pontificis litera apud nos servantur, Romae apud S. Petrum sexto Idus hujus anni datae; eas vero, quia prolixae, nec aliud quam Apostolicae Sedis patrocinium continent, hic proferre superfedeo. Et satis haec commonstrant, quam exigua fuerit Simonis Episcopi auctoritas, a quo ne Clerus quidem ejus a publicis injuriis defendi potuit,

Annus Christi 1495.

Alexandri VI. Pont. 3. Maximiliani I. Imp. 2.
Simonis III. Ep. Pad. 33.

Naucler. Gen. 50. Trithem. Pont. Heuter. lib. c. 4. Ursberg. Paralip. Serrar. in Mogunt. Breuver. lib. 19. annal. Trevir. Comiticia Imperii a Maximiliano Wormatiae indicta.

Annus proximum saeculi nonagesimum quintum illustrem fecit Maximilianus Caesar primis suis, quae habuit, comitiis Wormatiae indictis. Ea, si unquam, celeberrima fuere. Nam praeter Bertholdum Moguntinum, Hermanum Coloniensem, Joannem Trevirensis, ceterosque Electores, adfuere Principes quadraginta quinque, Comites sexaginta septem, ingens, ut inquit Trithemius, Episcoporum, Principum, Abbatum, atque omnium Imperii ordinum, procerum, & Legatorum multitudo, qui ritu veteri confedere in conspectu Imperatoris throno suo sublimis. Protracta comitia a mense Aprili in Septembrem. Capita deliberationis fuere bellum Turcarum, & Carolus Galliarum Rex, qui cum instructissimo exercitu Italiam ingressus, Neopolitanum regnum, Apuliam, multaque loca torrentis instar occuparat, ob qua Imperator a Pontifice & Italiae Principibus imploratus. Placuit quidem Principibus ad utrumque bellum suscipiendum leve quinquennii tributum indici; verum cum Principum pars major duo primum necessaria poscerent, pacem domesticam Imperii, & nervum pecuniae tantis bellis parem, consilia haec irrita diffluxere.

Camera Imperialis Spirae erigita.

Inde Caesar & Principes, consiliis ad Rempubliam conversis, rem longe celeberrimam, publicum videlicet Imperii tribunal & judicium, quod *Camera Imperialem* dicunt, instituere. Auctor ejus Bertholdus Comes Hennebergius

Moguntinus Archiepiscopus ac Metropolitanus noster. Is qui Archicancellarius Imperii diu aulam Imperatoris secutus, viderat quanta Imperatoris fatigatione, & populorum molestia, & rei difficultate causa per Imperium litigantium deferrentur ad Caesarem decidenda; perfecit, sua eloquentia ac sapientia apud Caesarem Maximilianum & Principes Imperii, ut Spira tribunal illud erigeretur. Delecti plerique Barones, Nobiles, ac juris scientissimi cognitores & judices causarum: praescripta jurisdictionis forma, & ad certa capita ditucide redacta. Qua judicii institutione nullum praesentius remedium fuit advertus tumultuaria bella tandem e medio tollenda, quibus tot annis Germania, & cum primis Saxonia nostra miserandum in modum dilacerata fuit. Quemadmodum haec ex Comitiorum decretis planius recognosci poterunt.

In his praeterea comitiis judicium Westphalicum, quod secretum vocant, emendatum, & ad formam a Carolo M. institutam reductum est; nimirum ut non nisi viri ingenui, prudentes, & legum periti deligantur praesides; ac ea tantum crimina puniantur, quae legibus Carolinis praescripta sint; servanturque praeterea, quae a Theodorico Colonienfi Archiepiscopo, jubente Sigismundo Augusto, & quae a Friderico Imperatore sancita sunt. Quae satis simul indicant per id tempus judicium illud Carolinum occultumque adhuc valuisse.

Judicium Westphalicum ad antiquas leges reductum.

Heuterus. Cbr. Colon. Trithemius in chron. Raynaldus in hist. Eccl. Ursberg. Paralip. Pontanus.

Caesar fecerat, de morte, corona Mediolani insignitur.

Wilhelmus Heida in hist. Utr. ai. Moricuz David Ep. Ultraject.

Annus

Annus Christi 1496.

Alexandri VI. Pont. 4. Maximiliani I. Imper. 3.

Simonis III. Ep. Pad. 34.

Heuterus, Chr. Colon. Trithemius in chron. Raynaldus in hist. Eccl. Ursberg. Paralip. Zentanus.

Tranquillissimus annus Germaniæ Imperio consecutus, postquam in Germania pax publica Wormatiæ sancita, & Belgium omne Philippum Maximiliani filium inauguratum Principem suum recepit. Hinc ille exeunte Aprili e Belgio in Germaniam profectus, & sub initium Maji Coloniae magnificentissime exceptus, Viennam properavit, quam pridie Calend. Julii attingit; ubi cum Maximiliano Cæsare Patre de rebus domus Auftriacæ & Burgundicæ collocutus, Oenipontum Pater & filius concessere. Inde Philippus festinatis itineribus in Belgium regressus, Liræ in Oppido Brabantiae Joannam Aragoniam Ferdinandi & Isabellæ Hispaniæ Regum filiam 12 Calend. Novembris sibi jungit, fortunatissimo matrimonio; quo Hispaniam, Indiam, & complura regna in domum Auftriacam intulit; patri connubio non infelicio, qui cum Maria Burgundi filia Belgio auxerat familiam suam. Cæsar post discessum filii expeditionem in Italiam sumpsit, invitatus ab Alexandro Pontifice, Veneris, & Duce Mediolanensi Sfortia. Ac postquam Mediolani in Basilica D. Ambrosii ferrea corona fuit insignitus, Romam parabat ingredi, ut a Pontificis manu auream coronam caperet; at digno ad hanc rem apparatu nerveoque destitutus, iter in Germaniam relegit, pollicitus se Cæsarem more pro magnificentia rediturum. Et jam Gallorum fortuna prociderat in Italia. Quippe qua felicitate Neapolitanum regnum occuparat, eadem levitate amiserat Carolus Rex in Galliam regressus. Quo Gallorum recessu feoda illa lues, quam alii ab origine Italicam, alii Gallicam dixerunt, late per Gallias, Hispaniam & Germaniam ad Rhenum proserpsit.

Cæsar ferrea, de morte, corona Mediolani insignitur.

Wilhelmus Heida in hist. Ultrai. Moritur David Ep. Ultrajecti.

Supremus quoque hic annus vitæ fuit Davidi Ultrajectensium Episcopo, 16 Aprilis; ex quo per xxxix annos & ix menses Episcopatum illum varia fortuna administrarat. Quem virum etsi in multis reprehendas, hoc uno tamen laudabilis fuit, quod oppida, arces, & nobilissimam illam dicecesim integram, & ab omni onere liberam, D. Martini patrocinio, Ecclesiæ suæ reliquerit. Indis post mense Majo eligentium comi-

tiis, ab Episcopo Monasteriensi, Duce Juliacenti, & Comite Benthemensi commendatus Philippus, Ducis Clivensis frater, Chori Trajectensis Episcopus, quem alii Engelbertum vocant; at concordibus omnium suffragiis delectus est Fridericus Marchio Badensis, Colonienfis Ecclesiæ Thesaurarius, patrocinio cum primis Maximiliani Cæsaris, quod Caroli Marchionis ex sorore Friderici III Imperatoris filius esset.

Cui succedit Fridericus ex Marchionibus Badentibus

Et hoc anno in Paderbornensi Ecclesia nostra mutatio. Gubernarat jam in xxxiv annum Simon Episcopus dicecesin; sed quia & senio confectus, & paralyti, aliisque morbis depressus jacebat, quo minus, ut res & tempora poscebant, dicecesim administrare posset, id quod hæcenus Canonicoꝝ & ordinum consiliis pertractatum erat, delectus est, consentiente tandem Simone, Hermannus Colonienfis Archiepiscopus Coadjutor Episcopatus, qui & certo Successoris jure Administrator Episcopus subrogaretur. Atque hæc electio ut primum Alexandro Pontifici perscripta, expositumque quanto dicecesis bono id factum esset, Pontifex hisce rescriptis ad Capitulum literis electionem ratam habuit.

Hermannus Archiepiscopus Coadjutor Episcopatus Coadjutor Paderbornensis

Alexander Episcopus Servus servorum Dei, Dilectis filiis, Capitulo Paderbornensi salutem & Apostolicam benedictionem. Hodie assumptionem per venerabilem fratrem nostrum Simonem Episcopum Paderbornensem senio confectum de persona venerabilis fratris nostri Hermannus Archiepiscopi Colonienfis in ipsius Episcopi Coadjutorem in regimine & administratione Ecclesiæ vestre Paderbornensis, quamdiu illi præesset, de consilio, & consensu majoris & senioris partis vestrum factam de fratrum nostrorum consilio auctoritate Apostolica confirmavimus & approbavimus, ipsamque in Coadjutorem præfati Episcopi dedimus, constituimus, & etiam deputavimus cum plena, libera, & omnimoda voluntate & potestate gerendi & exercendi omnia quæ ad officium ipsum quomodolibet pertinent de consuetudine vel jure, accedente vel decedente dicto Simone Episcopo, seu regimine & administratione dictæ Ecclesiæ alias quomodolibet dimittente, & illa quovis modo etiam apud Sedem Apostolicam vacante, ex hodie, prout ea tunc & contra eundem Hermannum Archiepiscopum perpetuum Administratorem in eisdem Spiritualibus

Cujus electio a Pontifice probatur.

L. z. z. z.

b. 111

bus & temporalibus dictæ Ecclesiæ de simili consilio etiam constituimus & deputavimus, ac constitutum & deputatum fore decernimus, prout in diversis nostris inde confectis literis plenius continetur. Quocirca discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus eundem Hermannum Archiepiscopum ex tunc tanquam Coadjutorem præfati Simonis Episcopi, & eodem Episcopo cedente vel decedente, seu regimen, & administrationem prædicta alias quomodolibet dimittente tanquam Administratorem dictæ Ecclesiæ, ac Patrem & Pastorem animarum vestrarum grato admittentes honore & exhibentes cum bis, quæ ad dictæ Coadjutoris officium pertinent, eo durante, & deinde tanquam administratori Ecclesiæ prædictæ obedientiam & reverentiam debitas & devotas, ejus salubria monita & mandata suspiciatis humiliter, & efficaciter adimplere curetis, alioquin sententiam, quam idem Coadjutor, & deinde Administrator rite tulerit in rebelles ratam habebimus. & faciemus auctore Domino usque ad satisfactionem condignam in-

violabiliter observari. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnat. Dominicæ Millesimo, quadringentesimo, nonagesimo sexto, tertio Idus April. Pontificatus nostri anno quarto.

Inde Hermannus Colonienſis Archiepiſcopus ſolemni ritu Coadjutor receptus, introductusque poſt feſtum D. Remigii, privilegia Brakelenſium, Warburgenſium, aliarumque civitatum confirmat. Tum vero Simon Epicoſcopus in arcem Dringenbergenſem ad quietam privatamque vitam ſeceſſit, retento tamen Epicoſcopi nomine & honore. Quando & hoc anno, ut ſupra diximus, menſe Octobri diploma dedit Blumbergenſi Cœnobio PP. Auguſtinianorum Epicoſcopi nomine conſignatum, quo eidem donationes certas fecit pro Epicoſcopi poteſtate.

Annus Chriſti 1497.

Alexandri VI. Pont. 5. Maximiliani I. Imp. 4.

Simonis III. Ep. Pad. 35.

Trithem. in Chron. Spanh. Chron. Holland. Pont. Hist. lib. 5. Bonzan. Hist. Clivia. Trithem. Turba Belgica a Carolo Ego mondano motz.

Publicam dehinc Imperii inferioris que Saxonix pacem conturbavit anno conſequenti Carolus Egmondanus. Quam ægre is hæctenus ſe a Ducatu Geldrix, quam ab avo patreque ſibi vendicabat, depelli patiebatur; tam pertinaciter ſe objecit ſententiæ quatuor Imperii Electorum, a quibus illi ducatus abjudicatus erat. Hic igitur collectis ad Moſam conſpirantium copiis, incurſare Geldriam, ſollicitare ordinum & urbium animos, & omnia novis rebellionum turbis involvere. Proni omnes, cum primis Neomagenſes, quod proprium Ducem mallent, quam Burgundico Belgicoque imperio comprehendendi. His ad Philippum Archiducem prolatis, qui per id tempus apud Hollandos inaugurabatur, miſit ille Albertum Saxonix Ducem, ſupremum militiæ ſuæ præfeſtum, cum exercitu in Geldriam. Ejus bellica fortitudine Leredamum a Carolo receptum; Oppida præterea expugnata, & provinciæ ferro flammaque vaſtata; dum flagrans hoc bellum ad inducias deducereſtur.

Crantz. lib. 13. Saxon. c. 23. Chron. Monast. Kerſenbr. in Epicoſcopo Monast. Langius.

Alterum hujus anni bellum inter Henricum Monafterienſem Epicoſcopum, Edſardumque Friſiæ Comitẽ ac Friſios. Friſii quippe, uti Crantzius inquit, fluxa fide populus, ruptis, in quas ante biennium convenerat, pacis conditionibus, rediere ad ingenium & insolentiam,

jura ſacra ac civilia violando, Epicoſcopi miniſtros injuriis vexando, liberam Amariſis navigationem impediendo, & quæ ejusmodi cum Edſardo Comite veteres ac graves erant controverſiæ; poſteaquam Ulricus ejus pater, primus ejus loci Comes, Oppidum Embdam & arcem, verum Eccleſiæ Monafterientis peculium, ut ſupra retulimus, ac cætera bona invaſerat, averteratque a patrimonio D. Pauli, neque clientelari quidem beneficio accipere dignabatur. Hæc magnanimum & fidum Eccleſiæ Epicoſcopum commovere, ut majori quam unquam apparatu armorum Friſios aggredi, & jura Eccleſiæ ſuæ poſſeſſionesque bonorum reſtituere in integrum decerneret. Verum dum ad hanc expeditionem ingentibus ſe animis accingit, alieniſſimo tempore, & magno omnium ſuorum luſtu, nono Calend. Januarii, in ipſo pervigilio Natalis Chriſti, ſumptis omnibus Eccleſiæ Sacramentis, e mortalium vita eripitur; ſicuti hæc Ruſolphus Langius certus & præſens rerum Scriptor conſignavit Corpus, ſicuti vivus petierat, delatum in Baſilicam Monafterienſem, conditumque ad aram D. Pauli, quam ante chori ingreſſum columnis, arteque elegantem conſtruxerat; tumulus etiam cæteris magnificentior e nigro marmore paululum ſupra terram erectus, cippoque lamina

Expedicio Henrici Ep. Monast. contra Friſios.

In qua moritur.

Crantz. lib. 12. Metrop. c. 23.

Trithem. in Chron. Spanheim.

ex

ex Orichalco imposita, cui Episcopi effigies & insignia impressa. Supra e tholo suspensum aureum vexillum, aquila nigri coloris decorum, donum a Friderico Imperatore ob res ad Novesium fortiter gestas transmissum. Cum alia, tam hoc a Langio epitaphium adscriptum.

Aenea Pontificis spectans monumenta Viator,

*Nosce Aquilas, magni Caesaris arma tuli.
Viribus Harpstedium caesi praedone fugato,
Et Delmenhorsti mania seva nimis.*

Senserunt Frisique truces mea tela, vel armis

*Edocui vinci, quod potuere meis,
Hinc morior laeto successu: Quique superbis,
Disce mori, propevat mors cita, disce mori.*

*Crantz.
lib. 12.
Metrop.
n. 23.*

Gessit Archiepiscopatum Bremensem annis tribus antequam Episcopus Monasteriensis legeretur. Inde utrumque Episcopatum per annos triginta duos administravit; positoque Archiepiscopi titulo, postquam Monasteriensis Episcopus factus, Administratorem se Bremensem, & Episcopum Monasteriensis scripsit, raro sane exemplo. Tanti Episcopatum Monasteriensis fecit, adeoque dilexit Monasterienses, ut apud eos maximam vitae partem egerit, eorumque Ecclesiae Delmenhorstium transcripserit, quod, ut Crantzius inquit, Monasteriensium viribus expugnarat. Questi quidem Bremenses, negligi se, & Monasteriensis coli; at postquam vita excessit, & Successorem Johannem, cognomento Rode, nasci sunt; tum primum magnis desideriiis repetitus Henricus Episcopus; quemadmodum presentem virtutem fastidimus, amissam requirimus. Nam Langii testimonio omnibus Episcopi & Principis virtutibus conspicuus fuit; qui religione, bellica fortitudine, liberalitate, clementia, ac pietatis studio omnes ejus aetatis praefules antegressus, quique Geldrorum ordinum judicio res Ecclesiasticas & civilia pari semper virtutum laude administravit. Vir magnae auctoritatis apud Caesarem, & Principes Impe-

rii, in quo regius familiae animus & spiritus illuxerit. Ejus severitate praedones castigati, castra raptorum eversa, publica viarum & mercimoniorum securitas reddita; expugnatoque castro Delmenhorstano, tanta per eas regiones tranquillitas parta fuit, ut publicae pacis conditor appellatus sit. Nihil jam attinet res ab eo domi bellicae gestas repetere, quas magnam partem historicae narrationi inscripsimus.

Successorem in Episcopatu Monasteriensis habuit Henricus Conradum Comitem Ritberg. Osnabrugensem Episcopum; quem instituta matura deliberatione Canonici concordibus suffragiis postulavere virum, ut inquit Crantzius, insignem; sed ea lege, ut quemadmodum Henricus Episcopus fecerat, abdicato Episcopi Osnabrugensis titulo, se Episcopum Monasteriensis, & Osnabrugensis Ecclesiae Administratorem scriberet. Id cum Monasteriensis suae dignitati, diocesis opulentiae, & armorum potentiae deferriverent, non recusavit Conradus Episcopus. Ac ne, ut Henricus Episcopus fecerat, exteris se armis implicaret, ea simul lege admiserant, ne sine consensu Capituli & ordinum bella & res majores momenti susciperent. Id frenum tum temporis adhibendum ordines consultum habuere. Scriptum deinde ad Alexandrum Pontificem; qui cum electionem gubernationemque harum duarum Ecclesiarum sub uno rectore comprobaret, altero anno solemniter introductus est. Adeo jam ante haeresin ob temporum injurias invalescere cepit, ut duo Episcopatus cum primis per Westphaliam & Saxoniam unius Episcopi regimini permitterentur.

*Crantz.
lib. 12.
Metrop.
c. 24.
Chron.
Monast.
Xeribr.
in catal.
Episcop.
Monast.
Henrico in
Episcopatu
Monast.
succedit
Conradus
Comes Rit-
berg. Ep.
Osnabrug.*

Ac Simon Episcopus noster etsi in privatam abierat, hoc tamen anno pro retenta Episcopi auctoritate mille & centum florenis oppigneraverat castrum & Wigboldum Calenbergium Wolfio & Ravenoni fratribus Calenbergiis: in quem vero usum pecuniam illam converterit, in literis suppressum est.

Annus Christi 1498.

Alexandri VI. Pont. 6. Maximiliani I. Imper. 5.

Simonis III. Episc. Pad. 36.

Caesar dehinc anno proximo duplici bello involutus, quorum alterum fuit Helvetium in superiori Germania, alte-

rum in inferiori Geldricum. Quam ob rem Friburgi in Brisgoa mense Junio Principum comitia indixit, quae magno Prin-

*Pont. Hist.
lib. 5.
Annal.
Holland.*

Expeditio
Henrici
Ep. Mo-
nat. con-
tra Frihos.

In qua
moritur.

*Tribun.
in chron.
Spanheim.*

Langins in
Chron.
Pontau.
lib. 11.
Casar bello
Helvetico
& Geldrico
occupatur.

Principum & procerum conventu celebra fuere; actumque in his de bello Turcico, Helvetico, & Geldrico, quæ majoribus Principum promissis, quam factis, cassum exitum habuere. Nihil tamen minus Casar ad inferiorem Rhenum profectus Geldriam invasit, multasque munitiones deditio accepit; sed mox in superiorem Germaniam ob bellum Helveticum evocatus, Philippo filio & Alberto Duci Saxonie expeditionem belli Geldrici commisit: quibus Dux Julia, & Clivia ex fœdere cum Casare Friburgi inito suas copias junxere: quam tamen belli molem Carolus Egmondanus, copiis Gallicis adjutus, Gelrique magnis animis alternaque fortuna exceperet.

At Casar, quod Julia & Clivia Duces offendere, & ab iis Julia ac Montium Ducatus, quos Alberto Saxonie Duci promiserat, avertere non auderet, alio consilio Albertum Saxonem perpetuum & hæreditarium Frisie gubernatorem fecit; siquidem gentem illam, quæ ab omni Imperio Belgico se exemptam ferebat, subigere posset. Quam provinciam cum susciperet Albertus Dux, novum inde bellum Frisie annis proximis excitatum est.

Inter hæc moritur hoc anno Nonis Martii Simon Paderbornensis Episcopus noster in arce Dringenberg, sicuti hunc annum & diem obitus in Necrologio Cathedralis Ecclesie, Cœnobii Gerdensis & Abdinghoviani, & ab aliis consignatum habemus; fallitque nos Pideritius, qui I. Novembris obiisse scribit. Funus Paderbornam deductum, ubi in Cathedrali Ecclesia obscurum tumulum nactus; quemadmodum res ab eo gestæ in obscuro jacent, tamen in annum trigessimum sextum Episcopatum administravit. Apud scriptores & in monumentis nostris modica ejus commendatio; præterquam quod turbulenti temporibus diœcesin laudabili prudentia & moderatione gubernasse scribit Bruschius & Kerfenbrochius. Gerdenses Virgines in factis suis commendant ab eo Cœnobium suum ad meliorem formam redactum. Quid vero in cæteris pro disciplina Cleri & populi instauranda egerit, aut quas unquam synodos habuerit, Sacerdotes consecravit, ac cætera Episcopi munia obierit, annotatum non reperio. Quare ex silentio scriptorum non tam laudis, quam vituperatio-

Necrologia
Bruschius
in Catal.
Kerfenbr.
Pideritius.
Obitus Si-
monis Ep.
Paderborn.

nis materiam reliquit. Depravatum fluxumque in hæresin sæculum, quod ab ignavia & inscitia multorum Episcoporum originem habuit: videnturque hoc passim egisse, ut boni magis Principes, quam Episcopi essent.

Simone sublato, Hermannus Coloniensis Archiepiscopus pleno jure ac potestate Administrator Episcopatum Paderbornensem adiit. Is hoc anno pro Metropolitanæ auctoritate Conradum Monasteriensem ac provincialem suum Episcopum, post allatam Roma confirmationem, magno Comitum, procerum & nobilium comitatu post festum D. Lamberti diem introduxit; magnaque ordinum concordia & læticia omnium inauguratio peracta est.

Miserat jam ante inaugurationem Conradus Monasteriensis Episcopus Gumpertum Newenarie Comitem, eumque, ut literas habent, Coloniensis urbis Advocatum, Legatum ad Maximilianum Imperatorem. Atque hic postquam 24 Julii Conradi Episcopi nomine Friburgi in conventu Principum Casari fidem jurasset, obtinuit a Maximiliano Casare amplissimas literas, quibus utriusque Episcopatus jura regalia & privilegia Conrado instaurat confirmatque. Inter hæc, quod peculiariter nominatimque primum voluit, Casar Conradum ut Monasteriensem Episcopum Delmenhorstio & Harpstedio investit, regalique donatione omnia utriusque loci bona ac jura impertit; sicuti ea Henricus Episcopus a Friderico Casare jam ante obtinuerat, & post Conradum Ericus Monasteriensis Episcopus, Colonia anno 1521 Wormatie, & Fridericus de Weida Episcopus ab eodem Carolo V. Spiræ anno 1528, Franciscus de Waldeck Episcopus a Ferdinando I. Romanorum Rege anno 1537 Crempii ac postremum etiam Wilhelmus Ketteleus anno 1554 Bruxellis die 27 Februarii a Carolo V. Casare impetrare; e qua tamen possessione tot Casarum donationibus confirmata primum per vim a Comite Oldenburgico, ac postremum sententia Imperialis judicii ut suis locis memorabitur, extrusi Monasterienses.

Quod vero ad præsentem rerum statum, de quo agimus, hic cum primis attinet; nihil ad tranquillitatem salutemque totius Westphalie optatius accidere poterat, quam amicitia, summaque concordia inter tot potentissimos totius West-

Ex Archiv.
Huran.
tom. 4.
Conradus
Ep. Monast
regalia a
Casare ob-
tinet.

Summa
Westphal-
lie hoc
tempore

tranquilli-
tas, sub
Hermann
& Conrado
Episcopis

Littera Paderborn.
Hermannus
Archis-
ep. Monasterium
Questelsberg Crucis
peris attaxit
bait.

Ulbo Em-
mus I. 35.
Hist. Frisia.
Littera Monaster.
Conradus
Ep. Monast.
belio
Frisico in-
stitit.

tranquilli-
tas, sub
Hermannus
& Conrado
Episcopis

Westphaliae Episcopos & Principes. Nam cum Conradus Hermannum Archiepiscopum coleret ut patrem, ac vicissim ille Conradum amplecteretur ut filium suum, quo amoris testificatione se mutuo compellabant; consecuta est una in pacem totius Westphaliae conspiratio; nec repertus, qui se contra potentes hosce Principes commovere auderet; cum Hermannus totam Coloniensem

diecepsin, & ducatum Westphaliae cum Episcopatu Paderbornensi, Conradus vero amplissimam dicepsin Monasteriensem cum Episcopatu Osnabrugensi in potestate haberet. Quare sub iis rectoribus non modo per Episcopatus, sed & per totam Westphalam pacis tranquillitas & temporum felicitas fuit; ut non immerito uterque pacifici Principis nomen apud posteros reliquerit.

Annus Christi 1499.

Alexandri VI. Pont. 7. Maximiliani I. Imp. 6. Hermanni Colon. Archiep. Paderb. Administr. I.

Littera Paderborn.
Hermannus
Archiepiscopus
Monasterium
Questelberg
Crucigeris
incolendum

Altero dehinc anno, qui saeculi huius nonagesimus nonus erat, Hermannus Colonienfis Archiepiscopus Paderbornensem dicepsin ingressus, coepit perlustrata dicepsi ea, quae a Simone neglecta erant tam in sacris quam civilibus, in meliorem statum reponere; a quo & hoc anno Monasterium Sanctimonialium Questelbergium in ducatu Westphaliae prope Oppidum Medebacum, quod inter ruinas suas prope consepultum jaceret, Crucigeris incolendum excolendumque datum.

conditionibus inter Conradum Episcopum & Comitem Edsardum sit transactum, non perinde uti caetera, quae convenere, reperire licuit; neque Emmius haereticus scriptor, neque alius quisquam ex illo hominum genere historicus haec facile sincero calamo perscribit. Certa ex tabulario Monasteriensi requirenda sunt. Magnopere suspicor, eo quod Edsardus Comes Elizabetham Ritbergensem Conradi Episcopi ex Joanne fratre neprem, uti Crantzius verius, quam Emmius, qui Conradi fororem scribit, in matrimonio habuerit, multum Edsardo Comiti indulgisse Episcopum, & vinculum affinitatis habuisse ante jura Ecclesiae suae repetenda; sed certe amicitiae & pacis inter utrumque convenisse narrat Emmius.

Udo Emmius
lib. 1. 35.
Hist. Frisiae
Littera Monaster.
Conradus
Ep. Monaster.
belli
Frisico in-
silita.

Nec indiligentior Conradus Monasteriensis Episcopus in procuratione rerum sacrarum. Sed quia prima illi cura erat in affecto bello cum Edsardo Comite Orientalis Frisiae atque ipsis Frisiis componendo, omnia studia convertit in controversiis huius belli, quae de jure sacrorum per Frisios, navigatione per Amasim & libero Monasteriensium mercatu in Embdana urbe jam a multis annis intervenerant, transigendis. Multa in hanc rem per Legatos utriusque partis tentata tractataque. Ac licet de navigatione Amasis, & mercatu in urbe Embdana facile convenerit, uti id Emmius refert, & prolixae, quas legi, transactionis litterae docent; res tamen longae difficilior fuit de jurisdictione sacra (quam a D. Ludgero omnes Episcopi Monasterienses per Frisiam habuere amplissimam) & de jure in artem Embdanam, atque ipsam urbem; qua super re perscriptum a nobis ad annum 1253. Major pars Canonicorum Cathedralium bello, quod Henricus Episcopus coeperat, insistentem urgebat, nec ad pacem fedusque amicitiae transeundum, quam Embda & jura omnia Ecclesiae Monasteriensi reddita essent. Quibus vero

Interim quiescente Westphalia sub imperio Hermanni Colonienfis, & Conradi Monasteriensis Episcoporum, omnia circum in Gelria, Clivia & Frisia perstrepebant armis. Nam cum Maximilianus Imperator distentus esset bello Helvetico (in quo supra viginti millia bellatorum occubuerunt) & Albertus Saxoniae Dux Belgicae militiae praefectus Frisiam subigendam suscepisset; Carolus Egmondanus Gallicis viribus confirmatus, Neomagenses, Gelrique confederati arma resumunt; totaque belli hujus vis in Julia & Clivia Duces, quos Maximilianus Caesar Geldriae ex pacto foedere defendendae praefecerat, incubuit, decertatum proinde incursionibus & depradationibus magis quam armis; dum interventu Regis Galliarum arma ad inducias venirent. Adeo una provincia Gelriae tot Duces totumque Belgium fatigabat.

Rousner, in
gen. Ritber.
Chytraus
lib. 5.
Chr. Westph
Emm. l. 35
in sine.
Crantz.
lib. 12.
Metrop.
cap. 24.
Pont. Hist.
lib. 5.
Pont. l. 11.
Chron.
Holland.
Chr. Colon.
Teschem.
Crantz.
lib. 13.
Saxon.
Duces Juo
lie & Cliv
via pacem
cum Gelcis
ineunt.

Ex Archiv.
Eurato.
tom. 4.
Conradus
Ep. Monast
regalia a
Caesare ob
tinet.

Summa
Westphal.
liae hoc
tempore

In

Pont. Henr.
lib. 5.
Crantz.
lib. 13.
Saxon.
c. 23.
Frisii ab
Alberto
Saxonie
Duce do-
mantur.

In vicina Frisia haud minus tumultuatum intestinis dissidiis & factionibus; quarum altera Sciringerorum, altera Vercopejorum erat, cui & Groningenses se junxerant. Opportunum id accidit Alberto Saxonie Duci. Nam cum illi ejusque haeredibus ob merita & stipendia, quae trecenta florenorum millia erant, nondum perfoluta, a Caesare & Philippo Archiduce Frisia donata esset, multisque ad societatem belli invitaretur pertrahereturque, se ad Frisios subigendos paravit. Interque alios Edfardus etiam Frisiae Orientalis Comes, quod jam metu belli Monasteriensis liber esset, & profunda, ut Heuterus scribit, ambitione ad Imperium Groninganae urbis & Ommerlandiae aspiraret, Saxoni se ultro obrulic belli socium. Ac postquam arcanis inter utrumque pactis convenit, quibus pars Groningani agri Comiti promissa, bellum Groningani primus inulit; sed ancipiti eventu; donec ipse Saxo cum Gregorio & Henrico filiis, instructoque exercitu accederet. Quo territi Lewardenfes aliorumque Oppidorum cives ac populi, dicto fidei sacramento, Albertum Saxonem Frisiae Principem & Governatorem inaugurare. Ac ne pristinae gentis libertati ac privilegiis derogaretur novo Saxonis Governatoris imperio, confecta sunt hac super re publica tabulae, quas ipse Caesar & Philippus comprobaret.

At caeteris pertinaciores Groningani, quod jam ante Westfrisiae dominatum impetrassent a Maximiliano Caesare, ac in totam Omlandiam urbs suum imperium haberet, detrectare imperium Alberti Saxonis; tractisque in unum quatuor armatorum millibus, Comitem Edfardum ex oppidis ac finibus suis depellunt, bello in ipsam Frisiam Orientalem Comitis transportato. Magna tum spe, magnisque consiliis excitus Edfardus, ratus Groningam haud secus quam Embdam sibi cessuram. Sed nec Alberto Duci Groningam subigere concessum. Magno quidem ille animo, multoque apparatu altero post anno Groningam obsidere cepit; verum dum exploraturus situm locorum proprius urbi adequitat, manualis tormenti globo fauciatus, ex vulnere capitis magnus ille bellator occubuit. Nullum ea tempestate bellum in Ungaria, Austria, Italia, Gallia, Germania, Belgio, cui ille non interfuerit. Belgae *Rolandum*, Germani *dexteram Imperii manum*, alii *Achillem Germaniam* appellant. Quem secum deduxerat in Frisiam paternae indolis & pietatis Georgium filium, hic ille est, qui Luthero infensissimus, Catholicam religionem ad extremum vitae spiritum constantissime propugnavit, Dresdae demum inter primas haeresis turbas furoresque extinctus.

Resistunt
Groninga
gentes.

Heuterus
lib. 6.
Pontan.
lib. 11.
Auctor
Chron.
Emmius
Fabricius.
Spang. in
Chron.
Manisfeld,
Mortur
in obsidio-
ne Gronin-
genti Al-
bertus Dux
Saxonie.

INDEX

Abbatibus
lartur
Abbenb
munitur. p
Abding
tatem cum
Bernardo
inter Abba
adversus E
rium refor
Abel Sle
Regem oc
Academ
Adolphi
abducitur.
Comitatu
Archiepisc
tri Theod
mitatu Mi
tini filiam
ditur cum
chia; uti
p. 386. A
p. 394. C
perdito C
tre pace te
433. Sufar
a Pontific
jurisdictio
ducto bell
Adolphi
dum capiu
subsequer
piscopo C
p. 499. E
reculans a
conjectur
Flandris
citur, & c
Adolphi
propagati
Adolphi
Pont. Th
Adolphi
infectus,
Adolphi
tu succed
inaugurat
rialibus N
A Pontifi
tur: ejus
Deinde a